

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Збірник тез доповідей
та матеріалів учасників круглого столу
студентського Науково-практичного гуртка
фінансів і бізнесу
кафедри фінансового менеджменту

Актуальні проблеми розвитку бізнесу в сучасних умовах: Збірник тез доповідей та матеріалів учасників круглого столу студентського Науково-практичного гуртка фінансів і бізнесу кафедри фінансового менеджменту. – 17 травня 2021 р. – Львів: ФУФБ, 2021. –106 с.

Редакційна колегія:

Ситник Н. С., завідувач кафедри фінансового менеджменту, д.е.н., професор

Ватаманюк-Зелінська У.З., професор кафедри фінансового менеджменту, д.е.н., професор

Смолінська С.Д., доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент

Тексти подаються в авторській редакції. Відповідальність за точність, достовірність та зміст матеріалів несуть автори.

Матеріали круглого столу призначені для викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

Наша адреса:

Львівський національний університет імені Івана Франка, факультет управління фінансами та бізнесу, кафедра фінансового менеджменту.

79038, м. Львів, вул. Медової Печери, 53, каб. 114.

<https://financial.lnu.edu.ua/department/finansovoho-menedzhmentu>

ЗМІСТ

Байдала Р. І. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ. Науковий керівник: доц. Клепанчук О.Ю...	6
Баськова Ю. С. АНАЛІЗ СТРУКТУРИ МАЙНА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ НА ПЕРІОД 2018-2019 РОКУ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І. Ф.....	7
Білецький В. А. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. Науковий керівник: доц. Клепанчук О.Ю.....	10
Буренко А.С. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н.Б.....	12
Горанська Н. В. ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н. З.....	15
Горанська Н.В. АНАЛІЗ МАЙНА ВЕЛИКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І Ф.....	17
Драгомирецька А. А. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19. Науковий керівник: к.е.н., доц. Смолінська С.Д..	20
Дунець І. А. ГРОШОВІ ТА НАТУРАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ СІМ'Ї. Науковий керівник: к.е.н., доц. Західна О. Р.....	23
Дуткевич Д. Ю. СТРУКТУРА ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Західна О. Р.....	25
Закорко К. К. РОЛЬ ПОСЕРЕДНИКІВ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ. Науковий керівник: к.е.н., доц., Попович Д. В.....	28
Іванків В. О. ЛІЗИНГ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ. Науковий керівник: к. е. н., доц. Татарин Н. Б.....	30
Ігнатишина В.М. ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА НБУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н.З.....	32
Ігнатишина В.М. АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ. Науковий керівник: д.е.н., проф. Ватаманюк-Зелінська У.З.....	35
Козачук О.В. УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА. Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І.Ф.....	38
Козерема В.А. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. Науковий керівник: доц. Клепанчук О.Ю.....	40

Козій О. В. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О. Ю.....	41
Корпан А.В. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О.Ю.....	44
Крисевич В. В. РОЛЬ ЛІЗИНГУ В ЗРОСТАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЙОГО ПЕРЕВАГИ НАД БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТОМ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н.З.....	46
Левуш Л. Н. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О. Ю.....	48
Лопушанський Р. В. МОДИФІКАЦІЯ БАНКІНГУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н. З.....	50
Луц М. М. ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ БАНКІВСЬКОГО ФІНАНСУВАННЯ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н. Б.....	52
Любинська Г.В. АНАЛІЗ СТРУКТУРИ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА. Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І.Ф.....	54
Маркевич А.-М. О. ФІНАНСОВА АРХІТЕКТУРА БІЗНЕСУ: ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ. Науковий керівник: к.е.н., доц.. Клепанчук О. Ю.....	56
Мацей К.П. КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ І НАПРЯМИ ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ. Науковий керівник: Татарин Н.Б.....	59
Мучичко К.Ю. БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК МЕТОД ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА. Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О.Ю.....	61
Нечитайло О.О., Онисько Е.М. НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ ПРАКТИЦІ У СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ. Науковий керівник: доц., к.е.н. Блащук-Дев'яткіна Н.З.....	63
Педченко І. І. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н. З.....	66
Педченко І. І. ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І.Ф.....	69
Петрович А.З. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ. Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І.Ф.....	72

- Підручняк К. П. ПРОБЛЕМИ ОБЧИСЛЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.** Науковий керівник: к.е.н., доц. Смолінська С. Д.....75
- Прокопчук В.О. ПРОБЛЕМА МОДЕРНІЗАЦІЇ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ.** Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н.Б.....77
- Прокопчук С.В. СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ.** Науковий керівник: к.е.н., доц. Шушкова Ю.В.....79
- Скидан У. І. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ.** Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н.З.....83
- Скидан У. І. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В ОПОДАТКУВАННІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.** Науковий керівник: к.е.н., доц. Шот А.П.....86
- Стахів С. Ф. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.** Науковий керівник: доц. Татарин Н. Б.....89
- Тишковець М. М. АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ДИНАМІКИ КАПІТАЛІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.** Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І. Ф.....92
- Трачук Г. М. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.** Науковий керівник: к.е.н. доц. Клепанчук О.Ю.....94
- Хмизовець В.В. СУЧАСНИЙ СТАН БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.** Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н.Б.....97
- Хом'як М. Ю. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.** Науковий керівник: д.е.н., професор Ватаманюк-Зелінська У.З.....99
- Цимбал К.В. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО ЗАКОНОПРОЄКТУ ПРО БРОКЕРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ НЕРУХОМОСТІ.** Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н.Б.....101
- Юрченко І. М. КРЕДИТНИЙ РИЗИК ЯК ПРОБЛЕМА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ: МЕТОДИ ЙОГО КОНТРОЛЮ ТА МІНІМІЗАЦІЇ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19.** Науковий керівник: к. н. е., доц. Блащук-Дев'яткіна Н. З.....103
- Юрченко І. М. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ БІЗНЕСУ З ПАНДЕМІЄЮ COVID-19.** Науковий керівник: к. н. е., доц. Голинський Ю. О.....105

Байдала Р. І.

*Львівський національний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: доц. Клепанчук О. Ю.*

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

На сьогоднішній день для нашої держави особливо актуально постає проблема розробки механізму, який би визначав нові дієві та ефективні принципи оподаткування підприємств аграрного сектору економіки. Адже державне регулювання сільськогосподарської галузі через оподаткування дозволяє підприємствам отримати за допомогою податкових пільг, податкових преференцій можливість здійснювати свою діяльність у більш сприятливих умовах.

Оподаткуванню аграрного сектора України присвячено праці багатьох вітчизняних науковців, таких як: Гарасим П. М., Дем'яненко М. Я., Лайко П. А., Мацелюх Н., Осадчий С. О., Сенік В. М., Шепельта І., Якубенко Ю. та інші. Більшість праць направлена на виявлення загальних напрямлень щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств.

З проблемою оподаткування сільськогосподарський підприємств Україна стикається з моменту проголошення незалежності. Так, як сільське господарство є запорукою національної безпеки в продуктивній сфері, запровадження ефективної системи оподаткування для нього є гострою проблемою. Тому систематичний аналіз змін в методах оподаткування аграрного сектору є актуальним в будь-який час.

Оподаткування діяльності підприємств аграрного сектору є однією із найбільш важливих та складних елементів податкової системи України. Специфіка аграрної галузі вимагає особливих підходів до оподаткування суб'єктів господарювання даного сектору економіки.

Згідно чинного податкового законодавства України підприємства сільськогосподарської галузі мають вибору системи оподаткування своєї діяльності:

- загальна система оподаткування (сплата податку на прибуток);
- спрощена система оподаткування (сплата єдиного податку четвертої групи).

Загальна система оподаткування передбачає сплату всіх передбачених законодавством України зборів і платежів, платниками яких зобов'язано бути сільськогосподарське підприємство.

Оснoвним податком виступає податок на прибуток, який сплачується за ставкою 18%. Об'єктом оподаткування відповідно до Податкового кодексу

України виступає «прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, які виникають на різниці [1, с. 134].

Одним із основних податків у загальній системі оподаткування для сільськогосподарського підприємства також виступає податок на додану вартість (ПДВ). Платниками цього податку повинні зареєструватись всі юридичні особи та підприємці з доходом за останніх 12 місяців понад 1 млн. грн. Враховуючи об'єми діяльності сільськогосподарських підприємств, майже всі вони є платниками цього податку [1, с.135].

До 1 січня 2016 року всі суми нарахованого ПДВ сільськогосподарські підприємства не сплачували до бюджету, а залишали у себе для розвитку власної

діяльності. На 2016-й рік для них було введено в дію перехідні положення, згідно яких механізм сплати нарахованих сум зобов'язань по ПДВ наступний:

- операції з зерновими і технічними культурами – 85% до державного бюджету, 15% на спец-рахунок;
- операції з продукцією тваринництва – 20% до державного бюджету, 80% на спецрахунок;
- операції з іншими сільськогосподарськими товарами та послугами – 50% до державного бюджету, 50% на спецрахунок [2, с. 7-8].

З 1 січня 2017 року сільськогосподарські підприємства-платники ПДВ перейшли на загальну систему нарахування і сплати даного податку, тобто всі суми зобов'язань повністю сплачуються до державного бюджету.

Податок з доходів фізичних осіб (ПДФО) сільськогосподарські підприємства сплачують з усіх видів доходів, що отримуються їхніми працівниками за ставкою 18%. Також ці доходи підлягають оподаткуванню і

єдиним соціальним внеском – 22% від нарахованої суми доходів.

Основною проблемою, з якою зіштовхнулись аграрії в минулому році, стало зростання сум податкових зобов'язань з ПДВ, що відчутно вдарило по розміру обігових коштів підприємств. Виникнення додаткових витрат, пов'язаних із зростанням розмірів податкових зобов'язань, вже призвело до зменшення рентабельності сільськогосподарської діяльності та часткового зростання цін на продукцію. Також з'являється серйозна перспектива «тінізації» частини аграрного сектору задля уникнення (зменшення) оподаткування своєї діяльності ПДВ.

Аналізуючи тенденції змін, які вже відбулися в оподаткуванні діяльності сільськогосподарських підприємств можна зробити загальний висновок, що держава ліквідує пільгову систему оподаткування ПДВ для аграрного сектору, не пропонуючи нічого нового на заміну.

Список використаних джерел:

1. Григор'єва Х.А. Правові засади оподаткування аграріїв: сучасний стан і перспективи реформування / Х.А. Григор'єва // Право і суспільство. – 2015. - No 6.2. – С. 131-136.
2. Лупенко Ю.О. Оподаткування сільського господарства в умовах трансформації спеціальних податкових режимів / Ю.О. Лупенко, Л.Д. Тулуш // Економіка АПК. – 2016. - No1. – С. 5-17.

Баськова Ю. С.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І. Ф.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ МАЙНА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ НА ПЕРІОД 2018-2019 РОКУ

Важливим етапом при розробці планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємства є аналіз фінансового стану. Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, що є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства. Стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі виробничо - господарської діяльності та дає можливість оцінювати ефективність, наявність та розміщення фінансових ресурсів. Багато відомих вчених вважають, що аналіз фінансового стану підприємства доцільно розпочинати з оцінки його

майнового стану. [1] Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинно мати певне майно, яке належить йому на правах власності чи володіння.

Майном на підприємстві прийнято вважати активи — необоротні та оборотні, або ще як їх називають основні та поточні активи, залежно від того, яке значення вони мають при виготовленні та реалізації продукції, наданні послуг підприємством, у фінансовій та інвестиційній діяльності [1].

Отже, усе майно, яке належить підприємству і яке відображено в його балансі, називають активами, як його економічні ресурси.

Аналіз майна підприємства передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування.

Так аналіз структури та динаміки джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів, які направляються на придбання суб'єктом господарювання різного роду майна, виконується за даними балансу підприємства з використанням прийомів вертикального та горизонтального аналізу [3].

На прикладі проведемо аналіз малих підприємств промисловості на період 2018 – 2019 року та розглянемо зміни які відбулися в динаміці за цей період. Згідно балансу малих підприємств (табл. 1) загальна вартість майна зросла на кінець 2019 року на 35,1 млн. грн і становить 377,6 млн. грн, що свідчить про розширення діяльності підприємств.

(Таблиця 1)

Баланс малих підприємств промисловості за 2018-2019 рр. (млн. грн)

Показники	2018		2019		Зміни в структурі	Зміни в структурі, %
	Сума, млн.грн	Струк-тура, %	Сума, млн.грн	Струк-тура, %		
Активи	342,5	100	377,6	100	+35,1	-
Оборотні активи	122,4	35,7	153,4	40,6	+ 31	+4,9
Необоротні активи	220,1	64,3	224,2	59,3	+4,1	-5
Пасиви	342,5	100	377,6	100	+35,1	-
Власний капітал	7,06	2,06	46,3	12,3	+39,24	+10,24
Довгострокові зобов'язання	97,8	28,6	78,2	20,7	-19,6	-7,9
Поточні зобов'язання	237,6	69,4	253,1	67	+15,5	-2,4
Баланс	342,5	100	377,6	100	+35,1	-

Джерело: складено на основі [2]

Змінилась і структура майна підприємств, зокрема, підвищилася їх мобільність, оскільки частка оборотних активів зросла на 4,9%, а необоротних – зменшилась на таку ж саму величину, досягнувши значень 153,4 млн. грн або 40,6% від загальної суми активів та 224,2 млн. грн або 59,3% відповідно.

Відповідні зміни відбулись і в структурі пасивів: на 10,24% збільшилась частка власного капіталу, досягнувши позначки 12,3%. Також за досліджуваний період частка довгострокових та поточних зобов'язань у структурі пасиву балансу зменшилась та становила на кінець 2019 року 20,7% та 67% порівняно з 2018 роком 28,6% та 69,4 %, що на 7,9 % та 2,4 % менше за аналізовані роки.

Виходячи з наведених даних , можна зробити висновок, що зростання вартості майна підприємств промисловості з точки зору джерел їх формування відбулося за

рахунок нарощення власного капіталу. Така зміна оцінюється позитивно, оскільки збільшення частки власного капіталу свідчить про зменшення залежності підприємств від кредиторів та покращення його фінансової стійкості.

Наступним етапом аналізу є здійснення оцінки ефективності використання оборотних активів підприємствами, адже саме завдяки їх збільшенню зріс загальний обсяг майна підприємств.

З даних показників ефективності використання оборотних активів малих підприємств промисловості на період 2018-2019 року, робимо висновок, що оборотні активи за 2018 рік здійснили 4,5 обороту, а в 2019 році — 7,8 обороту, що оцінюється позитивно. Внаслідок зростання коефіцієнту оборотності, зменшився термін обороту оборотних активів на 2 дні, що також є позитивним показником для діяльності підприємств. Також, варто відмітити те, що в результаті сповільнення оборотності оборотних активів підприємствами було залучено оборотних активів на 4,9% більше, що становить 122,4 млн. грн. у 2018 році та 153,4 млн. грн. у 2019 році, це свідчить про ефективне використання ресурсів підприємств протягом двох років.

Зміна вартості майна та джерел його формування підприємств завжди впливає на його ліквідність та платоспроможність, фінансову стійкість і звичайно на ділову активність. Також, основними критеріями ефективності формування активів є ліквідність підприємств та їх фінансова стійкість [4].

Проведемо аналіз коефіцієнтів загальної, швидкої та абсолютної ліквідності підприємств промисловості:

Коефіцієнт поточної ліквідності становить менше нормативного значення ($>0,6$) за 2018 рік – 0,4 та 2019 рік – 0,5, це означає, що малі підприємства промисловості частину своїх поточних зобов'язань не спроможні погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності знаходиться в нормі допустимого значення ($> 0,2 - 0,3$) та становить - 0,3, це свідчить про достатню частку короткострокових зобов'язань підприємств, які можуть відразу погасити власні борги найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів.

А також, коефіцієнт загальної ліквідності показує обсяг вільних ресурсів підприємств, які сформувалися завдяки їх власним джерелам. Наразі цей показник в межах норми, (1,5 - 2,5, але не менше 1), у 2018 році – 1,5, а у 2019 році – 1,6, тому з позиції кредиторів підприємств такий варіант формування оборотних коштів є найбільш прийнятним. Але, значне нагромадження запасів на підприємстві, відволікання коштів у дебіторську заборгованість може бути пов'язане з неефективним управлінням активами, або ж підприємства, можливо, не повністю використовують свої можливості з одержання кредитів [5].

Таким чином, можна зробити висновок, що малі підприємства промисловості на період 2018-2019 року значно підняли показники діяльності та характеристику фінансового стану загалом, а також свою фінансову стійкість, ліквідність, ділову активність та платоспроможність. Для подальшого забезпечення ефективності функціонування підприємств необхідно, щоб їх політика формування та використання майна відповідала стратегічним та оперативним цілям розвитку, враховувала ринкові тенденції, технологічні можливості діяльності, зовнішній та внутрішній стан країни.

Забезпечити належний рівень платоспроможності підприємства можна: прискоренням обігу активів за рахунок оптимізації платіжної дисципліни підприємства; виявленням резервів економії капіталу, що інвестований у запаси;

залученням тимчасово вільних грошових коштів в обіг для отримання додаткового прибутку та подальших реінвестицій [6, с. 194].

Правильне формування та використання майна підприємства на сьогодні є головним важливим чинником при здійсненні безпосереднього управління підприємствами. Усі зміни, які відбуваються в процесі формування майна безпосередньо мають вплив і на всю діяльність самого підприємств. Так, під впливом цих змін може змінитись фінансова стійкість організації, його ліквідність та платоспроможність, ділова активність тощо.

Список використаних джерел:

1. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник 2008. URL: http://library.tneu.edu.ua/files/EVD/book_FIN_ANALIZ.pdf
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Іванчук Н.В. Формування активів підприємства. 2008. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/6507/1/15.pdf>
4. Клебан Т. В., Мамонтова Н.А. Фінансові аспекти формування та використання майна підприємства. Наукова стаття - [Електронний сайт] -URL: <https://naub.oa.edu.ua>
5. Показники ліквідності URL: <https://fin-admin.com/ua/fnansovij-analz/40-pokazniki-likvdnost.html>
6. Ясіновська І.Ф. Оцінка фінансового стану підприємств регіону / І.Ф. Ясіновська // Регіональна економіка: Науково-практичний журнал. Львів. 2016. № 1. С. 188–195

Білецький В. А.

Науковий керівник: доц. Клепанчук О.Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бізнес складає невід'ємну частку сучасного грошового господарства. Знаходячись у центрі економічного життя, обслуговуючи господарських одиниць надаючи певний товар, роботу або послугу з метою отримання доходу. Розвиток бізнесу в сучасних умовах в Україні – необхідна умова становлення ринкової економіки, разом із розвитком бізнесу розв'язуються проблеми зайнятості, підвищення та зростання рівня життя населення. Підприємства надають стійкість та гнучкість економічній системі держави, наближують її до безмежних потреб споживачів, протистояти монополістичним тенденціям.

Зараз мале підприємництво знаходиться в умовах, дуже віддалених від тих, що повинні бути властиві ринковим відносинам. Навпаки, відчувається тенденція до того, щоб усе більше "засовувати" його в старі рамки планово-адміністративної системи з її навряд чи не всебічним плануванням і жорсткою регламентацією за допомогою лімітів, фондів. Немає системи проведення глибокого аналізу діяльності малих підприємств. Немає належного обліку результатів їхньої роботи, практично відсутня звітність за тими показниками, що надають право малим підприємствам скористатися пільгами щодо оподаткування.[1]

Одна із ключових та важливих проблем у розвитку бізнесу в сучасних умовах-кадри. Часто чуємо, та читаємо, що підприємцем треба народитися. Звісно, доволі складно заперечити, але не потрібно пам'ятати, що і підприємцям потрібно здобути величезний багаж знань. На сьогодні із навчанням кадрів для бізнесу все дуже складно та підхід до цього відбувається далеко не найкращим чином.

Зниження прибутків населення привело до значного погіршення структури споживання. Прибутки спрямовуються в основному на придбання товарів першої необхідності, насамперед продуктів харчування й оплати комунальних послуг. Те саме стосується і підприємництва. Якщо раніше воно мало певне накопичення, то після першого етапу реформи було змушене працювати в основному на споживання. Виробляти продукцію з тривалим виробничим циклом, включаючи і наукомістку, стало навіть не те що неефективно, а просто руйнівно. Почалися серйозні негативні структурні зміни в бізнесі. Якщо процеси, що нині відбуваються, продовжуватимуться і не натраплять на протидію у вигляді соціальних гарантій малому підприємству, саме його існування під сумнівом.[2]

Серед ряду актуальних проблем розвитку бізнесу в Україні найголовнішою є доступ до фінансових ресурсів як довгострокового, так і короткострокового характеру. Серед джерел фінансових ресурсів малого та середнього підприємництва банківські кредити за статистикою займають третє місце після доходів від діяльності суб'єктів підприємництва та особистих коштів засновників. Роль цього джерела фінансового забезпечення актуалізується в сучасних умовах внаслідок необхідності забезпечення інвестиційного та інноваційного розвитку вітчизняного сектору малого і середнього бізнесу, а покращення стану функціонування ринку банківського кредитування набуває надважливого значення.[3]

Варто згадати ще й таку проблему, яка створює бар'єр для кредитного партнерства між банком та сектором малого і середнього бізнесу в Україні, – обмеженість спектра і обсягів банківських кредитних послуг. Так, якщо в розвинутих ринкових країнах налічується до трьохсот видів фінансових послуг, то в Україні – значно менше. Вітчизняні банки все ще недооцінюють технічні можливості інтернет-доступу до широкого кола потенційних клієнтів та освоєння нових ринків, продуктів і послуг. Автоматизація банківських операцій, програмні фінансові продукти створюють широке коло можливостей для оптимізації банківських витрат та електронних комунікацій із величезною мережею клієнтів за допомогою інтернет-банкінгу. Також сьогодні необхідно вдосконалювати ще одну пріоритетну форму роботи банківських установ із підприємствами малого і середнього бізнесу – персоналізовані послуги в режимі он-лайн.[4]

Розміри фінансування та кредитування малого бізнесу з державних джерел залишаються неважливими у загальнодержавних рамках. З цієї причини необхідні свідомо інші комбінації. Заохочення розвитку та формування малого бізнесу необхідно реалізовувати в основному на базі результативного оподаткування, (зниження кількості податків, скорочення податкової ставки та ведення податкових пільг) у комбінації із банківською реформою, для того щоб для невеликих компаній виник допуск до кредитних ресурсів.

Важливою проблемою щодо ефективного кредитування малого і середнього бізнесу є існування певної взаємної недовіри клієнта і банку – клієнти не завжди відкрито ідуть на контакт із банком, побоюючись втратити, наприклад, предмет застави, а банки наголошують на проблемі подання підроблених документів із метою одержання кредиту та його неповерненням тощо.[4]

Інноваційні вимоги кредитування бізнесу досить безжалісний, перш за все, процентна ставка та терміни. В підвищення цін кредиту для позичальників даної групи має великий вплив аж ніяк не високий ризик, але й також збільшення витрат на обслуговування великої кількості позичальників, у результаті чого склад витрат банків робиться малоефективною. Адже процентні прибутку виступають не тільки відшкодуванням процентних витрат, але й чи не єдиним джерелом покриттям

адміністративних витрат. До цього ж практична діяльність управління кредитною безпекою є ще недосконалою, відсутні справжні інструменти щодо його покращення.

Фінансова підтримка малого бізнесу необхідна у зв'язку з тим, що становлення та розвиток даного сектору є стратегічним вектором економічних реформ. Адже його розгортання забезпечує особливий ефект в тих випадках, коли рівень трудової активності населення країни досить високий (про що свідчить значна трудова еміграція населення) при одночасно низькому рівні заробітної плати та наявного безробіття.

Список використаних джерел:

1. Проблеми малого бізнесу в Україні та шляхи їх подолання. URL: <https://cutt.ly/RvtgmAs>
2. Іванілов О.С. Економіка підприємства. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/15160-44-problemi-malogo-bznesu-v-ukran-ta-shlyahi-h-podolannya.html>
3. Галіцейська Ю.М. Проблеми банківського кредитування малого і середнього підприємництва Тернопіль: ТНЕУ, 2016.С.690-691. URL: <https://cutt.ly/Cvr96Xg>
4. Кредитування у українських банках. URL: https://vuzlit.ru/102450/kredituvannya_v_ukrayinskih_bankah

Буренко А.С.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н.Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ

Покращення економічної ситуації в Україні залежить від багатьох чинників, зокрема не тільки від зусиль держави, а й від внеску фінансових посередників, їх спроможності стабілізувати фінансові ресурси для інвестування реального сектору. Кредитна спілка як небанківська фінансово-кредитна установа відіграє важливу роль у підтриманні споживчих можливостей населення. Саме ефективна діяльність кредитних спілок на ринку фінансових послуг може забезпечити стабілізацію соціально-економічного становища країни.

Згідно із Законом України “Про кредитні спілки” кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [1]. Кредитна спілка створюється і функціонує на базі певного монолітного об'єднання людей відповідно до їх інтересів, спільної діяльності або компактного місця проживання. Завдяки кредитним спілкам особи, кооперуючи свої зусилля, ідеї та кошти, можуть отримати необхідні послуги значно дешевше, ніж якщо б кожен із них намагався діяти самостійно. Єдине завдання кредитної спілки – забезпечити найдешевші послуги членам за рахунок акумульованих ними ж фінансових ресурсів [4, с. 69].

Кредитна спілка характеризується вузькою спеціалізацією щодо можливих напрямів використання заощаджених фінансових ресурсів. Звідси — неприбутковість кредитних спілок, діяльність яких спрямована не на отримання прибутку, а на надання кредитних та ощадних послуг тільки власним учасникам. Отримані в результаті надання позичок кошти становлять дохід кредитних спілок, який і

спрямовується на формування фондів та нарахування відсотків відповідно до сум внесків її членів [5].

Станом на 31.03.2020 у Державному реєстрі фінансових установ налічувалося 335 кредитних спілок та 407 відокремлені підрозділи кредитних спілок. За територіальною ознакою найбільша кількість кредитних спілок зареєстрована в таких областях: м. Києві та Київській області – 37 (11%); Луганській – 31 (9,3%); Донецькій – 28 (8,4%); Харківській – 20 (6%); Львівській -20 (6%) [6].

Аналіз діяльності кредитних спілок проведено на підставі поданих звітних даних за I квартал 2020 року. Результати діяльності кредитних спілок та динаміку основних показників їх діяльності наведено в табл. 1.

Головною проблемою функціонування кредитних спілок в Україні є недосконалість законодавчо-нормативного середовища й закріплення кооперативної природи кредитних спілок. Оптимальним розв'язанням цієї проблеми є внесення змін до нормативно правових актів, які регламентують діяльність кооперативних неприбуткових товариств та кредитних спілок [3].

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок

Показник	Станом на 31.03.2018	Станом на 31.03.2019	Станом на 31.03.2020	Темпи приросту, %	
				31.03.2019/ 31.03.2018	31.03.2020/ 31.03.2019
Кількість зареєстрованих кредитних спілок	375	355	335	-5,3	-5,6
Кількість членів КС, (тис. осіб)	566,2	490,2	460,9	-13,4	-6
Кількість членів КС, які мають внески на депозитних рахунках, (тис. осіб)	21,6	20,8	20,4	-3,7	-1,9
Кількість членів КС, які мають діючі кредитні договори, (тис. осіб)	131,8	121,8	113,3	-7,6	-7
Загальні активи, (млн. грн.)	2 233,2	2 426,5	2 542,9	8,7	4,8
Капітал, (млн. грн.)	1 079,2	1 077,5	1 017,8	-0,2	-5,5
Кредити надані членам КС (залишок на кін. періоду), (млн. грн.)	1 966,4	2 199,8	2 348,5	11,9	6,8
Внески членів КС на депозитні рахунки (залишок на кін. періоду), (млн. грн.)	984,74	1 121,2	1 320,8	13,9	17,8

Джерело: розроблене автором за даними [6]

Згідно з Концепцією розвитку системи кредитної кооперації схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України, серед найважливіших факторів і тенденцій, що стримують розвиток кредитних спілок можна виділити: недосконалість законодавства, що регулює діяльність суб'єктів системи кредитної кооперації,

зокрема значна обмеженість можливостей кредитних спілок наданні фінансових послуг їх членам та юридичним особам; недостатній, для належного виконання їхніх зобов'язань перед членами, рівень капіталізації; недостатня проінформованість населення про діяльність кредитних спілок; концептуальна невизначеність на тривалу перспективу; збільшення концепції ринку кооперативного кредитування; наявність у кредитному портфелі кредитних спілок переважної кількості короткострокових кредитів; порівняно незначні строки кредитування; відсутність діючої інфраструктури фінансової й технічної підтримки ефективної діяльності кредитних спілок; відсутність ефективного механізму захисту прав членів кредитних спілок, у тому числі гарантування вкладів; існування значної кількості кредитних спілок що у своїй діяльності не дотримуються основних принципів міжнародного кооперативного руху й вимог щодо захисту прав їх членів; низький рівень професійної діяльності й технічної оснащеності переважної більшості кредитних спілок тощо [2].

Отже, перспективи розвитку кредитної кооперації визначаються зростанням потреби суспільства у доступних кредитних ресурсах та перевагами кредитних форм кредитування щодо соціальної спрямованості їх діяльності. Факторами підвищення ефективності діяльності кредитних спілок у сучасних умовах є: упорядкування нормативної бази їхньої діяльності; співпраця з державою та пряма державна підтримка; посилення взаємної підтримки кредитних спілок різного рівня. Основними напрямками розвитку кредитних спілок та посилення їх ролі на ринку фінансових послуг є: зміцнення фінансової бази діяльності за рахунок формування територіальних об'єднань кредитних спілок на обласному рівні та створення системи взаємної підтримки спілок; координація діяльності кредитних спілок зі страховими організаціями; співпраця з іншими ланками кооперативного сектора в аграрній сфері: виробничими та обслуговуючими кооперативами, споживчою кооперацією, зокрема участь кредитних спілок як структурних складових агропромислових формувань, що створені на кооперативній основі.

Список використаних джерел:

1. Про кредитні спілки. Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - №15. – ст. 101 (в редакції від 29.01.06)
2. Про схвалення Концепції розвитку системи кредитної кооперації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 червня 2006 року.
3. Оленчик А. Ще не все втрачене: всі шляхи відкриті. Кооперативна природа кредитних спілок: данина історії чи шлях в майбутнє / А. Оленчик // Україна-бізнес. – 2016. – № 1–2. – С. 12–20.
4. Шкварчук Л. О. Фінансовий ринок: навч. посіб. / Л. О. Шкварчук. – К.: Знання, 2013. – 382 с.
5. Гориславець П. А., Гордієнко Т. А. Діяльність кредитних спілок в Україні: сучасний стан та шляхи подолання наслідків фінансової кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/7761/1/26.pdf>
6. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/>

Горанська Н. В.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н. З.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Ефективно розвинутий банківський сектор є важливою передумовою ефективного розвитку економіки держави. Основними суб'єктами, які акумулюють вільні кошти громадян (вкладників) і виступають в ролі позичальників коштів є комерційні банки. Комерційні банки є частиною кредитної системи, яка здійснює кредитно-фінансове обслуговування населення. Вони провадять свою діяльність на основі ліцензії, отриманої від центрального банку. Комерційні банки виступають між кредиторами і позичальниками (продавцями та покупцями) в процесі переміщенні грошових коштів. Метою функціонування таких установ є максимізація прибутку від своєї діяльності. Комерційні банки функціонують за рахунок сформованої кредитної політики та здійснюють свою діяльність на власний ризик.

Комерційним банкам необхідні ресурси, за рахунок яких вони будуть здійснювати свою діяльність. Ресурси банків поділяються на власні й залучені. Власні ресурси банку формується на базі власного капіталу банку, який утворює резервний фонд, статутний фонд, нерозподілений прибуток і страховий фонд. До залучених ресурсів банку належать кошти фізичних і юридичних осіб, кредити, взяті в комерційних і в центральному банках, і власний прибуток банку.

Банківський сектор України характеризує досить велика кількість комерційних банків, яка щорічно змінюється.

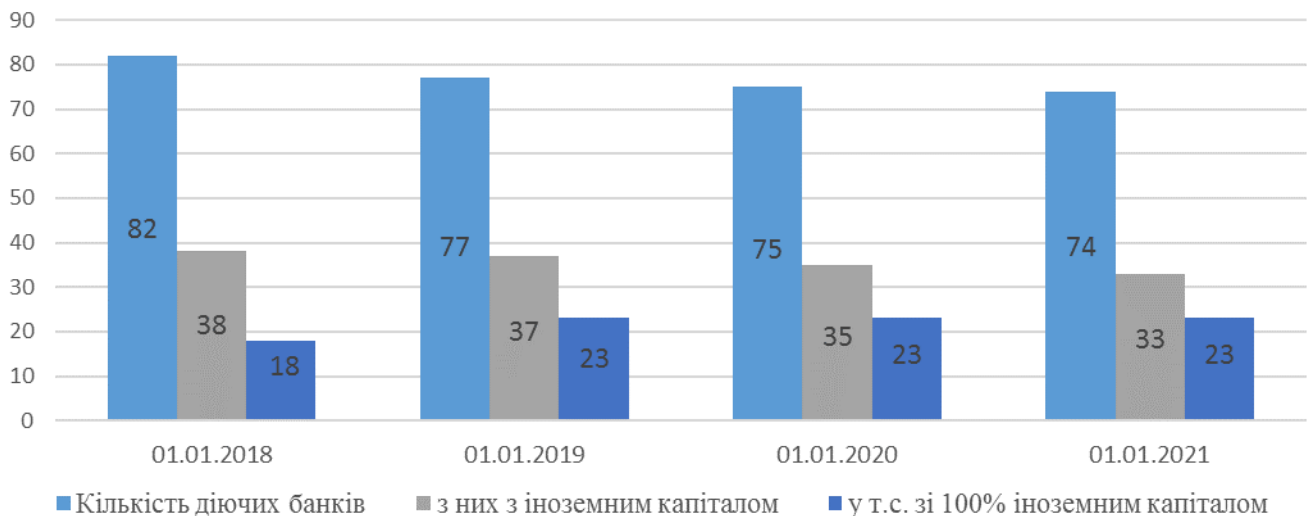

Рис. 1. Динаміка кількості комерційних банків в Україні протягом 2018-2021 рр.

**Джерело: побудовано автором на основі даних [1]*

Як свідчать дані рис.1 кількість банків поступово скорочувалась і на початок 2021 року в Україні діяло 74 банки. Кількість банків з іноземним капіталом теж щорічно зменшувалась, проте кількість банків із стовідсотковою часткою іноземного капіталу залишалась майже незмінною. Така тенденція до зниження спричинена несприятливою економічною ситуацією в державі та ліквідацією неплатоспроможних банків з ринку надання фінансових послуг.

Розглянемо основні показники діяльності банків на ринку фінансових послуг України протягом трьох останніх років.

Таблиця 1

Сумарні активи та пасиви комерційних банків України

	2019	2020	2021
	млн.грн.	млн.грн.	млн.грн.
Активи (усього)	1360764	1494460	1819530
Активи в іноземній валюті	494820	491855	583049
Загальні активи (не скориговані на резерви)	1911093	1982628	2206650
Загальні активи (не скориговані) в іноземній валюті	778722	717422	743165
Кошти в НБУ	1997	76126	57390
Коррахунки, що відкриті в інших банках	86547	118221	183785
Строкові вклади в інших банках та кредити іншим банкам	1992	1995	53699
Цінні папери	480608	538943	759668
Надані кредити	1118618	1033539	966823
Резерви за активними операціями банків	555871	492069	378762
Пасиви (усього)	1360764	1494460	1819530
Капітал	155650	200854	213853
Зобов'язання банків	1205114	1293606	1605678
Зобов'язання банків в іноземній валюті	587929	568561	1605678

**Джерело: побудовано автором на основі даних [1]*

Як свідчать дані табл.1, впродовж останніх трьох років спостерігається збільшення майже всіх показників діяльності комерційних банків. Помітним є зменшення обсягів наданим кредитів протягом аналізованого періоду. Таке явище компенсується збільшенням вкладень коштів у цінні папери, що свідчить про вигоду інвестицій банків в цінні папери і зменшення ризику неповернення коштів позичальниками.

Відносним показником економічної ефективності, який відображає рівень ефективності використання ресурсів і капіталу банку є показник рентабельності. Основними показниками, що характеризують рентабельність банківської діяльності, є ROA (рентабельність активів) та ROE (рентабельність капіталу) [2].

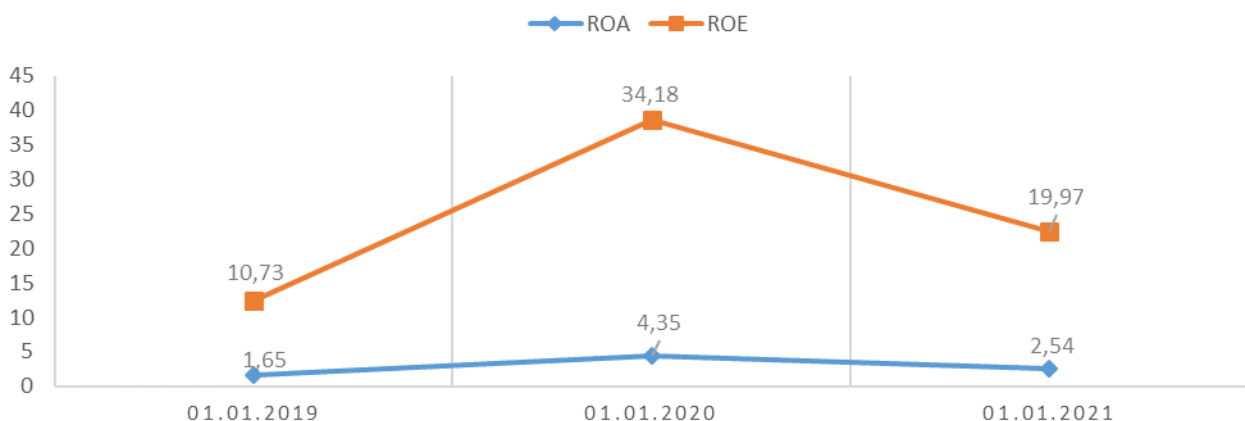

Рис. 2. Динаміка рентабельності комерційних банків в Україні протягом 2018-2021 рр.

**Джерело: побудовано автором на основі даних [1]*

Рентабельність активів протягом реалізованого періоду є вищою 1%, що свідчить про ефективне використання ресурсів банку. Найбільшого значення даний показник досяг у 2020 році – 4,35%, що пов'язане зі збільшенням доходу банку. Рентабельність капіталу за аналізований період вище норми та становить більше ніж 15%, що свідчить про те, що банк працює ефективно. У 2020 році даний показник

становив 34,18%, що є найбільшим значенням протягом аналізованого періоду. У 2021 році рентабельність знизилась, порівняно з попереднім роком. Таке явище пов'язане з наслідками нестабільної економічної кризи, спричиненою пандемією вірусу Covid-19.

Банківська система є однією з найважливіших складових фінансової системи держави. Її стабільність має прямий вплив на розвиток економіки України та надає можливість для провадження діяльності на міжнародних ринках. Під час фінансової кризи багато банків утримали свої позиції на ринку, але певна кількість банків не змогла забезпечити свою платоспроможність. Тому подальшим завданням, яке стоїть перед державою є реформування банківської системи, спрямоване на її оздоровлення та розвиток.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Глосарій банківської термінології. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123599
2. Офіційні дані Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>

Горанська Н.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І Ф.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ МАЙНА ВЕЛИКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Великі підприємства України займають лідируючі позиції на ринку, залишаючи позаду середні підприємства та малі суб'єкти підприємництва по обсягу прибутку. Проте, їх кількість є незначною порівняно з іншими сегментами підприємств.

Таблиця 1

Динаміка кількості великих підприємств України у загальній кількості підприємств протягом 2018-2019 років

	2018		2019	
	Одиниць	% в структурі	одиниць	% в структурі
Загальна кількість підприємств	355877	100	380597	100
- з них великі підприємства	446	0,1	518	0,1

Джерело: складено автором на основі [1]

За даними таблиці 1, можемо простежити зростання загальної кількості підприємств в Україні. Відповідно зростала й кількість великих підприємств, проте їх частка в структурі загальної кількості залишилась практично незмінною.

Сукупний дохід 200-х найбільших компаній України в 2019 році становив 3,4 трлн грн. Це на 2% менше, ніж сукупний дохід двох сотень найбільших компаній України в 2018 році. (рис.1). [2]

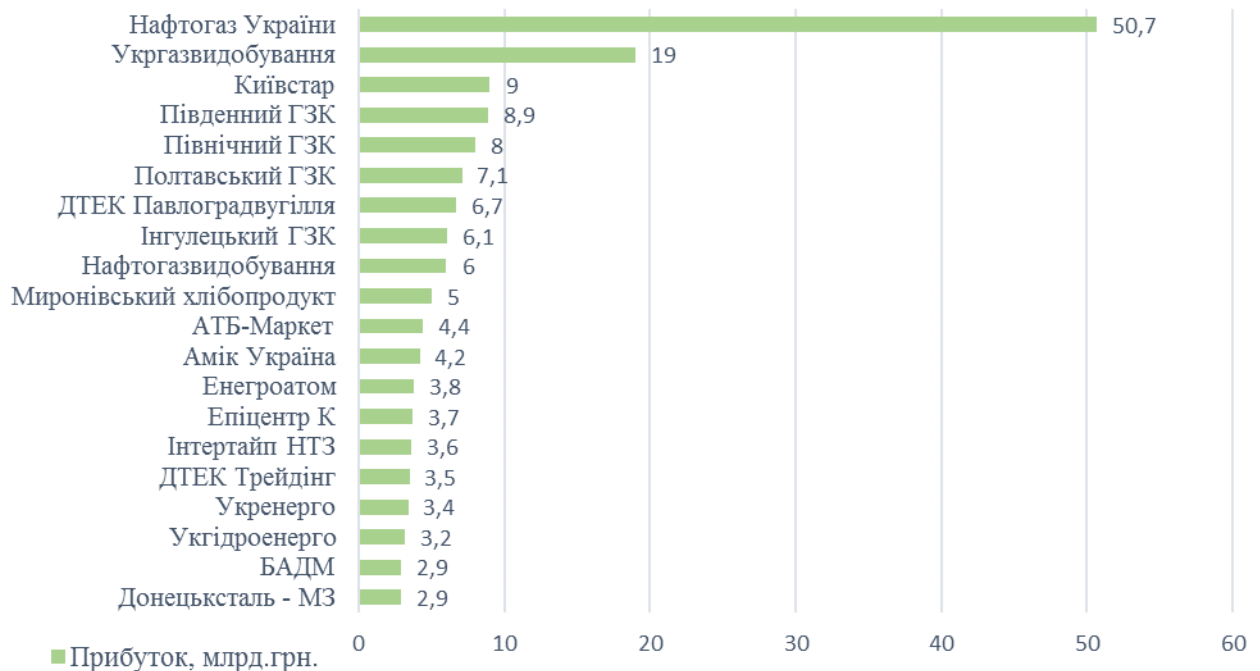

Рис.1. Найприбутковіші великі підприємства 2019 року

Джерело: складено автором на основі [2]

Найбільш прибуткові компанії в даному рейтингу належать державі. Це великі енергетичні монополісти з видобутку та реалізації газу, виробництва електроенергії та управління магістральними електромережами. При цьому, 20 найприбутковіших компаній згенерували 24% сукупного доходу двох сотень найбільших компаній. Дві третини (60%) чистого прибутку 20 найуспішніших компаній припало на підприємства енергетичного сектору. Ще 26% - на гірничо-металургійний комплекс. [2]

Майно підприємства включає всі види майна, які необхідні для здійснення господарської діяльності. Зазвичай у складі майна виділяють матеріально-речовинні (земельні ділянки, будівлі, споруди, машини, обладнання, сировина, напівфабрикати, готові вироби, грошові кошти) й нематеріальні елементи.

Проаналізуємо стан майна великих підприємств України протягом 2018-2019 років. Для аналізу майна підприємства використовуються дані балансу (форма №1) визначається вартість усього майна підприємства (підсумок активу балансу (валюта балансу)) і сума джерел утворення цього майна (підсумок пасиву балансу) на певну звітну дату.

Перший етап — загальна оцінка стану майна підприємства та його складових частин, де визначаються відхилення по кожному виду майна і джерелах його утворення, для чого зіставляються дані звітного року з базисним роком. [3]

Таблиця 2

Аналіз складу, структури і динаміки майна великих підприємств України протягом 2018-2019 років на основі даних балансу, млрд.грн.

	2018, млн. Грн	% в загальній структурі майна	2019, млн. грн	% в загальній структурі майна	Абсолютне відхилення, млн.грн	Відносне відхилення, %	Темпи зростання, %
Необоротні активи	2337,0	55,0	2426,2	54,4	89,2	-0,6	+3,8
Оборотні	1907,9	44,9	2027,7	45,5	119,8	0,6	+6,3

активи							
Необоротні активи та групи вибуття	2,6	0,1	3,1	0,1	0,5	0	+19,2
Власний капітал	1778,1	41,9	1758,4	39,5	-19,7	-2,4	-1,1
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	603,9	14,2	638,4	14,3	34,5	0,1	+5,7
Поточні зобов'язання і забезпечення	1865,5	43,9	2060,2	46,2	194,7	2,3	+10,4
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття та чиста вартість активів	914,0	0,0	286,0	0,0	-628	0	-68,7
Баланс	4247,3	100	4457,0	100	209,7	0	+4,9

Джерело: складено автором на основі

Сукупне майно підприємства складається з необоротних і оборотних активів, причому питома вага необоротних активів в структурі майна становила 55,0 % в 2018 р. і скоротилась до 54,4 % у 2019 р. Проте спостерігається приріст обсягу необоротних активів у 2019 році в порівнянні з 2018 на 3,8%. Оборотні активи великих підприємств в 2019 р. зросли на 6,3% у порівнянні з 2018 р. Обсяги необоротних активів та групи вибуття мають складають незначну частку в структурі майна підприємств і їх питома вага в загальній структурі майна не зазнала змін, теж зросли у звітному році порівняно з базисним на 19,2%. У цілому майно великих підприємств за аналізований період має тенденцію до збільшення, що може бути результатом зростання обсягів основної діяльності, який, у свою чергу, може призвести до зростання платоспроможності підприємства.

Другий етап аналізу майна — аналіз джерел формування майна підприємства. Проаналізувавши статті балансу, спостерігається тенденція до зменшення обсягу власного капіталу: в 2019 р. він зменшився на 1,1% в порівнянні з 2018 р. У 2019 р. у порівнянні з 2018 р. довгострокові зобов'язання підприємства зросли на 5,7% (або на 34,5 млрд.грн.). Така зміна свідчить про те, що великі підприємства почали залучати довгострокові кредити банків або інвестиційні ресурси на збільшення свого майна для розширення основної діяльності.

Поточні зобов'язання великих підприємств зросли у 2019 році порівняно з 2018 на 10,4%, що є негативною тенденцією і така динаміка свідчить про зростання рівня фінансової залежності підприємства.

Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття та чиста вартість активів складають невелику частку в структурі пасиву балансу, проте їх обсяг значно скоротився у звітному році порівняно з базисним (на 68,7% або 628 млрд.грн.), що є позитивною зміною.

Третій етап аналізу майна великих підприємств включає вивчення коефіцієнтів постійності і мобільності активів підприємства.

Коефіцієнт постійності (КП) — це відношення необоротних активів до всіх активів.

$$\text{КП (2018)} = 2337,0/4247,3 = 0,55 \text{ (або 55\%)}$$

КП (2019) = $2426,2/4457,0 = 0,54$ (або 54%)

Коефіцієнт постійності перебуває в межах оптимального значення ($1 < \text{КП} > 1$), тобто підприємства забезпечені достатнім обсягом власного капіталу та залучають довгострокові позичкові кошти.

Коефіцієнт мобільності (КМ) — це відношення оборотних активів до необоротних активів. (або одиниця мінус коефіцієнт постійності).

КМ (2018) = $1 - 0,55 = 0,45$ (або 45%)

КМ (2019) = $1 - 0,54 = 0,46$ (або 46%)

Даний коефіцієнт має тенденцію до зниження у звітному році порівняно з базисним, що свідчить про зниження рівня ліквідності балансу підприємств. Проте така зміна не є різкою та серйозних загроз ліквідності підприємств не несе.

Отже, проаналізувавши стан, склад та структуру майна підприємства можна зробити висновок, що великі підприємства України утримують тверді позиції на ринку, зважаючи на зростання обсягів їх майна. Частка необоротних активів у балансі таких підприємств складає половину обсягу активів, що свідчить про накладні витрати і чутливість до зміни виручки. Проте темп приросту оборотних активів є вищим, ніж у необоротних активів, що в результаті забезпечує нормальні умови функціонування підприємств. Великі підприємства працюють рентабельно та ефективно, забезпечуючи свою платоспроможність, про що свідчить проведений аналіз.

Список використаних джерел:

1. Офіційні дані державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Топ 200 українських компаній за обсягом доходів. URL: <http://finbalance.com.ua/news/reytinh-top-200-kompaniy-za-obsyahom-dokhodiv>
3. Аналіз господарської діяльності. URL: https://pidru4niki.com/1766052253657/ekonomika/analiz_skladu_strukturi_dinamiki_mayna_pidpriyemstva_dzherel_yogo_formuvannya

Драгомирецька А. А.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Смолінська С. Д.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Карантинні обмеження, запроваджені внаслідок поширення COVID-19, негативно вплинули на роботу бізнесу, ускладнивши, в окремих випадках, зупинивши діяльність суб'єктів господарювання. Для зменшення негативного впливу карантину на бізнес, уряд здійснив ряд заходів для підтримки діяльності суб'єктів господарювання, а саме: українська влада внесла зміни до законодавства на тимчасовій основі і розробила веб-портали для підприємців з розміщеною там актуальною інформацією.

Змінами в законодавстві уряд забезпечив бізнесу: одноразові виплати, доступні кредити під 0,5,7,9% річних, податкові преференції, мораторій на перевірки, і ряд інших преференцій у сфері договорів, ліцензій та оренди майна.

До прикладу, до 31 грудня 2021р. ФОПи, діяльність яких була призупинена на час перебування області в "червоній" зоні, можуть подати заявку на отримання одноразової матеріальної допомоги в розмірі 8000 грн [2].

Щодо кредитів, то відповідно до ПКМУ № 28 від 24.01.2020 р., фізичні та юридичні особи-резиденти можуть отримати позику під 0,5,7,9% річних (розмір відсотка залежить від цільового спрямування кредитних ресурсів та річного доходу суб'єкта господарювання). Умови надання таких кредитів дещо змінювались внаслідок редагування постанови. Згідно з чинною на даний момент редакцією від 28.12.2020 р., суб'єкти малого, мікро- та середнього підприємництва з річним доходом до 10, 2 та 20 млн. євро можуть отримати в кредит до 50 млн.грн. на 3 роки (для позик на рефінансування заборгованостей) або 5 років (для позик на інвестиційні цілі). Отримати такий кредит, згідно з редакцією від 15.04.2020р., можна впродовж 5 років з дня набрання чинності постанови, але протягом строку дії карантинних обмежень і 90 днів з дня їх відміни [5].

До податкових преференцій належить:

- тимчасове скасування штрафів: згідно з ЗУ № 2464-VI із змінами та доповненнями, тимчасово штрафні санкції за несвоєчасну сплату ЄСВ, неповну чи несвоєчасну сплату ЄСВ одночасно з видачою сум виплат, на які нараховується єдиний внесок чи за несвоєчасне подання звітності до податкових органів не застосовуються в період з 01.03.2020р. по останній день місяця (включно), в якому завершується дія карантину [6];

- податкові канікули: відповідно до ЗУ № 540-IX від 13.05.2020р. органи місцевого самоврядування мають право змінювати ставки місцевих податків та зборів (в т.ч. встановлювати нульову ставку) [2];

- звільнення від сплати податків та зборів ФОП 1 групи: за ЗУ № 1072-IX ФОП 1 групи звільняються від сплати єдиного податку з 01.12.2020р. по 31.12.2021р. і з 01.01.2021р. по 31.05.2021р. та від нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску з 01.12.2020р. по 31.05.2021 р. за себе [2];

- часткове погашення податкового боргу: ЗУ № 1072-IX передбачає право платників податку на часткове погашення боргу у сумі до 3060 грн., який не погашено станом на 01.11.2020 року. Окрім того, цей закон включає: списання пені та штрафних санкцій у разі самостійної сплати платниками боргу по основному платежу, відстрочення без процентів та нарахування штрафів і пені терміном до 1 року боргу до 6800 грн. для ФОП та збільшення порогу для застосування заходів фіскального впливу до 3060 грн. [2].

ЗУ №591-IX накладено мораторій на податкові перевірки на період з 18.02.2020р. по останній день карантину (включно). А ЗУ №530-IX накладено мораторій на перевірки усіх органів державного контролю на період карантину, який згодом було скасовано ЗУ №1071-IX від 04.12.2020 [3].

Щодо дозволів, то ЗУ №1071-IX від 09.04.2021р. передбачено, що ліцензії закладів громадського харчування на роздрібну торгівлю алкогольними напоями, термін дії яких закінчився під час карантину, вважаються такими, що продовжують свою дію на період карантину, а також протягом 3 місяців з дня його закінчення. [2].

З приводу оренди комунального чи державного майна в ЗУ №1071-IX зазначено, що договори про оренду, строки дії яких закінчуються у період карантину, вважаються автоматично продовженими до кінця карантинних обмежень і ще 1 місяця після, також суб'єкти господарювання, діяльність яких була заборонена чи обмежена на період карантинних обмежень, мають право не сплачувати орендної плати. Щодо оренди приватної власності, то згідно з ГКУ і ЦКУ орендар має право вимагати зменшення розміру оплати або її відстрочення за умови обмеженого доступу до орендованого майна [2].

Також, вагомою підтримкою стало розроблення вище зазначених веб-порталів, таких як Дія.Бізнес і Портал для підприємців, де зібрана найактуальніша інформація як і загалом для розвитку підприємства, так і для його розвитку в умовах пандемії.

Портал Дія.Бізнес — це веб-портал для підприємців малого та середнього бізнесу, який вперше презентовано у 2019 році і офіційно запущено у 2020 році. На даному сайті можна отримати безкоштовні онлайн-консультації щодо питань систематизації бізнес-процесів, фінансового менеджменту, юридичної підтримки, маркетингу, HR, грантів, оплачуваного бізнес-стажування на підприємствах ЄС, можна пройти різноманітні курси для підприємців (найактуальнішими з яких є з огляду на пандемію, освітній курс «Електронний документообіг для підприємців», марафон "Гра в довгу", освітній серіал «Переведення бізнес-процесів в онлайн», курс з просування в соціальних мережах "Boost with Facebook Bootcamp", освітній серіал «Фінансова грамотність для підприємців» тощо), можна відвідати виставки в онлайн-форматі, отримати шаблони необхідних документів для відкриття бізнесу [1].

На Порталі для підприємців є інформація про діючі обмеження для малого та середнього бізнесу, перелік заходів державної підтримки, відповіді на головні питання від бізнесу, різноманітні програми підтримки бізнесу (кредити, гранти тощо), інформація про актуальні заходи, аналітичні матеріали, звіти [4].

Ряд преференцій, запроваджених урядом, допомагає залучити додаткові фінансові ресурси для бізнесу, а різноманітні веб-портали, такі як Портал для підприємців і Дія.Бізнес, надають можливість отримати актуальну інформацію та практичні рекомендації, що сприяє грамотному розміщенню вже наявних ресурсів. Ці заходи підтримки допомагають підприємцям адаптувати свій бізнес до нових реалій.

Список використаних джерел:

1. Дія.Бізнес : URL: <https://business.diiia.gov.ua/> (дата звернення: 19.05.2021).
2. Перелік заходів державної підтримки. *Портал для підприємців* : веб-сайт. URL: <https://sme.gov.ua/covid19-qa/#qa2> (дата звернення: 18.05.2021).
3. Плискань І. Перевірки бізнесу: кому в 2021 році чекати інспекторів. ЛІГА:ЗАКОН. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/8415_perevrki-bznesu-komu-v-2021-rots-chekati-nspektory (дата звернення: 18.05.2021).
4. *Портал для підприємців*: URL: <https://sme.gov.ua/> (дата звернення: 19.05.2021).
5. Про надання фінансової державної підтримки : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.05.2021).
6. Які штрафи не застосовуються до платників ЄСВ під час карантину. ЛІГА:ЗАКОН. URL: https://biz.ligazakon.net/news/201308_yak-shtrafi-ne-zastosovuyutsya-do-platnikv-sv-pd-chas-karantinu (дата звернення: 18.05.2021).

Дунець І. А.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Західна О. Р.

Львівський національний університет ім. Івана Франка

ГРОШОВІ ТА НАТУРАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ СІМ'Ї

Доходи населення — це грошові кошти та натуральні надходження, які необхідні для існування людини та задоволення її потреб. Основними доходами населення є оплата праці, а також виплати соціальних фондів, доходи від підприємницької діяльності або особистого підсобного господарства.

Дослідженню рівня доходів сім'ї присвячені праці науковців, таких як: А. Жуковська, Т. Кізим, Г. Коцюрубенко, О. Милашко, П. Шваба, Я. Штокало та інших. Значну кількість інформації подають статистичні органи, соціологічні центри та моніторингові служби, які визначають стан доходу сімей.

Сімейний бюджет – це сукупність грошових та матеріальних активів усіх членів сім'ї за певний проміжок часу.

Враховуючи широкий спектр джерел надходження матеріальних і грошових доходів у сім'ю, їх розподіляють на такі групи:

- джерела сімейних доходів, які мають трудове походження: заробітна плата (зокрема й натуральна оплата);
- доходи від індивідуально-трудової та підприємницької діяльності;
- доходи від особистого підсобного господарства;
- доходи від власності: рента (орендна плата), проценти на вклади та з облігацій, дивіденди тощо;
- доходи сім'ї зі суспільних фондів споживання у вигляді грошових виплат і безплатних послуг (соціальні пенсії та допомоги, виплати по безробіттю, стипендії, дотації на різні путівки для відпочинку, виплати багатодітним сім'ям, а також наявність елементів безоплатного або пільгового лікування та освіти населення) [1].

Важливим джерелом доходу сімей, які проживають у сільській місцевості, є прибуток від використання присадибних ділянок. Дохід від землі передбачає власну трудову діяльність, або передачі її в довгострокову оренду фермерським господарствам, приватним агрофірмам, державним кооперативам.

Значною часткою у формуванні сімейного бюджету залишається державне соціальне забезпечення та суспільні трансфери (фонди). Основні види суспільних фондів в Україні – це фонди спільного задоволення і фонди для непрацевдатних.

Натуральні доходи домогосподарств виражаються через різноманітну продукцію підприємств, отриману в рахунок заробітної плати, або матеріально-речові цінності, одержані від пожертвування, дарування тощо. Джерелом натуральних доходів від держави є одноразова натуральна допомога «пакунок малюка».

Структуру грошових доходів домогосподарств України у 2018 та 2019 роках наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Структура грошових доходів домогосподарств

	Всі домогосподарства					
	у середньому на сім'ю (грн)		у % до грошових доходів		у % до загальних доходів	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Оплата праці	5391,2	6945,1	60,5	62,3	55,5	58,6
Доходи від підприємницької діяльності	592,77	792,91	6,6	7,1	6,1	6,7
Доходи від продажу с/г продукції	248,40	291,08	2,7	2,6	2,6	2,5
Доходи від власності	130,30	128,57	1,5	1,1	1,3	1,1
Пенсії	1734,4	1982,6	19,5	17,8	17,8	16,7
Стипендії	30,11	33,67	0,3	0,3	0,3	0,3
Допомоги, пільги, субсидії, надані готівкою	203,04	289,36	2,4	2,7	2,2	2,5
Грошова допомога від родичів	399,21	461,40	4,5	4,1	4,1	3,9
Аліменти	22,70	33,40	0,3	0,3	0,2	0,3
Інші грошові доходи	151,96	186,96	1,7	1,7	1,6	1,6
Грошові доходи	8904,1	11145	100,0	100,0	91,7	94,2

Джерело: [2]

За даними таблиці 1, основним джерелом доходів населення є оплата праці та пенсії: у 2018 році їх питома вага у структурі грошових доходів домогосподарств становила 60,5% та 19,5% відповідно. Незначну частку доходів (6,6 %) отримано домогосподарствами від підприємницької діяльності та самозайнятості.

За даними Державної служби статистики України, у 2019 році основним джерелом доходів населення залишається оплата праці та пенсії: 62,3% та 17,8% відповідно. Більшість показників грошових джерел формування доходів у 2019 році збільшилися порівняно з 2018 роком, лише показник доходів від власності у середньому на сім'ю знизився від 130,30 грн. у 2018 році до 128,57 грн. у 2019 році.

Загалом грошові доходи населення України у 2019 році в порівнянні з 2018 роком збільшилися на 2240,9 грн. на місяць. Значно збільшився показник оплати праці (на 1553,9 грн.), пенсії (на 248,2 грн.) та доходи від підприємницької діяльності (на 200,14 грн.).

Структура негрошових доходів домогосподарств України у 2018 та 2019 роках наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Структура негрошових доходів домогосподарств України

	Всі домогосподарства			
	у середньому на сім'ю (грн)		у % до загальних доходів	
	2018	2019	2018	2019
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	373,76	431,98	3,8	3,6
Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива	274,93	88,02	2,8	0,7
Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг	19,75	23,37	0,2	0,2
Пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку	18,23	24,95	0,2	0,2
Грошова оцінка допомоги від родичів та інших осіб продовольчими товарами	129,43	137,39	1,3	1,1
Негрошові доходи	816,10	705,71	8,3	5,8

Джерело: [2]

За даними Державної служби статистики України, у 2019 році найбільшу частку серед негрошових доходів сім'ї має вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель (431,98 грн.) та грошова оцінка допомоги від родичів та інших осіб продовольчими товарами (137,39 грн.).

Аналізуючи доходи бюджету сімейства, слід враховувати не тільки номінальну вартість, а реальну купівельну спроможність в залежності від рівня цін на товари, послуги та динаміки інфляції в країні. У той же час, варто звернути увагу, що розмір сім'ї і склад, взаємозв'язок між працюючими і непрацюючими в реальному світі надзвичайно різноманітні, особливо це спостерігається як в обсязі, так і в структурі доходів.

Отже, можна зробити висновок, що доходи населення збільшуються у гривневому еквіваленті, але це не покращує їх купівельну спроможність. Основними видами доходів залишаються заробітна плата, соціальна допомога держави та суспільні трансфери (фонди).

Список використаних джерел:

1. Піддубний С. Джерела формування бюджету сімей України. Вісник Львівського університету. 2018. Випуск 16. С. 196-203
2. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2019 році : стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2020. 231 с.

Дуткевич Д. Ю.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Західна О. Р.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СТРУКТУРА ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ

У сучасній економіці саме домогосподарства виступають активними учасниками економічних процесів, виступаючи на ринках як виробники, постачальники, менеджери, споживачі, інвестори, вкладники тощо.

Визначальна роль у формуванні фінансового потенціалу населення належить доходам. Однак, на обсяги фінансового потенціалу впливають й інші фактори. Зокрема, рівень оподаткування доходів громадян, депозитні та кредитні відсоткові ставки. Домогосподарства виступають активними учасниками фінансових відносин, їх діяльність впливає на всі соціально-економічні процеси в державі.

На думку професора Е. Лібанової, основними факторами формування доходів домогосподарств є кількість працівників працездатного віку, які мають відповідний рівень знань, освіти та кваліфікації; економічна та політична ситуація в країні та, відповідно, ступінь її нестабільності; рівень інфляції в країні; кількість безробітних; кількість пенсіонерів, непрацюючих осіб та тих, що перебувають на утриманні домогосподарств тощо.

Обсяг фінансових ресурсів домогосподарств залежить від низки факторів, основним з яких є рівень розвитку економіки країни. Незважаючи на це, основними джерелами формування фінансів домогосподарств є доходи. Доходи населення – це сукупність грошових коштів і негрошових засобів підтримання фізичного, морального, економічного й інтелектуального стану людей.

Таблиця 1

Структура грошових доходів і сукупних ресурсів домогосподарств за 2017-2018 рр.*

Вид доходу	У середньому на домогосподарство, грн.		У % до грошових доходів	
	2017	2018	2017	2018
Оплата праці	4279,77	5391,23	59,5	60,5
Доходи від підприємницької діяльності	365,32	592,77	5,1	6,6
Доходи від продажу сільськогосподарської продукції	241,5	248,4	3,4	2,7
Доходи від власності	111,95	130,30	1,6	1,5
Пенсії	1400,77	1734,42	19,6	19,5
Стипендії	27,96	30,11	0,4	0,3
Допомоги, пільги, субсидії тощо	221,67	203,04	3,2	2,4
Грошова допомога від родичів та інших осіб	367,83	399,21	5,1	4,5
Аліменти	18,84	22,70	0,3	0,3
Інші грошові доходи	110,67	151,96	1,5	1,7
Разом	7146,28	8904,14	100,0	100,0

Отже, як ми бачимо на таблиці №1, у структурі доходів населення виділяються такі його форми, як оплата праці та дохід від підприємницької діяльності, дохід від особистого підсобного господарства, пенсії, допомоги та стипендії, дивіденди,

субсидії, надходження від родичів та інших осіб, а також інші надходження (гонорари, благодійна допомога тощо). Розмір майже усіх видів грошових надходжень (окрім стипендій та аліментів) мав тенденцію до зростання. У структурі грошових доходів домогосподарств України за аналізований період найбільша питома частка належить оплаті праці. Відповідно, заробітна плата може стати головним джерелом фінансового потенціалу населення.

Питома частка у сукупних доходах населення в Україні є значно меншою порівняно з показником у розвинених країнах. Зокрема, цей показник у Великобританії становить 65%, у Німеччині – 64%, в Італії – 52%, у Франції – 58%, в Японії – 69%.

В Україні за останні десятиріччя відбулися значні зміни у сфері формування доходів населення. Зростання розшарування населення за доходами – одна з основних тенденцій у житті громадян за роки незалежності. Протягом аналізованого періоду грошові доходи населення зросли на 24,6%.

Середньомісячна номінальна заробітна плата і прожитковий мінімум у розрахунку на одну особу протягом 2016-2018 рр. зростали.

Таблиця 2

Аналіз заробітної плати за 2016-2018 рр. *

Показники	Роки			Відхилення 2018/ 2016, (+,-)
	2016	2017	2018	
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн	5183	7104	8865	+3682
Індекс реальної заробітної плати, % до попереднього року	109,0	119,1	112,5	+3,5
Прожитковий мінімум	1544	1700	1853	+309
Відношення середньої зарплати до прожиткового мінімуму	3,4	4,2	4,8	+1,4

За даними Державної статичної служби України у 2018 р., порівняно з 2016 роком, середньомісячна номінальна заробітна плата зросла на 3682 грн. 2017 року, її розмір у 2018 р. збільшився на 1761 грн.

Номінальна заробітна плата – нарахування працівникам у грошовій та натуральній формі за відпрацьований час або виконану роботу: тарифні ставки, премії, доплати, надбавки, а також інші види оплати за невідпрацьований час. Реальна заробітна плата – це показник, який характеризує купівельну спроможність номінальної заробітної плати під впливом змін споживчих цін на товари і послуги та рівня податків й обов'язкових платежів.

На основі споживчого кошику розраховувався прожитковий мінімум, який і є межею бідності. Через установлення розміру мінімальної заробітної плати, умов і розмірів оплати праці працівників установ й організацій, що фінансуються з бюджету, керівників державних підприємств переважно здійснюється вплив держави на регулювання оплати праці.

Місячний розмір мінімальної заробітної плати в Україні на 1 січня 2011 р. становив 941,00 грн., 2012 р. – 1073,00 грн, 2013 р. – 1147,00 грн, 2014 – 2015р.р. – 1218 грн, 2016 р. – 1378 грн, 2017 р. – 3200 грн, 2018 – 3723 грн, 2019 – 4173 грн, у 2020 – 4723, та у 2021 р. – 6000 грн.

На фінансовий потенціал населення впливає не тільки рівень доходів, а й рівень їх використання. До витрат населення відносяться: придбання економічних благ поточного споживання (одяг, їжа, оплата комунальних послуг, з охорони здоров'я, транспортних та інших послуг); придбання економічних благ довгострокового користування (квартир, меблів, електропобутової техніки, витрати на освіту, довгострокове страхування життя тощо); сплата податків та обов'язкових неподаткових платежів.

У 2018 р. сукупні витрати населення становили 8308 млрд грн., при цьому їх розмір порівняно з попереднім роком збільшився на 16,4%. грн. Структура витрат населення України за 2017–2018 рр. наведена у табл. №3.

Таблиця 3

**Структура сукупних витрат домогосподарств України
у 2017-2018 рр.***

Стаття витрат	У середньому на домогосподарство, грн.		У % до сукупних витрат	
	2017	2018	2017	2018
Продукти харчування та безалкогольні напої	3423,71	3962,53	47,9	47,7
Алкогільні напої	82,27	102,39	1,1	1,3
Тютюнові вироби	141,51	174,51	2,0	2,1
Одяг і взуття	397,04	460,35	5,5	5,4
Комунальні послуги	1213,16	1275,98	17,0	15,2
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка	142,23	174,78	2,0	2,1
Охорона здоров'я	271,97	334,44	3,8	4,0
Транспорт	260,66	306,07	3,7	3,7
Зв'язок	168,78	212,17	2,4	2,6
Відпочинок і культура	117,72	145,95	1,6	1,8
Освіта	75,99	83,48	1,1	1,0
Ресторани та готелі	162,42	201,18	2,3	2,4
Різні товари та послуги	175,66	221,61	2,5	2,7
Споживчі сукупні витрати	6634,12	7655,44	92,9	92,0
Неспоживчі сукупні витрати (допомога родичам, купівля акцій, нерухомості, вклади банків)	505,29	653,17	7,1	8,0
Всього сукупних витрат	7139,41	8308,61	100,0	100,0

Наявний дохід населення України протягом 2016-2018 рр. збільшувався (табл.). Впродовж 2016-2018 рр. наявний дохід населення України зріс на 1737 грн. Водночас у 2018 р., порівняно з 2017 р. зафіксовано зниження середньомісячного наявного доходу на 1 особу. Наявний дохід значною мірою залежить від фінансово-економічної ситуації в Україні. Водночас, саме наявний дохід складає основу фінансового потенціалу населення.

Таблиця 4

**Наявний та реальний доходи населення України
за 2016-2018 рр.***

Показники	Роки			Відхилення 2018/ 2016, (+,-)
	2016	2017	2018	
Середньомісячний наявний дохід у розрахунку на 1 особу, грн	3090,0	3939,1	4825,7	+1735,7
до попереднього року, %	116,6	127,5	122,5	+5,9
Середньомісячний реальний дохід у розрахунку на 1 особу, грн	2712,9	3443,3	4351,4	+1638,5

Фінансові ресурси домогосподарств забезпечують фінансову стабільність суспільства, дозволяють зберегти належний рівень доходів через свою господарську діяльність, сприяють реформуванню економіки країни. Фінансові ресурси домогосподарств виступають джерелом фінансування національної економіки.

Проведений аналіз доходів та витрат домогосподарств України показує, що перспективи фінансового потенціалу населення України є досить значними. За умови спрямування відповідних грошових ресурсів у кредитно-фінансову систему України можна активізувати інвестиційні процеси, модернізувати економіку держави. Для цього на державному рівні необхідно вирішувати проблему зміцнення економіки домогосподарств, підвищуючи заробітну плату, створювати умови для ефективної зайнятості членів домогосподарств, і удосконалювати систему оподаткування.

Закорко К. К.

Науковий керівник: к.е.н., доц., Попович Д. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ПОСЕРЕДНИКІВ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Серед фахівців зі сфери страхування висловлено думку, згідно з якою без високопрофесійних каналів дистрибуції страхових послуг страховим компаніям дуже складно залучати значну кількість клієнтів. Споживачів страхових послуг на ринку страхування повинні представляти професійно підготовлені спеціалісти, так само, як це роблять ті, хто знайомить зі страховими компаніями. Наявність великої кількості страхових посередників надає змогу активізувати національний страховий ринок та поступово наблизити його до світового ринку страхування.

На страховому ринку України посередницька діяльність здійснюється страховими агентами і страховими брокерами. Їх функції схожі між собою на перший погляд, але юридичний статус чітко розрізняється.

Страхові агенти – це фізичні або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика й укладають договори страхування, одержують страхові платежі, виконують роботи, пов'язані зі здійсненням страхових виплат і страхових відшкодувань. Страхові брокери – це юридичні або фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник [1].

Визначивши основних посередників, слід окреслити переваги страхового посередництва в системі реалізації страхових послуг над прямими продажами.

По-перше, вибір страхового полісу, що найкраще відповідає потребам конкретного споживача, потребує індивідуального підходу та ретельного аналізу декількох пропозицій на ринку страхування. Потенційні споживачі потребуватимуть поради компетентної особи, що буде особливо цінною і користуватиметься попитом.

По-друге, страхові посередники, на відміну від персоналу страхових компаній, мають більше стимулів захищати та представляти інтереси споживачів. Їхня діяльність є більш відокремленою чи повністю незалежною від страховиків, а також передбачає більше гнучкості в діях.

Розглянемо основні показники, що характеризують розвиток страхового посередництва в Україні. Одним із найбільш важливих показників, що окреслюють рівень розвитку страхового посередництва в країні, є співвідношення кількості страхових компаній і брокерських установ.

У розвинених країнах на одну страхову компанію припадає декілька брокерів, а в деяких випадках навіть декілька десятків брокерів. В Україні все навпаки – певну кількість страховиків обслуговує один брокер. У 2015 р. це співвідношення становило 7:1, тобто на сім страховиків припадав один брокер. На початок 2020 р. співвідношення складало 4:1, що на перший погляд, є позитивною тенденцією. Але, насамперед, ці зміни пов'язані зі зменшенням кількості страховиків за 2015–2019 рр. більше, ніж на 100 компаній, і незначним збільшенням брокерів – на 9 установ [2, с. 238].

Важливими показниками, що дозволяють проаналізувати рівень розвитку брокерської мережі в країні, є кількість укладених договорів і частка страхових премій за договорами, що укладаються за участю брокерів у розрізі галузей страхування (табл. 1, табл. 2).

Таблиця 1

Кількість укладених договорів страхування за участю брокерів в Україні за 2015–2019 рр.

Рік	Добровільне страхування в розрізі галузей				Обов'язкове страхування	Усього
	життя	особисте, інше ніж життя	майнове	відповідальності		
2015	582	109	320	216	1027	2254
2016	2394	250	326	172	1909	3854
2017	33	769	282	154	3150	4388
2018	9	2302	277	197	4347	7132
2019	33	1996	336	288	22221	24873

Джерело: розроблено за даними [3].

Виходячи з даних таблиці, у 2015 році кількість договорів не перевищувала 2254, а в 2019 цей показник збільшився в 11 разів, тобто становив 24 873. Таке зростання відбулось за рахунок обов'язкового страхування, значні обсяги збільшення помітні саме в 2019 році. За галузями страхування через брокерську мережу в останні три роки найбільше укладалися договори з особистого, майнового та в менших обсягах - зі страхування відповідальності.

Частка у загальних преміях надходжень страхової премії за договорами, укладеними через брокерів, є мізерною, хоча в абсолютному вимірі цей показник щорічно зростає за всіма галузями добровільного страхування.

Таблиця 2

Частка страхових премій, укладених через брокерів за добровільним страхуванням у розрізі галузей, в загальному обсязі премій за 2015–2019 рр., %

Галузі добровільного страхування	Рік				
	2015	2016	2017	2018	2019
Страхування життя	0,05	0,07	0,05	0,06	0,07
Особисте страхування, інше, ніж страхування життя	1,87	1,72	2,1	1,19	1,31
Майнове страхування	0,19	0,05	0,04	0,07	0,14

Страховання відповідальності	0,19	0,28	0,2	0,13	0,18
Усього	0,39	0,31	0,36	0,26	0,37

Джерело: розроблено за даними [3].

Частка договорів з добровільного страхування, котрі укладаються через брокерів, за аналізований період коливалась в межах 0,26-0,39%. Найбільшу частку становить особисте страхування, інше, ніж страхування життя: від 1,3% до 2,1%. Найменшу – страхування життя, у середньому 0,06%. Однак такий показник пояснюється тим, що в сфері страхування життя переважає агентська мережа поширення страхових послуг.

Отже, страхові посередники відіграють ключову роль у просуванні страхових компаній на ринку та у виборі необхідного страховика для клієнтів. Водночас, в Україні посередницька діяльність тільки починає розвиватись, про що свідчить аналіз діяльності страхових посередників.

Список використаних джерел:

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
2. Татаріна Т. В. Страхові посередники в Україні: функціональні особливості, проблеми та перспективи розвитку. Бізнесінформ. 2020. №7. С. 236-242.
3. Підсумки діяльності страхових компаній / Офіційний сайт Нацкомфінпослуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua/>

Іванків В. О.

Науковий керівник: к. е. н., доц. Татарин Н. Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЛІЗИНГ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Лізинг є ефективним засобом для надання суб'єктам господарської діяльності, які не мають достатньо коштів, у тимчасове платне користування необхідного для зайняття бізнесом обладнання, машин тощо (основних засобів).

Згідно з Господарським кодексом України лізинг - це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [1].

Лізингові операції поділяються на дві групи: операційний та фінансовий лізинг.

Оперативний лізинг - це господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає згідно з договором оперативного лізингу передачу лізингоотримувачу майна, придбаного або виготовленого лізингодавцем на умовах інших, ніж передбачаються фінансовим лізингом.

Фінансовий лізинг – це господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає згідно з договором фінансового лізингу передачу лізингоотримувачу майна, придбаного або виготовленого лізингодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних із правом користування та володіння предметом лізингу.

Лізинг є симбіозом оренди та кредиту, але при цьому має унікальні переваги, які притаманні саме цьому виду інвестиційної діяльності. До таких переваг варто віднести:

- можливість законним шляхом знизити базу оподаткування, адже сплата лізингових платежів у частині відсотків та комісії відносить на валові витрати підприємства, що автоматично зменшує прибуток;
- лізингоодержувач отримує податковий кредит по ПДВ відразу ж з усієї вартості предмета лізингу, сплативши лише авансовий платіж;
- лізингоодержувач з моменту отримання майна у лізинг ставить його на свій баланс та нараховує амортизацію, як у податковому, так і в бухгалтерському обліку;
- при укладанні договору лізингу не потрібна застава, так як при отриманні банківського кредиту;
- враховуючи те, що лізинг дає можливість отримати дане майно у свою власність застосовуючи відстрочку це істотно знижує вартість платежів і дає змогу раціонально управляти власними активами;
- підприємство має змогу швидко отримати необхідне обладнання без понесення суттєвих капіталовкладень;
- можливість здійснювати лізингові платежі у різних формах: грошовій, товарній або комбінованій;
- лізинг дозволяє швидко отримати необхідне обладнання задля забезпечення ефективного виробничого процесу, шляхом тимчасового використання, а не через витрачання коштів на купівлю морально старіючого та досить вартісного обладнання;
- лізинг дає змогу уникнути потреби взяття банківських кредитів на купівлю основних засобів [2].

Попри всі перелічені переваги, лізинг не позбавлений і певних недоліків порівняно з банківським кредитуванням, до яких слід віднести такі:

- значний обсяг авансового внеску. Як правило, обов'язковою умовою договору лізингу є авансовий внесок у розмірі не менше 30% від загальної вартості обладнання. Розмір лізингових платежів зазвичай вищий, аніж процентна ставка за кредитами;
- тривалий час до одержання обладнання. Основна складність процедури лізингу полягає в організаційному плані, оскільки в угоді приймає участь велика кількість контрагентів. Це збільшує термін придбання обладнання;
- на підготовку фінансової лізингової угоди може знадобитися більше часу, ніж на підготовку контракту на купівлю; вищими можуть бути й адміністративні витрати, тому вважають, що ціна лізингу може бути нижчою або дорівнювати ціні позики тільки за наявності певних податкових пільг;
- процедура укладення договору лізингу потребує стати на облік у Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг, що особливо складно для підприємств, які насамперед виготовляють основні фонди для власних потреб та не передбачають, що в подальшому вони будуть передані у фінансову оренду;
- науково-технічний прогрес робить об'єкт лізингу застарілим, під час фінансового лізингу орендні платежі не припиняють до завершення угоди;
- лізингові операції є досить ризиковою справою і мають специфічні ризики: фінансові; несплати лізингових платежів; проектні; майнові, пов'язані з утратою, пошкодженням предмета лізингу; неповернення предмета лізингу [3].

Отже, враховуючи всі переваги та недоліки лізингу, варто зауважити, що позитивних моментів є більше і за ефективної державної підтримки дані послуги набудуть більшої популярності серед підприємств.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15>
2. Капровська Л. Лізинг як засіб підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Тези до Дня науки : тези всеукр. наук. конф., м. Житомир, 17 травня 2017. С. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/101-1.pdf>
3. Круценко А. Переваги та недоліки лізингу в Україні. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2018. № 1 (12). С. 381-384. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Krutsenko-A.V..pdf>

Ігнатишина В.М.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н.З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА НБУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Важливу роль у досягненні сталого економічного розвитку держави відіграє фінансова політика. Грошово-кредитна політика України є важливою складовою фінансової політики, і від її ефективності багато в чому залежить ефективне функціонування економіки, розвиток фінансового ринку, забезпечення підвалин для стабільного економічного зростання та досягнення соціальної гармонії у суспільстві.

Грошово-кредитна політика – це комплекс взаємопов'язаних та скоординованих дій Національного банку України, не обмежених в часі і спрямованих на цінову стабільність враховуючи виклики ринку та ризики фінансового сектору економіки [1].

За реалізацію грошово-кредитної політики в Україні відповідає Національний банк України. Таким чином, метою грошово-кредитної політики НБУ на даному етапі залишається підтримка інфляції в середньостроковій перспективі на рівні 5%. Розглянемо стан та динаміку показників, що дають можливість оцінити грошово-кредитну політику НБУ. Важливим показником грошово-кредитної політики є рівень інфляції в країні. За даними Національного банку України протягом останніх років спостерігалась позитивна динаміка інфляції, яка зображена на рисунку (рис. 1).

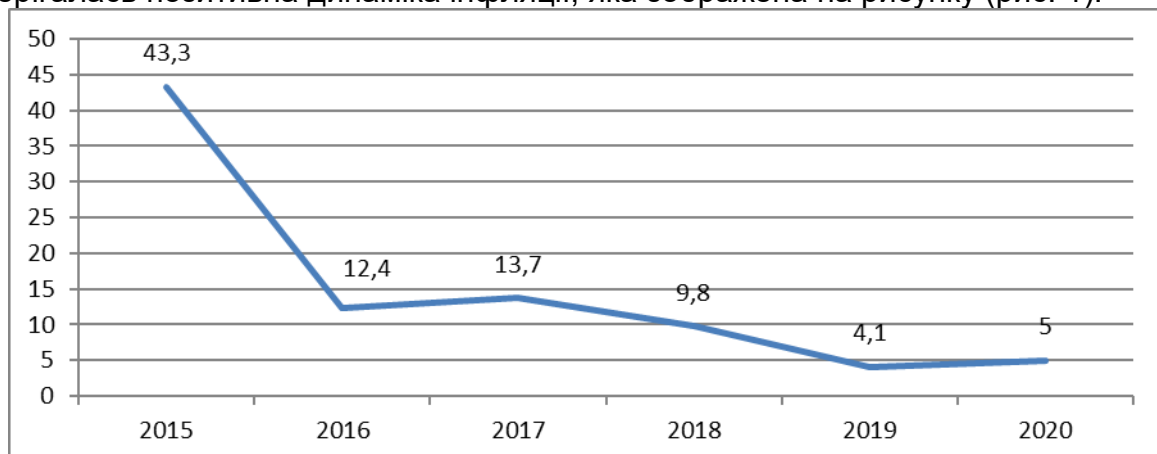

Рис.1. Динаміка індексу інфляції в Україні 2015-2020 рр., %

Джерело: складено на основі [2].

Так, з рис. 1 видно, що протягом 2015-2020 рр. рівень інфляції в країні зменшувався, проте у 2020 році досягнуто рівня, який визначений у Інфляційному звіті НБУ. Звернемо увагу на те, у лютому 2021 року споживча інфляція в річному

вимірі прискорилося до 7,5% (з 6,1% у січні). У місячному вимірі ціни зросли на 1%. Для порівняння, станом на січень 2020 року споживча інфляція в Україні становила 3,2%, що вдвічі менше ніж у аналогічному періоді 2021 року.

Важливим інструментом грошово-кредитної політики НБУ є облікова ставка – ставка, за якою він здійснює основні операції з банками з надання або залучення коштів у межах проведення монетарної політики.

Проаналізувавши динаміку облікової ставки протягом останніх років, варто зазначити, що найвища облікова ставка НБУ за досліджуваний період спостерігалася у 2015 році та склала 30%. Починаючи з 2016 року прослідковується її зниження до 6% (рис. 2). У 2020 році облікова ставка була знижена до рекордного рівня в 6%, що нижче свого нейтрального рівня. Такі зміни облікової ставки в умовах низької інфляції сприяли швидшому відновленню економіки від наслідків коронакризи [3].

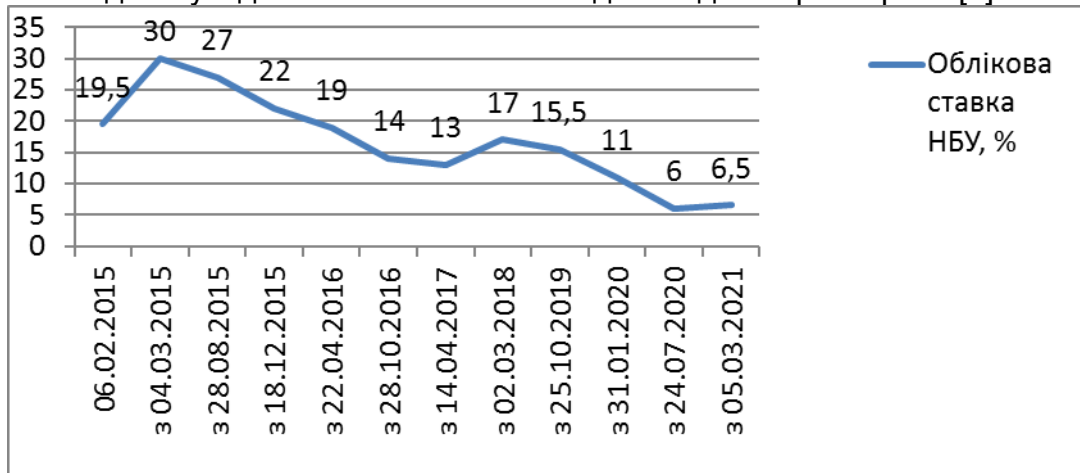

Рис.2. Динаміка облікової ставки Національного банку України 2015–2021 рр.,%
Джерело: складено на основі [2].

Причиною такого зниження облікової ставки НБУ є ситуація з пандемією коронавірусу, що спостерігається у всьому світі і в Україні в тому числі. Таким чином, Правління Національного банку ухвалювало рішення щодо зниження облікової ставки в умовах, коли інфляційний тиск слабшає швидше, ніж очікувалося, а економіка потребує подальшої підтримки.

Не менш важливим показником грошово-кредитної політики є курс валют, який закладається в усі імпортовані товари та опосередковано впливає на всі ціни в країні (рис.3.).

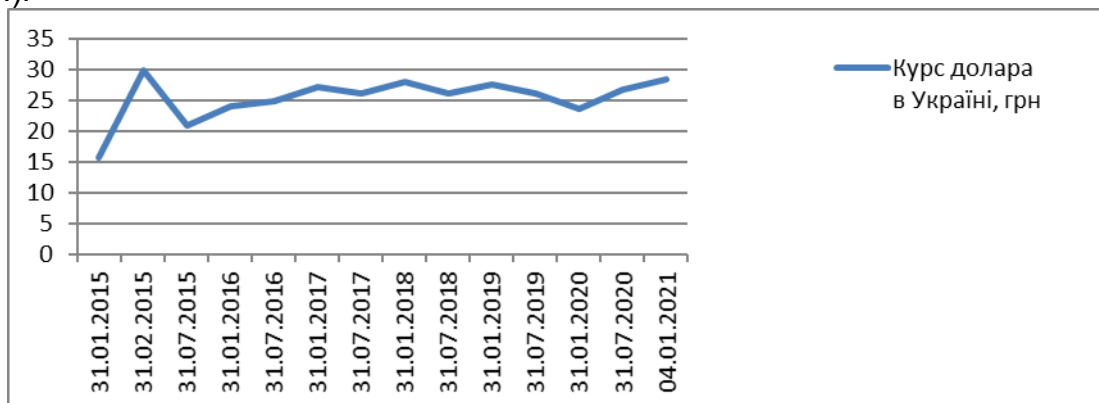

Рис.3. Динаміку курсу долара в Україні 2015–2021 рр., грн.

Джерело: складено на основі [2].

Оцінивши динаміку курсу валют, варто відмітити, що впродовж останніх п'яти років даний показник зазнав значних змін. Як бачимо з рисунку, найнижче значення

курсу долара було у січні 2015 року і становило 15,77 грн, а найвище у лютому – 30,01 грн., тоді як дані показники на чорному ринку були значно вищими. На ріст валютного курсу впродовж досліджуваного періоду ситуація з пандемією коронавірусу в світі та в Україні зокрема. Так, станом на 11.03.2021 року курс долара згідно даних Національного банку України становить 27,7016 грн/дол.

При оцінці грошово-кредитної політики НБУ, важливо оцінити міжнародні резерви, які використовуються для проведення валютних інтервенцій та забезпечення платежів органів державної влади (рис.4).

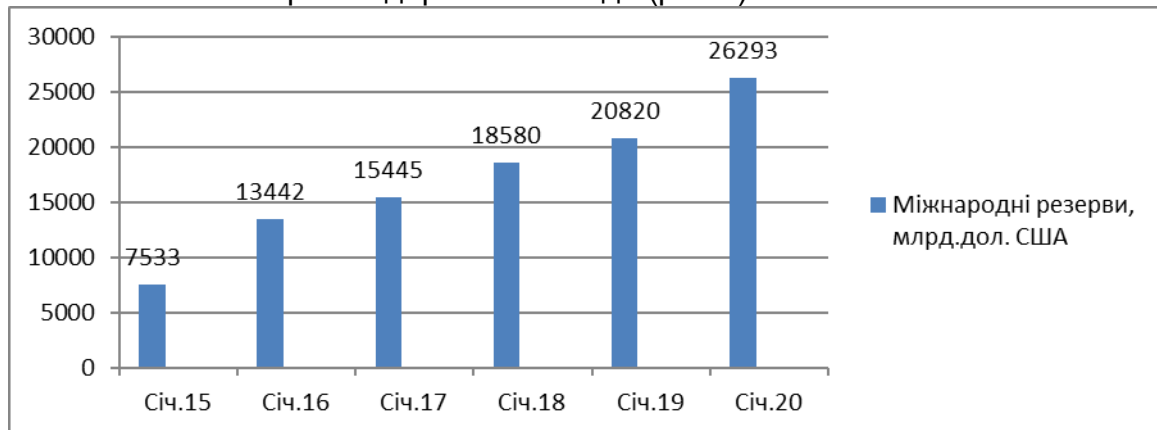

Рис. 4. Динаміка міжнародних резервів Національного банку України 2015–2020 рр., млрд. дол. США.

Джерело: складено на основі [3].

Проаналізувавши динаміку міжнародних резервів НБУ, варто відмітити, що у січні 2015 року вони становили 7533 млрд. дол. США, а вже станом на січень 2020 року – 26293 млрд. дол. США.

Отже, зазначимо, що впродовж останніх років виокремлюються окремі недоліки у проведенні грошово-кредитної політики України та у регулюванні фінансової системи загалом.

Таким чином, проблемою є нестабільність валютного курсу та девальвація гривні. Структура відкритої сировинної економіки, якою є Україна, і склад споживчого кошика з великою часткою імпортованих товарів визначають те, що якорем для стабільності внутрішніх цін є стабільність валютного курсу. Крім того, проблемою є і низький рівень золотовалютних резервів. Комерційні банки мають проблеми із залученням депозитів (та відпливом наявних депозитів), що робить кредитування більш дорогим, скорочує терміни кредиту та підвищує ризики нестачі ліквідності. Отже, з одного боку, владі необхідно приймати рішення щодо стабілізації цін та обмінного курсу в умовах політичної нестабільності та поглиблення макроекономічних диспропорцій, з іншого – щодо стимулювання сукупного попиту й економічного зростання в умовах скорочення реальних доходів населення та низької монетизації економіки [4].

Сьогодні НБУ перейшов на режим інфляційного таргетування, а фактично він має обмежений вплив на динаміку цін. Але для забезпечення цінової стабільності необхідно налагодити дієву комунікацію НБУ із суб'єктами господарювання, а також із Урядом щодо створення макроекономічних передумов реалізації політики інфляційного таргетування; збалансувати державні фінанси; стимулювати розвиток фондового ринку; накопичувати міжнародні резерви задля згладжування валютних коливань тощо. Забезпечення стабільності цін та валютного курсу, зменшення рівня

доларизації економіки та вартості кредитних ресурсів сприятимуть підвищенню грошово-кредитної та національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Зоря С.П. Грошово-кредитна політика: сутність та особливості реалізації. Ефективна економіка. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4406>
2. Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки. URL <https://minfin.com.ua/ua/>
3. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>
4. Королюк Т.О. Роль монетарної політики у забезпеченні національної безпеки України. Економіка та держава. 2019. № 6. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2019/9.pdf

Ігнатишина В.М.

Науковий керівник: д.е.н., проф. Ватаманюк-Зелінська У.З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ

В сучасних умовах в роботі казначейства широко застосовуються автоматизовані інформаційні технології, які значно спрощують та прискорюють велику кількість процедурних моментів в процесі казначейського виконання держбюджету але водночас мають деякі недоліки.

На даний момент в системі Державного казначейства для обслуговування бюджетів діє програмний продукт – автоматизована система «Є-Казна», яка являє собою повноцінний комплекс, що включає в себе системи і підсистеми: 1) операційний день; 2) доходи; 3) видатки; 4) звітність; 5) бухгалтерський облік бюджетних організації; 6) формування і подача податкової звітності; 7) процесинговий центр обробки комунальних та інших платежів.

Підсистема «Казна-Доходи» являє собою типову автоматизовану банківську систему для обліку дохідної частини бюджетів і взаємодії із СЕП НБУ, яка налаштовується щоденно на планові показники виконання бюджету після прийняття і затвердження його відповідними радами різного рівня.

Підсистема «Казна-Видатки» - це суто казначейська облікова система, яка здійснює повний автоматизований контроль фактичних та планових показників з реєстрацією їх на банківських рахунках з використанням всіх класів плану рахунків.

Підсистема «Звітність» забезпечує миттєве формування підсумкових звітів за єдиною уніфікованою формою, формуючи при цьому підсумкові показники реалізації бюджетного процесу на всіх рівнях його виконання, починаючи від сільського і закінчуючи Державним.

Таким чином, АС «Казна» дозволяє збільшити ефективність виконання функцій управління бюджетом у рамках казначейської системи його виконання. При цьому оперативно здійснюються всі операції з виконання бюджету, забезпечується їх автоматизація, виключається ймовірність помилок при обробці інформації [1].

Одним з пріоритетних напрямків розвитку системи казначейства є впровадження електронного документообігу із застосуванням електронно-цифрового підпису. І першим кроком на шляху його реалізації є впровадження системи

дистанційного обслуговування (СДО) за допомогою програмно-технічного комплексу «Клієнт Казначейства — Казначейство», яка призначена для надання розпорядникам, одержувачам бюджетних коштів та іншим клієнтам віддаленого доступу за допомогою мережі Інтернет до інформаційних ресурсів ДКСУ для автоматизації процесу виконання бюджетів усіх рівнів [2].

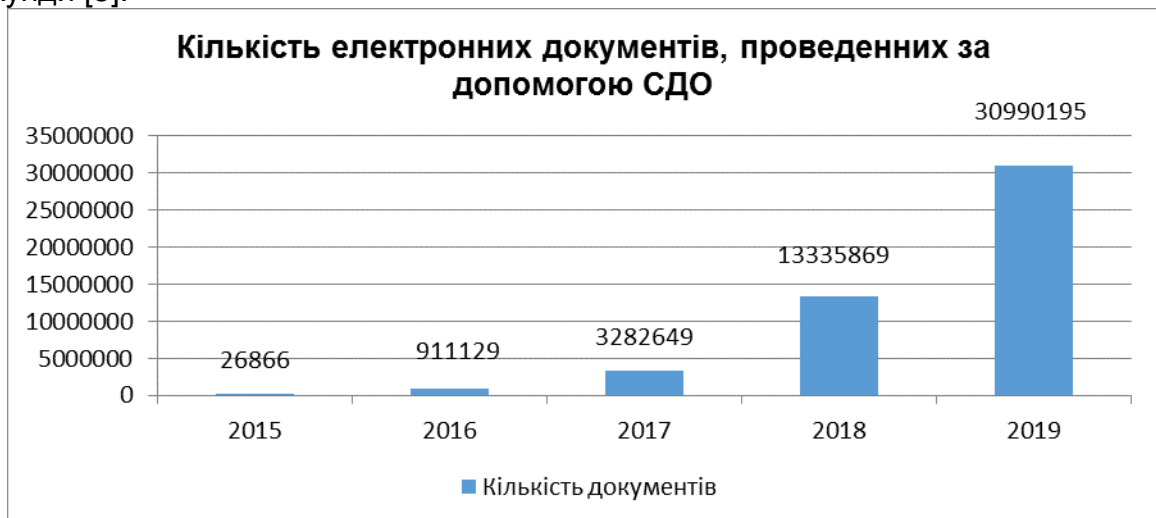
Кількість клієнтів-користувачів ПТК «Клієнт казначейства – Казначейство» постійно зростає.

Джерело: [3].

Таким чином, станом на 01.01.2020 року договори на обслуговування через систему дистанційного обслуговування (СДО) уклали 37 824 установи, що на 18% більше, ніж станом на 01.01.2019 року (32 061 установа) [3].

Станом на 01.01.2020 року у СДО зареєстровано 117 345 користувачів (посадових осіб клієнтів) та обслуговуються 1 017 849 рахунків. За 2019 рік до органів Казначейства через СДО надійшло 31,0 млн електронних документів, що в 2,3 раза більше, ніж у 2018 році (13,3 млн документів). В середньому через СДО від клієнтів щоденно надходить 124 тис. електронних документів, що становить 15,5 тис. документів за годину. Кожну секунду система приймає від клієнтів в середньому 4 електронних документа, а в дні пікових навантажень надходить 9-10 документів щосекунди [3].

Джерело: [3].

На сьогоднішній день СДО «Клієнт казначейства – Казначейство» за своєю функціональністю охоплює майже весь перелік бюджетних операцій та забезпечує максимально високий рівень захисту інформації та безпеку фінансових потоків держави. Дистанційна система є економічно ефективною та зручною формою казначейського обслуговування, яка допомагає взаємодіяти клієнтам з органами

Казначейства, забезпечує економію робочого часу та витрат на матеріали для друку та транспортування документів. Про популярність СДО серед клієнтів свідчить зростання обсягів електронних документів та видів бюджетних операцій, які виконуються дистанційно.

За останні кілька років спостерігається тенденція до збільшення кількості договорів СДО, що призводить до зростання навантаження на інформаційну систему. Також наростаючим темпом змінюється кількість клієнтів, які обслуговуються органами Державного казначейства України. Збільшення оброблених електронних документів призводить до більшого навантаження як на апаратно-програмний комплекс АС «Казна», так і на працюючий персонал в казначейській системі України. Для забезпечення ефективності функціонування системи і доступності інформації необхідно збільшити кількість серверів, що використовуються в системі «Казна» та застосувати технології віртуалізації, які дозволяють одному комп'ютеру виконувати роботу декількох завдяки розподілу його ресурсів по декількох середовищах.

Черговими проблемами, з якими може стикнутися користувач АС «Казна» є відсутність технічної можливість подавати документи у електронному вигляді (відсутність у клієнта стабільного доступу до мережі Інтернет та неналежного технічного оснащення). Також актуальною є проблема, яка стосується матеріальних витрат, оскільки потрібно придбати надійні носії ключової інформації (НКІ), на які буде записано згенеровані ЕЦП посадових осіб, необхідні для підпису документів при їх відправленні засобами СДО.

На сьогодні перспективним напрямком для казначейства є впровадження проекту «Електронний бюджет», який забезпечить відкритість, прозорість та підзвітність діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також дасть змогу підвищити якість фінансового менеджменту організацій сектора державного управління.

Удосконалення єдиної автоматизованої інформаційної системи дасть змогу на підставі чітко визначених обсягів реальних потреб проводити оптимізацію бюджетних потоків, зробити процес виконання бюджету відкритим, достовірним та прозорим. Створення єдиних телекомунікаційних мереж дасть можливість здійснювати комплексний моніторинг й економічну діагностику бюджетної системи держави, ефективно вирішувати завдання, що стоять перед Державним казначейством [3].

У зв'язку з розширенням функціональних повноважень органів казначейства, з ускладненням завдань, що стоять перед ними в процесі виконання бюджетів усіх рівнів, потрібно постійно модернізувати програмні комплекси та усю технологічну платформу системи казначейства. Це в свою чергу дасть можливість:

- досягти належної якості виконуваних Казначейством України державних функцій шляхом максимальної автоматизації процесів, застосування найновіших технологій, спрощення адміністративних і технічних процедур;
- підвищити операційну ефективність Казначейства України;
- створити єдиний інформаційний простір фінансової діяльності публічно-правових утворень, необхідного при управлінні державними фінансами.
- своєчасно реагувати на нові завдання, що постають перед органами казначейства відповідно до потреб суспільного розвитку
- гнучкіше адаптуватись до змін у законодавстві та нормативній базі
- забезпечити безперебійну роботу всієї системи казначейства,
- підвищує ступінь достовірності інформації й оперативність її опрацювання для прийняття виважених рішень щодо управління державними фінансами.

У сучасних умовах взаємодія в електронному вигляді для організацій-учасників бюджетного процесу є обов'язковою та необхідною умовою складного сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Трансакційна автоматизована система Казначейства. URL: https://pidru4niki.com/15410104/finansi/transaktsiyna_avtomatizovana_sistema_kaznacheystva
2. Н. Маловиця. Місце та роль системи дистанційного обслуговування в житті бюджетної установи. Бюджетна бухгалтерія. Жовтень, 2015 № 38. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2015/october/issue-38/article-12313.html>
3. Ігнатишина В.М., Ватаманюк-Зелінська У.З. Автоматизована система казначейства України : актуальні проблеми сьогодення. Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 28 листопада 2020 р. Частина 2. Дніпро: ПДАБА, 2020. 124 с.

Козачук О.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І.Ф.

Львівський національний університет імені Івана Франка

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкових відносин оборотні кошти здобувають особливо важливе значення, адже вони є важливим критерієм у визначенні прибутку підприємства. Важливо також уміти правильно керувати оборотними коштами, розробляти і впроваджувати заходи, що сприяють зниженню матеріалоємності продукції і прискоренню оборотності оборотних коштів. Підприємство у випадку ефективного керування власними і залученими оборотними коштами може досягти раціонального економічного становища, збалансованого щодо ліквідності та прибутковості [1].

В сучасній науковій та практичній літературі існує багато понять та визначень оборотних та обігових коштів. Насамперед, варто зазначити, що оборотні кошти є засобами, які належать суб'єкту господарювання, та потрібні йому для належного функціонування у різних сферах діяльності з метою одержання прибутку. Також оборотні кошти входять до другого розділу балансу підприємства, який надає користувачам повну та правдиву інформацію про фінансовий стан підприємства на звітну дату. Забезпечення оборотними засобами виробництва в достатньому обсязі є першочерговим завданням будь-якого підприємства, головною умовою його безперебійної роботи. Деформація економічних відносин в Україні в останні два десятиліття призвела до того, що підприємства більшості галузей відчувають гострий дефіцит оборотних коштів [2].

Як зазначають дослідники: «...управління оборотними коштами підприємства є одним з найактуальніших завдань в умовах інноваційного підприємництва, адже швидкість обертання оборотних коштів є показником не лише ефективності їх використання, а й створює основу для реалізації концепції інноваційного підприємництва в сучасних умовах господарювання. Оборотні кошти мають велике значення: вони формують частину продуктивного капіталу підприємства [3].

Аналіз статистичного матеріалу щодо структури оборотних коштів в сучасній економіці України наведено в таблиці 1.

Таким чином, можемо стверджувати, що необхідною частиною в організації ефективного функціонування підприємства є і аналіз його оборотних коштів, який дозволяє оцінити в короткостроковому періоді структуру оборотних коштів, абсолютну величину їх окремих видів.

Однак, у сучасних умовах господарювання кожне підприємство робить головний акцент на вирішенні питань стабільності функціонування та максимізації

прибутку. Для того, щоб досягти поставлених цілей, потрібно правильно підібрати та чітко реалізувати політику управління активами, у складі яких значну роль відіграють саме оборотні кошти. Нестача останніх ставить підприємство під загрозу банкрутства та змушує шукати напрямки удосконалення системи управління ними [3].

Таблиця 1

Оборотні активи підприємств за видами економічної діяльності станом на 1 січня 2020 року

	Оборотні активи – усього	У тому числі						
		Запаси	Поточні біологічні активи	Дебіторська заборгованість	Поточні фінансові інвестиції	Грошові кошти	Витрати майбутніх періодів	Інші оборотні активи
Усього	6640282,4	1624162,4	28826,1	4072113	156364,1	463514,8	69778,5	225523,5
Сільське, лісове та рибне господарство	640995,1	270742,5	25311	297732,6	1751,9	23602,4	7371,8	14482,9
Промисловість	1883722,4	481775,1	2514,8	1189155,4	16333,3	98703,1	22240,4	73000,3
Будівництво	394884,6	114321,2	12,4	210159,6	12505,2	22769,8	4972,7	30143,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів	2149443,6	545877,2	379	1386925,5	32104,4	110301,5	11793,8	62062,2
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	252287,6	44091,9	12	163477,2	3583,7	31391,6	2069	7662,2
Інформація та телекомунікації	70912,9	6463,4	9,9	40579,5	3138,8	15200,5	11688,2	2832,6
Фінансова та страхова діяльність	321796,6	4235,3	0,4	230380,1	50171,3	26316,8	589,1	10103,6
Операції з нерухомим майном	242657,7	19143,2	17,3	183129,8	11777,7	13193	4884,4	10512,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	101403,7	5713,7	159,2	66656,8	10894,2	8458,9	5807,6	3713,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	68780,3	7728,8	5,8	50452,4	2295,8	4171,6	1675,9	2450
Освіта	2399,6	275,2	0	1126	57,3	763,7	71,1	106,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3072,9	590,7	2,3	1386,3	63,5	559,6	184,2	286,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	4307,9	357,8	3,2	2763,3	94,1	363,5	485,1	240,9
Надання інших видів послуг	3910,9	782,8	0	2088,8	61,4	569,3	121,5	287,1

**Джерело: складено за даними [4]*

Від ефективності використання оборотних коштів залежать не тільки результати матеріального виробництва, а й фінансовий стан організації. Ефективне використання оборотних коштів організації полягає у визначенні такої їх величини, яка забезпечує нормальний безперервний процес виробництва і реалізації продукції, і яка одночасно є якомога меншою. Ризики нестачі і надлишку оборотних коштів повинні бути оптимізовані з точки зору їх мінімізації [3].

Управління процесом використання оборотного капіталу полягає у виборі найбільш ефективної стратегії, що дозволяє оборотним коштам перебувати в постійному русі, прискорювати їх оборотність, постійно вдосконалювати їх структуру, пристосовуючи її до умов, що змінюються під час господарювання.

Управління оборотними коштами, як складова його фінансової політики, спрямоване на реалізацію заходів, що сприяють підвищенню ефективності використання активів. Необхідність розробки такої політики обумовлена тим, що її реалізація дозволить в подальшому сформулювати ефективну систему управління фінансами, орієнтовану на максимізацію його ринкової вартості. Спрямованість фінансової політики передбачає реалізацію комплексного підходу [2].

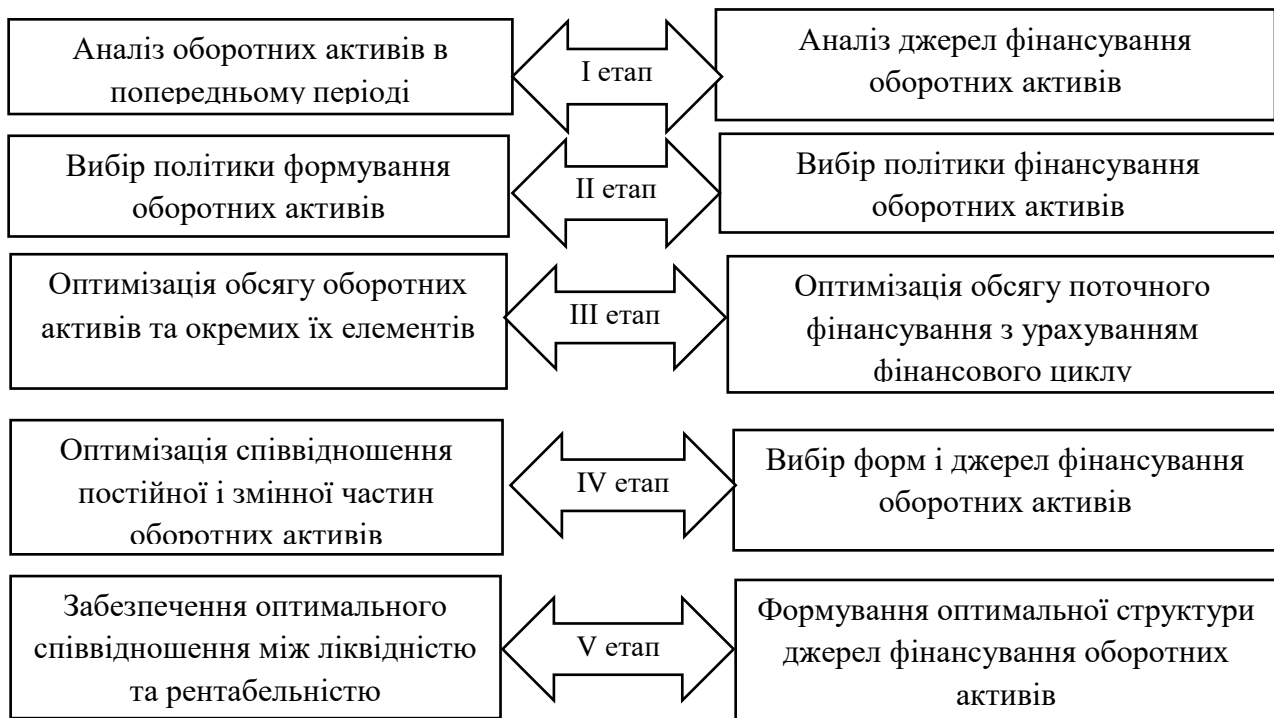

Рис.1. Порядок управління оборотними активами підприємства

**Джерело: складено на основі [5]*

Реалізація політики комплексного управління оборотними засобами прагне до виявлення потреб в окремих видах оборотних коштів, які забезпечують безперервність виробничого процесу і оптимізацію їх складу для ведення ефективної економічної діяльності [5].

Отже, з метою забезпечення безперервної поточної діяльності, підвищення стійкої платоспроможності та прибутковості економічного суб'єкта, саме аналіз використання оборотних активів дозволяє оцінити оптимальний рівень матеріально-виробничих запасів, процес витрачання грошових коштів; оцінити стан дебіторської заборгованості та її вплив на фінансову стійкість компанії. Тому найважливішими фінансово-економічними показниками при даному типі аналізу вважаються показники оборотності і рентабельності оборотних активів. Ефективність використання оборотних коштів знаходить своє відображення в величинах прямого коефіцієнта оборотності та тривалості одного обороту. Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що за оптимізацією структури і складу оборотних коштів на підприємстві почнеться зростання оборотності і прибутковості виробничого процесу, що в свою чергу досягається при використанні основних методів сучасного фінансового аналізу.

Список використаних джерел

1. Шурпенкова Р. К. Сутність та основи організації аналізу оборотних коштів. Вісник Запорізького національного університету. 2018. №3. С. 150–154.
2. Шпак І. В. Аналіз управління оборотними активами підприємства. 2021. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/368.pdf>.
3. Мельникова О., Швець І. Управління оборотними коштами в умовах інноваційного підприємництва. Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 29-30 березня 2018 р. Київ : КНЕУ, 2018. С. 54–56.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Голубко А.І. Управління оборотними активами підприємства. URL: https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fconferences.vntu.edu.ua%2Findex.php%2Fall-fm%2Fall-fm2018%2Fpaper%2Fdownload%2F4521%2F3615&psig=AOvVaw3kKNNpVT01m3S_30_S3VdhT3yJ&ust=1588068985380000&source=images&cd=vfe&ved=0CA0QjhXqFwoTCNDS9pKwiOkCFQAAAAAdAAAAABAJ

Козерема В.А.
Науковий керівник: доц. Клепанчук О.Ю.
Львівський національний університет імені Івана Франка

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На даний час економіка України не є ідеальною та потерпає від кризових явищ, паралельно у світі відбувається посилення економічної конкуренції та глобалізації, саме тому важливу роль в зростанні національної економіки відіграє сектор малого підприємництва. Для створення сприятливих умов розвитку малого бізнесу одну з найважливіших ролей відіграє фінансове забезпечення, яке характеризує рівень стабільності грошових надходжень і прибутковості та забезпечує виконання фінансових зобов'язань перед діловими партнерами, бюджетом і цільовими фондами. Без фінансового забезпечення не можливою є діяльність бізнесу, який насичує ринок товарами, послугами та роботою[1].

Варто зазначити, що обмеженість фінансових ресурсів, складність, невідповідність, а інколи й неможливість отримати позикові кошти, відсутність державної підтримки знижують стійкість малих підприємств в умовах конкуренції. Саме тому необхідно дослідити сучасний стан, перспективи фінансування та розвитку малого підприємництва в Україні [2].

Зменшення кількості зайнятих та чисельності малих підприємств у секторі малого бізнесу є наслідком погіршення фінансування цього сектору. Через те, що прибутковість малих підприємств невисока, ключову роль у фінансовому забезпеченні відіграють залучені кошти[1].

Фінансування суб'єктів малого підприємництва може бути таких видів:

- самофінансування;
- фінансування через механізми ринку капіталу;
- банківське кредитування;
- бюджетне фінансування;
- альтернативні способи фінансування (лізинг, факторинг, венчурне фінансування).

На самофінансування здійснюється найменший вплив держави. Більш того основними регуляторами на внутрішню і зовнішню діяльність є прибутковість та ефективність підприємства, адже вони забезпечують обмеження при використанні прибутку та амортизаційного фонду[2].

Емітентів цінних паперів, в тому числі й корпоративний сектор та інвесторів, обслуговують інститути ринку капіталу (ринок акцій та довгострокові боргові інструменти ринку цінних паперів), які на меті мають забезпечити узгодження попиту і пропозиції на довгостроковий капітал[3].

Більшості благонадійним представникам, при наявності в них ліквідного забезпечення, надаються позики фінансово-кредитним ринком. Фінансові установи встановлюють рішення щодо надання позики, попередньо розглядаючи подальшу вигоду, яка може бути й недостатньою. Банківське кредитування тісно зв'язане з державною політикою та врегульовується за допомогою зміни облікової ставки.

Через програму «Мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва» перерозподіляються ресурси державного фінансування. Задля покращення соціально-економічного рівня життя населення країни виділяються кошти, які розподіляються по галузях, в тому числі й для малого підприємництва, для отримання мультиплікаційного ефекту. Проте частина виділених коштів потрапляла в тіньову економіку, тому бажаний ефект не був досягнутий.

Щодо лізингу, то його використовують як великі підприємства, так і малі. Проте для малого бізнесу лізинг включає стовідсоткове кредитування, для якого непотрібний негайний початок платежів; простий механізм отримання контракту; поточні платежі; цільове використання коштів тощо.

Венчурне фінансування має справу з малими підприємствами, які спеціалізуються на інженерних розробках та проведенні наукових досліджень. Воно характеризується: вкладом фінансових засобів без гарантій та фінансового забезпечення, при цьому на великий ризик ідуть інвестори; участю інвестора у статутному капіталі фірми в опосередкованій чи прямій формі; наданням засобів на безповоротній основі та на довготривалий термін; активною участю інвестора в управлінні підприємством[2].

При факторингу власником неоплачених платіжних вимог клієнта стає фактор (банк або небанківські установи, що здійснюють факторові операції), який бере на себе ризик їх несплати. За допомогою факторингу мале підприємство має змогу на умовах відстрочення платежу підвищити обсяг продажу; завдяки збільшенню обсягів постачання збільшити свою прибутковість; збільшити конкурентоспроможність підприємства[4].

Отже, фінансування малих підприємств, що беруть участь у створенні вагової частини ВВП, надають вакансії на ринку праці, та вводять інновації, є основою їх функціонування та стимулом до їх економічного розвитку. У сучасних умовах через відсутність інфраструктури фінансової підтримки малого підприємства та ефективної державної регуляторної політики під час розвитку економіки України структура фінансового забезпечення є неоднорідною. Тому варто вдосконалити механізм фінансування, що активізує розвиток малого бізнесу в цілому та підвищить роль альтернативних джерел фінансування малих підприємств [2].

Список використаних джерел:

1. Крисак А.О. Сучасні проблеми розвитку малих підприємств в Україні. Вінниця: ВТК. 2017. С.14-17. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2017/5.pdf
2. Осенюк К.І. Фінансове забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні. Луцьк: Луцький НТУ, 2017. С. 440-402. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/7/98.pdf>
3. Стецько М.В. Ринок капіталів у фінансуванні підприємств: сучасний стан і тенденції розвитку. Тернопіль: ТНЕУ, 2017.С.30-32. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/30002/1/Monografia_Stetsko.pdf
4. Офіційний сайт асоціації "УКРФАКТОР". Факторинг: суть, функції, види. URL: <http://ukrfactor.com/factoring/>

Козій О. В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О. Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ

Соціально-економічний розвиток країни та її регіонів значною мірою залежить від руху коштів між бюджетами різних рівнів задля забезпечення усіх суб'єктів бюджетних відносин необхідними фінансовими ресурсами. Особливо актуальним питання розвитку міжбюджетних відносин є в сучасних умовах децентралізації, яка є головним інструментом зміцнення незалежності органів місцевого самоврядування.

Метою даної роботи є дослідження впливу міжбюджетних відносин на соціально-економічний розвиток регіонів України в умовах фінансової децентралізації.

У Бюджетному кодексі України зазначено, що міжбюджетні відносини – це відносини між державою та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України[1].

Надмірна централізація функцій виконавчих органів та відповідних фінансових ресурсів для їхнього здійснення, яка була характерною для України до 2015 р., зумовила потребу провести реформу децентралізації з наданням значних повноважень територіальним громадам, наділенням їх більшими ресурсами задля сприяння їх розвитку. Прийняті наприкінці 2014 року зміни до Податкового та Бюджетного кодексів України поклали початок реформуванню міжбюджетних відносин і значно розширили фінансові можливості місцевого самоврядування. Реформа міжбюджетних відносин дає можливість місцевим громадам ефективніше наповнювати свої бюджети та самостійно здійснювати видатки, що сприятиме соціально-економічному розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад .

Доходи місцевих бюджетів поділяються на власні (доходи, які органи місцевого самоврядування самостійно залучають до місцевих бюджетів) і передані (доходи, які місцеві бюджети отримують з державного бюджету – міжбюджетні трансферти).

До власних доходів місцевих бюджетів належать:

- податкові надходження (60% податку на доходи фізичних осіб; 10% податку на прибуток підприємств; 25% екологічного податку; 25% рентної плати за користування надрами; акцизний збір та ін.)[1];
- неподаткові надходження (плата за видачу ліцензій та дозволів; орендна плата; держмити; штрафи);
- інші надходження (кошти від продажу основного капіталу; цільові фонди; донорські кошти, отримані від ЄС та міжнародних організацій тощо)[2].

Міжбюджетні трансферти здійснюються у вигляді дотацій чи субвенцій, потреба в них зумовлена нездатністю місцевих громад повністю самостійно профінансувати здійснення всіх покладених на них зобов'язань.

У 2020 році місцеві бюджети України поповнилися на 471,5 млрд грн, з них 311,3 млрд (66%) складають власні доходи і 160,2 млрд (34%) – трансферти з державного бюджету[3]. Як бачимо, більшу частину своїх доходів органи місцевого самоврядування формують самостійно, а отже, і більшу частину видатків теж здатні профінансувати самі, це свідчить про успіх реформи міжбюджетних відносин в Україні.

Основними перевагами реформи міжбюджетних відносин та підвищення рівня фінансової самостійності територіальних громад є можливість надання якісних адміністративних, комунальних та соціальних послуг громадянам на місцях, що сприятиме більш ефективному задоволенню суспільних потреб, покращенню інфраструктури, підвищенню рівня життя населення, стимулюванню розвитку підприємництва в регіонах та територіальних громадах, адже органи місцевого самоврядування краще за центральні органи влади ознайомлені з проблемами населення та можливостями для розвитку територій.

Реформа децентралізації є однією з найуспішніших в Україні протягом останніх років. Завдяки запровадженим змінам, протягом першого етапу (2014-2019 рр.) доходи загального фонду місцевих бюджетів зросли на 206,4 млрд грн: з 68,6 млрд в 2014 до 275 млрд грн в 2019 році[4].

Однак, поряд зі значними перевагами реформування міжбюджетних відносин в Україні існують і деякі проблеми. Однією з них є незначна частка місцевих податків у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів. Це пов'язано з тим, що окремі місцеві ради затверджують занадто низькі ставки для платників другої групи єдиного податку (10-13% за максимально можливих 20%), таке заниження є необґрунтованим, воно майже не впливає на розвиток підприємництва, особливо в сільських громадах, однак має негативний вплив на доходи бюджетів. Тому органам місцевого самоврядування варто переглянути свою політику щодо формування податкових ставок єдиного податку.

Отже, проаналізувавши вплив міжбюджетних відносин на соціально-економічний розвиток регіонів, можна зробити висновок, що їх реформування в частині бюджетної децентралізації вже має значний успіх. Протягом останніх кількох років органи місцевого самоврядування нарешті здатні самостійно профінансувати більшу частину своїх видатків, хоча ще 6 років тому місцеві бюджети були майже повністю залежними від державного. Хоча й існують деякі проблеми, але їх можливо вирішити, отримані переваги реформи демонструють, що зупинятися вже не можна, потрібно продовжувати рух в обраному напрямку до формування життєздатних та незалежних територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text>
2. Доходи і видатки місцевих бюджетів: коротко про головне. 2019. URL: <https://cost.ua/687-revenues-and-expenditures-of-local-budgets/>
3. Як виконувалися місцеві бюджети у 2020 році - експертний аналіз. 2021. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13249>
4. Результати першого етапу децентралізації в Україні 2014-2019 роки. URL: <https://decentralization.gov.ua/about>

Корпан А.В.

Науковий керівник: к. е. н., доц. Клепанчук О.Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день питання фінансової системи є вкрай актуальним, оскільки вона не повністю виконує покладені на неї завдання щодо належного фінансового забезпечення потреб економіки. Саме фінансова система сприяє побудові ефективної фінансової політики, націленої на економічне зростання й покращення добробуту населення. Створення досконалої фінансової системи держави – одна з основних умов функціонування економіки.

Ефективність організації фінансів та успішна реалізація фінансової політики значною мірою залежать від оптимальної будови та дієздатності фінансової системи. В умовах ринкових відносин важливого значення набуває усвідомлення економічної природи й суті фінансів і фінансової системи, їхньої об'єктивної необхідності, зв'язку з іншими економічними категоріями й ролі в економічній системі держави.

На даному етапі розвитку, в Україні фінансова система ринкового типу має внутрішню структуру, певні особливості притаманні лише їй. [1] Фінансова система – сукупність різноманітних видів фондів фінансових ресурсів, які є у розпорядженні

держави. Вона складається із внутрішньої будови та організаційної структури. Внутрішня будова складається зі сфер та ланок, і представлена такими складовими: державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси та фінансовий ринок (забезпечувальна сфера). До складу організаційної структури входять органи управління в сфері бюджету, контрольно-регулюючі, фінансові інститути та цільові фонди.

У основу побудови фінансової системи України покладено три основоположні елементи:

1. Функціональне призначення, яке виявляється в тому, що кожна ланка системи виконує власне завдання;
2. Територіальність – кожна область має відповідний апарат фінансових і страхових органів.
3. Єдність фінансової системи зумовлюється єдиною економічною і політичною основою держави.

Фінансова система повинна бути гнучкою, динамічною, саморегульованою. Держава повинна знайти оптимальний підхід до реструктуризації, керувати розвитком і забезпечувати стабільність всієї системи [2]. Сьогодні ситуація ускладнюється різким зростанням цін на товари і послуги, видачею заборгованості населенню, що стало причиною чергової інфляції. На розвиток фінансової системи впливає також чимало факторів, які потрібно вирішувати, щоб не допустити застою і кризових явищ. Стратегія і тактика реформування фінансів має полягати у поступовій реструктуризації, яка передбачатиме подальшу трансформацію. В Україні має місце фінансова дестабілізація. Увесь досвід організації й управління фінансами в умовах соціалістичної централізованої економіки виявився для ринку непридатним. Вочевидь постало невміння прогнозувати фінансові показники та ефективно використовувати власні фінансові ресурси.

Удосконалення фінансової системи України має ґрунтуватися на забезпеченні фінансової безпеки, зміцненні фінансової самодостатності її інститутів, фінансовій інтеграції України у світове співтовариство через активізацію її участі в діяльності міжнародних фінансових організацій на рівних з іншими країнами правах [3]. Удосконалення фінансової системи України можливе через здійснення комплексу таких заходів:

- чіткий розподіл фінансових ресурсів між центральними та регіональними органами влади як на стадії їх формування, так і у процесі їх використання;
- розширення функцій, прав і можливостей регіонів з підвищенням їх відповідальності за результати діяльності;
- перегляд витратної частини бюджету (зокрема, відмова від фінансування більшої частини виробничого сектора, особливо за тими напрямками, де є зацікавленість приватного капіталу);
- формування необхідних централізованих резервів для їх використання замість залучення емісійних кредитів;
- чітка організація діяльності державного казначейства з метою контролю за надходженням коштів та їх цільовим використанням.

В Україні сьогодні основні групи фінансових ресурсів, які могли б забезпечити зростання фінансової системи, розвинуті недостатньо і не можуть забезпечувати потреби інвестування економіки [4].

Важливим механізмом зміцнення фінансової системи є капіталізація активів. Дослідження фінансової системи в цілому, окремих її аспектів, і, зокрема, здійснення інвестування є досить перспективною системою. На нашу думку, заслуговує на увагу

дослідження основних груп фінансових ресурсів, шляхи їх зростання та ефективного використання.

Отже, на розвиток фінансової системи впливає чимало факторів, які потрібно вирішувати, щоб не допустити застою і кризових явищ. По-перше, налагодити функціонування грошової, кредитної, банківської систем. По-друге, всі сфери фінансів і їх ланок, діяльність органів та інститутів, які функціонують в сфері фінансів, необхідно вдосконалити. Стратегія і тактика реформування фінансів має полягати у поступовій реструктуризації, яка передбачатиме подальшу трансформацію. Слід звернути більше уваги на проблеми економічного розвитку та зростання, розробки законодавчо-нормативної бази. Єдиним способом збалансування фінансової системи є застосування системи міжбюджетних розрахунків, хоча в деяких випадках він неефективний.

Першочерговим завданням розвитку фінансової системи в Україні є нарощування фінансового потенціалу банківської системи, створення групи потужних банків, зменшення податкового тиску, упорядкування фінансових потоків, початок структурно-інституційних перетворень банківської системи, ефективна реорганізація підприємств. На це повинні бути спрямовані всі зусилля органів законодавчої та виконавчої влади.

Список використаних джерел:

1. Венгер В. В. Фінанси : навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. В. Венгер. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 432 с. – ISBN 978-966-364-802;
2. Шлапак О. В. Державні фінанси України в сучасних умовах: проблеми стабілізації та антикризового управління / О. В. Шлапак // Фінанси України – 2014. – № 4. – С. 7–31
3. Фінансова система України в умовах економічних перетворень : всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 18-19 квітня 2018 р.) : тези доп. І.Я. Чугунов, М.В. Тарасюк, Т.В. Канєва та ін. ; відп. за вип. І.Я. Чугунов. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 173 с. – ISBN 978-966-629-675-0
4. Кименко К.В. Актуальні проблеми модернізації фінансової системи України модернізації фінансової системи України / К.В. Кименко // Ефективна економіка. – 2015.

Крисевич В. В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н.З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ЛІЗИНГУ В ЗРОСТАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЙОГО ПЕРЕВАГИ НАД БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТОМ

На сьогодні вітчизняні підприємства відчувають нестачу власного капіталу для розвитку виробництва, придбання нового обладнання та використання нових технологій. Висока вартість банківських кредитних ресурсів, фінансовий стан і недостатній рівень кредитоспроможності вітчизняних підприємств зумовили необхідність упровадження ефективних і доступних способів фінансування для оновлення основних засобів і розвитку виробництва, до яких, зокрема, відноситься лізинг. [1].

Лізинг є однією з найцікавіших форм інвестування, що здатні значно поживити процес оновлення виробництва і посприяти входженню економік країни до структури

світового ринку. Лізинг може дати потужний поштовх процесам приватизації, конверсії, оновлення технологічного парку існуючих підприємств і створення нових виробництв, оптимізувати використання наявного машинного парку і на вигідних умовах отримати найсучасніше вітчизняне та зарубіжне устаткування.

Ефективність лізингової діяльності для економіки країни виявляється на багатьох напрямках. Насамперед, це ефективне розширення виробничих потужностей. Лізингове фінансування, придбання машин і обладнання здійснюється в рамках сукупного інвестиційного попиту, який, в свою чергу, визначається загальною господарською ситуацією. Але за інших рівних умов він створює додаткові стимули до накопичення, прискорює процес трансформації капіталу із позичкового у функціонуючий.

Завдяки лізинговим операціям виробники отримують додатковий канал реалізації своєї продукції, ефективний засіб прискорення оновлення виробництва, що особливо важливо для розвитку наукоємних галузей. У той же час лізинг робить доступнішим дороге обладнання. Розширюється коло його споживачів за рахунок малого і середнього бізнесу. Досягнення науки і техніки швидше проникають у господарські структури [2].

Економічна ситуація, яка склалася в Україні, створює сприятливі умови для розвитку лізингових відносин. Передумовами цих відносин є: велика потреба в оновленні виробничих потужностей, криза неплатежів, погіршення збуту продукції, спад виробництва.

Під час планування придбання техніки чи обладнання для господарства одним із важливих питань для виробника завжди було фінансування такого придбання: за рахунок власних чи позичених коштів.

Коли власних коштів для такої інвестиції недостатньо або вони потрібні для фінансування інших потреб господарства, потрібно використовувати позичені кошти. Є два основні варіанти фінансування такої інвестиції за рахунок позичених коштів: банківський кредит або лізинг [3].

Придбання майна в лізинг має ряд переваг в порівнянні з отриманням кредиту:

- 1) вимоги до лізингоотримувача при лізингу менш жорсткі, чим вимоги до позичальника при отриманні кредиту;
- 2) менший термін розгляду заявки на отримання лізингу;
- 3) терміни фінансування по лізингу більші, ніж терміни кредиту. При лізингу стандартний термін фінансування - 36 місяців, при цьому багато лізингових компаній пропонують фінансування на строк до 5 років і навіть до 10 років;
- 4) у більшості випадків надання додаткового забезпечення по лізингу не потрібно;
- 5) Предмет лізингу впродовж усього терміну договору лізингу є власністю лізингової компанії. Внаслідок цього лізингове майно не може бути заарештоване або вилучене кредиторами лізингоотримувача при виникненні різних економічних суперечок.

Отже, для розвитку малого та середнього бізнесу вигідніше укласти лізинговий договір, що створює умови для покупки нового високо технологічного обладнання, призводить до збільшення продуктивності праці, поліпшує якість продукції, що випускається і т.д. Держава, своєю чергою, отримує більше податків і збільшує показник ВВП. Це призводить до оздоровлення економіки, створення робочих місць, сприяє інноваціям і допомагає завоюванню нових ринків, які вимагають значних капіталовкладень.

Список використаних джерел:

1. Левченко О. А. Теоретичні засади лізингових операцій як ефективного засобу відновлення національної економіки. Фінансовий простір, 2017. №1 (25). 58-64. URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1701/17loavne.pdf>
2. Наконечний Б.В. Переваги та недоліки лізингу порівняно з іншими видами інвестиційної діяльності.. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository, 2012.
3. Усенко Я. «Розвиток лізингу в Україні» // Справочник Економіста, - 2007.

Левуш Л. Н.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О. Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Розвиток малого бізнесу в Україні мають різні аспекти та перспективи, які досліджувалися та переставлялися у різних працях як у закордонних, так і вітчизняних науковців, а саме: В. Виговської, З. Варналія, Д. Васильєвої, Т. Васильціва, В. Жука, В. Соколенка та ін. На сьогоднішній день є чи мало питань стосовно малого бізнесу в Україні, які лишаються ще не достатньо вивченими та потребують подальшого розвитку. Основною складовою економіки будь-якої держави є малий бізнес.

Метою даного дослідження є розгляд стану малого бізнесу в Україні, а також аналіз державної політики щодо формування сприятливого підприємницького середовища, який вимагає удосконалення функцій управління та узгодження спільних дій місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань реалізації державної політики у сфері підприємництва.

Малий бізнес є більш органічним структурним елементом ринкової економіки. Розвиток малого бізнесу є утворюючим фактором формування відповідності інтересів та цивілізованих ринкових відносин у суспільстві. Малий бізнес – це формування нових робочих місць, а також альтернатива найманій праці. Б.В. Буркинського, В.М. Нижника та М.В. Ніколайчука на думку цих науковців: «малий бізнес – це форма господарської діяльності, яка дає змогу заповнити ніші підприємництва, не охоплені великими компаніями через невеликі розміри ринкових сегментів, збитковість великих інвестицій, велику частку ручної праці, низьку технологічну організацію виробництва, виконання нетехнологічних операцій, потребу в особистому контакті зі споживачами тощо». [9, с. 57]

Основними причинами призупинення розвитку малого підприємництва в Україні та її регіонах є: [8, с. 69]

- відсутність дійового механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого підприємництва. Це питання ще не посіло належного місця і в діяльності місцевих органів державної виконавчої влади;
- наймовірно важкий тягар оподаткування, що примушує багатьох суб'єктів малого підприємництва збачити в тіньову економіку;
- низькі темпи та перекося в процесі реформування власності;
- відсутність належного нормативно-правового забезпечення розвитку малого бізнесу, як підприємництва в цілому;

– обмеженість або повна відсутність матеріальних фінансових ресурсів. Багато малих підприємств розпочали свою діяльність через відсутність достатньої суми стартового капіталу, власних виробничих площ та устаткування;

– недосконалість системи обліку та статистичної звітності малого підприємництва, обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення, недосконалість системи навчання та перепідготовки персоналу для підприємницької діяльності тощо.

Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні які свідчать про те, що подальший розвиток ситуації без активного та позитивного втручання держави може привести до закриття даного сектора економіки з відповідним загоранням економічних проблем та посиленням соціальної напруги. [7] В Україні на сьогоднішній день малий бізнес займає 5-6% ВВП, але якщо брати до уваги ще тіншову економіку, то приблизно 30% населення зайняті в малому бізнесі. Основним чинником розвитку малого бізнесу є участь державних органів в створенні сприятливих умов для цього. Розвиток та відродження малого бізнесу в Україні є вкрай необхідним. Встановлення значної кількості суб'єктів малого бізнесу має, безумовно, позитивне значення для національної економіки, що значною мірою обумовить створення сучасної ринкової економіки з соціальною спрямованістю.

Отже, проаналізувавши стан розвитку малого бізнесу в Україні, визначено фактори, які негативно впливають на його розвиток, та запропоновані його шляхи подолання негативних факторів малого бізнесу в сучасних умовах. Розвиток малого бізнесу сприяє на вирішення низки соціальних проблем, а саме: на формування середнього класу, який є основою соціально-економічних реформ, гарантом політичної стабільності та демократичного розвитку суспільства; на створення нових додаткових робочих місць та зниження рівня безробіття тощо. Важливим значенням для забезпечення розвитку малого бізнесу відіграє ефективність стратегічного управління ними, що є підставою для подальшого розгляду цієї проблеми.

Список використаних джерел:

1. Виговська В. В. Малий бізнес України : сучасний стан і тенденції розвитку [Текст] / В. В. Виговська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1 (91). – С. 59–63.
2. Харченко М. Мале підприємництво : проблеми становлення оплати праці та соціального захисту працюючих [Текст] / М. Харченко // Соціальний захист. – 2003. – № 10. – С. 43–47.
3. Анацька І.Ю. Сучасний стан та проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / І.Ю. Анацька // – Режим доступу. – Електронний ресурс: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_44_60
4. Феценко С.С. Сучасні проблеми розвитку бізнесу в Україні / С.С. Феценко // Управління розвитком, № 2, 2014.
5. Виноградська А. Розвиток малого підприємництва // Економіка України, № 2, 1999, С. 36—43.
6. Мале підприємництво в Україні. Збірник нормативно-правових актів / За ред. О. В. Кужель, А. К. Кінаха, В. В. Костицького. - К.: Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи, 1999. - 190 с.
7. Варналій З. С. Малий бізнес України: проблеми становлення та перспективи розвитку // Урядовий кур'єр. - 1995. - № 62-63. - Стр. 4.

8. А. О. Крисак, О. С. Мусятовська Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. – 2018.- № 12. – С. 68-73.
9. Толстова А.В Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. – 2017. – № 60. – С. 55-62.

Лопушанський Р. В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н. З.
Львівський національний університет імені Івана Франка

МОДИФІКАЦІЯ БАНКІНГУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Сьогодні банківська система України, як і банківські системи інших країн, переживає доволі складний період, пов'язаний із світовою пандемією, що зумовило появу нових викликів та проблем. Банківська система сьогодні не є тягарем для економіки, а навпаки допомагає рятувати її від негативних наслідків пандемії. За час карантину Національному банку України (НБУ) вдалося забезпечити безперебійну роботу фінансової системи, підтримати економіку в складний час.

З часу розгортання кризи більшість банків досить швидко переорієнтувалися на роботу онлайн. До певної міри відбулася структурна зміна у форматі роботи банківського сектору. Незважаючи на тимчасове скорочення кількості працюючих відділень, доступність банківських сервісів не знизилася. Головною тенденцією 2020 року, і цього року зокрема, є те, що пандемія значно прискорила використання цифрового банкінгу, а найбільшою популярністю користувався саме мобільний банкінг, який виявився зручним у використанні [1].

У 2020 році на українському картковому ринку відбувся активний перехід українців на безконтактні платежі та розрахунки в Інтернеті. Загальна кількість операцій (безготівкових та з отримання готівки) з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за 2020 рік становить 5 997,1 млн шт., а їх сума – 3 957,3 млрд грн. Порівняно з 2019 роком кількість зазначених операцій зросла на 18,6%, а сума – на 10,6% [2].

Стали доступними онлайн-послуги з використанням Системи BankID НБУ для користувачів платіжних карток на українському ринку. Це стало результатом активного інтересу банків до можливостей державної системи віддаленої ідентифікації. В умовах карантинних обмежень це стає вкрай актуальним та затребуваним з боку клієнтів.

Так, у 2020 році більш ніж утричі зросла кількість абонентів-надавачів послуг. Зараз їх у системі вже 45 – 10 некомерційних та 35 комерційних абонентів надавачів послуг. За 2020 рік у системі відбулося майже 7,5 млн успішних ідентифікацій (у 2019 році – 300 тисяч). Банки вже почали реалізовувати для своїх клієнтів можливість дистанційно отримувати банківські послуги з використанням Системи BankID НБУ [3].

Перелік системно важливих, соціально важливих та важливих платіжних систем в Україні майже не змінився. На сьогоднішній день єдиною системно важливою платіжною системою в Україні, як і в попередні роки, залишається система електронних платежів (СЕП) НБУ. Статус соціально важливих платіжних систем підтвердили п'ять платіжних систем: «MasterCard», «Visa», «NovaPay», «Western Union», «Поштовий переказ». Цьогоріч до категорії важливих платіжних систем увійшли дві нові платіжні системи «PrivatMoney» та «LEO». До важливих платіжних систем також належать: «Фінансовий світ», «MoneyGram», «City 24», «RIA», «INTELEXPRESS» [4].

За 2020 рік за допомогою систем, створених банківськими та небанківськими установами – резидентами, переказано: в межах України – 255,1 млрд грн або 9 487,3 млн дол. США; в Україну – 236,2 млн дол. США; за межі України – 13,3 млн дол. США. Розподіл сум переказів, здійснених через системи переказу коштів, створених резидентами, в межах України у розрізі платіжних систем виглядає наступним чином: «NovaPay» – 46,29%, «Поштовий переказ» – 19,22%, «Фінансовий світ» – 12,61%, «City 24» – 6,44%, «LEO» – 5,31%, «FLASHPAY» – 3,66%, «ЕЛЕКТРУМ» – 3,30%, інші системи – 3,16% [5].

Також за 2020 рік за допомогою систем, створених нерезидентами, було переказано: в Україну – 2 461,2 млн дол. США; за межі України – 542,9 млн дол. США; в межах України – 62 млн грн. або 2,31 млн дол. США. У табл. 1 наведено розподіл сум транскордонних переказів, здійснених через системи створених нерезидентами [5].

Таблиця 1

Розподіл сум транскордонних переказів, здійснених через системи, створені нерезидентами, у розрізі систем переказу коштів*

	«Western Union»	«MoneyGram»	«RIA»	«INTELEXPRESS»	Інші системи
В Україну	60,48%	23,95%	9,70%	4,97%	0,90%
З України	68,14%	22,13%	1,98%	7,51%	0,24%

*Джерело: [5]

Через Систему електронних платежів у 2020 році було здійснено 385 млн платежів на суму 44 838 млрд грн [6]. НБУ продовжує модернізувати СЕП та платіжну інфраструктуру України відповідно до світових тенденцій, а також вимог часу та бізнесу. Зокрема, у 2021 році НБУ планує активно працювати над переходом банків на міжнародний стандарт ISO20022.

Стандарт ISO20022 стосується не тільки банківської сфери, але й забезпечує роботу підприємств, корпорацій, торгівлі та дозволяє опрацювати наскрізні платежі для всіх учасників фінансового ринку. Серед головних переваг використання міжнародного стандарту ISO20022 у платіжній інфраструктурі України:

- гармонізація українського платіжного простору зі світовим;
- поява та забезпечення роботи нових гравців платіжного ринку та платіжних інструментів відповідно до другої платіжної директиви ЄС (PSD2);
- запровадження нових та розширення функціонального наповнення існуючих платіжних інструментів на користь банків та їх клієнтів;
- реалізація нових автоматизованих процесів, які покривають повний життєвий цикл платежів;
- підвищення рівня обслуговування, ефективності та прозорості платежів;
- посилення захисту інформації [7].

Отже, попри складну політичну та економічну ситуацію в Україні, банківські установи адаптуються до викликів в умовах пандемії, посилено впроваджують нові або модифікують існуючі банківські продукти у відповідь на запити існуючих та потенційних клієнтів.

2021 рік не буде простим для світу, так і для України. Нові виклики зустрінуться на шляху розвитку українського банкіngu. Але результати роботи банківської системи України у найбільш гострі місяці пандемії переконливо свідчать про накопичений позитивний досвід, адекватний опір кризі та достатній запас міцності для сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Завербний А. С., Сокульський Н. Р.. Пандемія як каталізатор цифровізації банківської системи в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 2. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2021/3.pdf.
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/osnovni-trendi-kartkovogo-rinku-u-2020-rotsi-bezkontaktni-plateji-ta-rozrahunki-v-interneti>.
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/94-koristuvachiv-platijnih-kartok-v-ukrayini-mayut-dostup-do-mojlivostey-sistemi-bankid-nbu>.
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/perelik-sistemno-vajlivih-sotsialno-vajlivih-ta-vajlivih-platijnih-sistem-v-ukrayini-mayje-ne-zminivsya>.
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/PS_oversayt_per_kosht_graf_2020.pdf?v=4.
6. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/TSqdcRuvqSZpJzF>.
7. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/perehid-platijnoyi-infrastrukturi-na-mijnarodniy-standart-iso20022-bude-maksimalno-komfortnim-dlya-bankiv>.

Луц М. М.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н. Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ БАНКІВСЬКОГО ФІНАНСУВАННЯ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ

У більшості країн із ринковою економікою малі та середні підприємства загалом становлять абсолютну більшість усіх підприємств. Вони відображені майже в усіх секторах економіки, але їхня роль є перш за все важливою в тих галузях, у яких немає великого бізнесу [1]. Однак, труднощі фінансування розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні є особливо актуальними у наш час, тому що гарантії та умови залучення банківських кредитів у фінансуванні для підприємств залишаються жорсткими, проблемними та нерівнозначними.

Для оцінки банківського фінансування застосовуються різні підходи з використанням різноманітних показників, основні з яких такі:

- значення ефективної ставки, котра відображає реальний відносний дохід, отриманий в цілому за рік
- чистий приведений дохід, у якому узагальнюються абсолютні значення отриманого результату від кредитної діяльності банку
- підхід, який враховує аналіз сукупності показників оцінки якості кредитування
- внутрішню норму дохідності, що відображає розрахункову ставку відсотків (на основі [2])

Якщо ж підприємство обмежується керуванням оборотних засобів у мінімальному їх розмірі, то воно відчуватиме їх недостачу у періоди зростання потреби в них. Таким чином, ринкові умови господарювання прогнозують таку організацію оборотних засобів, при якій перш за все у періоди збільшення потреби в них у господарський обіг варто залучати додаткові засоби; в періоди зменшення потреби ці

засоби забираються з обігу підприємства. Саме така організація оборотних засобів забезпечується при використанні банківського фінансування.

Основними перевагами використання позикового капіталу для фінансування оборотних засобів підприємства, на думку науковців, є:

- можливість генерування приросту фінансової рентабельності (коефіцієнт рентабельності власного капіталу);
- достатньо широкі можливості залучення, особливо за високого кредитного рейтингу підприємства;
- забезпечення росту фінансового потенціалу підприємства за необхідності суттєвого розширення його активів та зростання темпів росту обсягів його господарської діяльності [3].

Комплексною проблемою, що обмежує розвиток сегмента банківського фінансування промисловості на сьогоднішній день, є формування так званого «замкненого кола», у якому перебуває значна частина вітчизняних промислових підприємств. У сучасних реаліях підприємства промисловості є обмеженими у власних коштах, дуже часто — неплатоспроможними, і у цілому відчують чітку недостатність фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності [4]. З іншого боку, слабка динаміка банківського кредитування підприємств промисловості і збільшення частки недіючих кредитів не позитивно впливає на збільшення прибутковості банків, тому що це навантаження на банківський капітал та поява додаткових ризиків. Для компенсації банки перш за все утверджують відповідні відсоткові ставки за кредитами, які розцінюються підприємствами як високі. Проблема високої вартості кредитів для промисловості також зазначена в Концепції загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості України і визначається однією із основних причин несприятливого середовища для розвитку промислового сектору [5].

Для покращення шляхів кредитного забезпечення можна виокремити такі стратегічні цілі:

- підвищення якості політики Національного банку України;
- підвищення довіри суспільства до Національного банку України, банківської системи і національної валюти;
- розвиток банківської системи як комплексу рівних чи різних за розміром банків, спрямованих на інноваційний та інвестиційний розвиток;
- розвиток цивілізованого конкурентного ринку банківських послуг на основі сучасної ринкової інфраструктури, нових технологій;
- розвиток процесів банківського кредитування реального сектору, зокрема високотехнологічного виробництва малого та середнього бізнесу [6].

Таким чином, для поліпшення сектору фінансування підприємств, підвищення темпів економічного зростання в Україні необхідно ввести ефективні методи удосконалення політики кредитування банками. Створення сприятливих умов для розвитку малих і середніх підприємств шляхом впровадження європейських стандартів і застосування методів оцінки кредитних програм – є одним з важливих задач нашої країни. В умовах подолання наслідків фінансової кризи це буде важливим не тільки для самих приватних підприємців, а й для національної економіки в цілому.

Список використаних джерел:

1. Yoshimori, M. (2019). Shadow Exchange Rates – Changing the Winds with Headwinds and Tailwinds. *SocioEconomic Challenges*, 3(2), 78-88. URL: [http://doi.org/10.21272/sec.3\(2\).78-88.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(2).78-88.2019)
2. Лалакулич М. Ю. Механізм сучасного банківського кредитування та його складові.

Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №7. С. 35–38

3. Хомин І. П. Аграрний сектор України – фінансовий донор вітчизняної та зарубіжних економік. Фінанси України. 2018. № 4. С. 41-55.

4. Гуца А. В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / А. В. Гуца, В. Г. Боронос, Ю. Ю. Романова // Ефективна економіка. — 2019. — № 11. — Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/174.pdf.

5. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.07.2013 № 603-р // Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-p>.

6. Дзюблюк О. В., Корнеєв В. В., Міщенко В. І. [та ін.] Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: колективна монографія / За ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль. ФОП Осадца Ю. В.. 2017. 298 с.

Любинська Г.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І.Ф.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкових відносин винятково велика роль належить аналізу майнового стану підприємства. Завдяки аналізу майна підприємства, власники організацій можуть приймати потрібні для нормальної роботи підприємства заходи по розвитку та планування майбутніх дій. Усе майно, яке належить підприємству і яке відображено в його балансі, називають активами.

Активи – це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку;

це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічних вигід у майбутньому [1].

Основною метою аналізу активів підприємства є виявлення та задоволення потреби в окремих їх видах для забезпечення операційного процесу, а також оптимізація їх складу для забезпечення умов ефективної господарської діяльності.

З урахуванням цієї мети, процес формування та аналізу активів підприємства будується на основі таких принципів: врахування перспектив розвитку операційної діяльності та форм її диверсифікації; забезпечення співвідношення обсягу та структури сформованих активів, обсягу та структурі виробництва і збуту продукції; забезпечення оптимального складу активів з позицій ефективності господарської діяльності [2].

Аналіз майна підприємства передбачає вивчення його складу та проведення аналізу його структури на прикладі середніх підприємств сільського, лісового та рибного господарств.

Так аналіз структури майна, виконується за даними балансу підприємства з використанням прийомів вертикального аналізу.

Згідно П(С)БО № 1, джерела формування фінансових ресурсів відображені в пасиві балансу, а напрями їхнього використання, тобто майнові цінності – в активі [3].

Вертикальний аналіз дозволяє визначити питому вагу кожної статті активу в підсумку балансу на певний момент часу, тобто дослідити структуру майна підприємства в статистиці [1].

Таблиця 1

Активи середніх підприємств сільського, лісового та рибного господарств у 2018-2019рр.

Активи	2018 рік		2019 рік		Зміни в структурі, %
	Сума, тис.грн	Структура, %	Сума, тис.грн	Структура, %	
Активи – всього	468568	100	457756,3	100	0
- у тому числі					
Необоротні активи	154940,0	33,07	167351,0	36,56	3,49
Оборотні активи	313628,0	66,93	290405,3	63,44	-3,49

Джерело: складено автором на основі [4]

Таблиця 2

Необоротні активи середніх підприємств сільського, лісового та рибного господарств у 2018-2019рр.

Необоротні активи	2018 рік		2019 рік		Зміни в структурі, %
	Сума, тис.грн	Структура, %	Сума, тис.грн	Структура, %	
Необоротні активи - у тому числі	154940,0	100	167351,0	100	0
основні засоби та нематеріальні активи	108483,7	70,02	129052,9	77,11	7,09
інвестиційна нерухомість	73,9	0,05	104,1	0,06	0,01
довгострокові біологічні активи	8184,0	5,28	8737,1	5,23	-0,05
незавершені капітальні інвестиції	11847,6	7,65	10737,0	6,42	-1,23
довгострокові фінансові інвестиції	19612,6	12,66	12407,9	7,41	-5,25
інші необоротні активи	6738,2	4,34	6312,0	3,77	-0,57

Джерело: складено автором на основі [4]

Таблиця 3

Оборотні активи середніх підприємств сільського, лісового та рибного господарств у 2018-2019рр.

Оборотні активи	2018 рік		2019 рік		Зміни в структурі, %
	Сума, тис.грн	Структура, %	Сума, тис.грн	Структура, %	
Оборотні активи - у тому числі	313628,0	100	290405,3	100	0
Запаси	126443,4	40,32	124211,2	42,77	2,45
поточні біологічні активи	13192,4	4,21	15014,7	5,18	0,97
дебіторська заборгованість	150604,3	48,02	130228,6	44,84	-3,18
поточні фінансові	991,2	0,32	825,2	0,28	-0,04

інвестиції					
грошові кошти	12572,1	4,00	13473,8	4,64	0,64
витрати майбутніх періодів	2624,1	0,84	2856,8	0,98	0,14
інші оборотні активи	7200,5	2,29	3795,0	1,31	0,98

Джерело: складено автором на основі [4]

Провівши вертикальний аналіз майна на прикладі середніх підприємств сільського, лісового та рибного господарства бачимо, що більша частка питомої ваги в структурі сукупних активів припадала на оборотні активи як у 2018 році (66,93%) так і у 2019 році (63,44%), це свідчить про формування достатньо мобільної структури активів, що сприяє прискоренню оборотності активів підприємства; найбільша частка питомої ваги в структурі необоротних активів припадає на основні засоби та нематеріальні активи у 2018 році вона склала 70,02% а у 2019 році – 77,11%, це пов'язано з тим, що вони забезпечують створення матеріально-технічної бази та сприяють реалізації управлінських потреб підприємства; а найбільша частка питомої ваги в структурі оборотних активів припадала на дебіторську заборгованість у 2018р. – 48,02%, 2019р. – 44,84%, це свідчить про активні обсяги продажів, або про неплатоспроможність і банкрутство частини покупців.

Отже, структурний аналіз майна даної групи підприємств дозволить їм прийняти потрібні для нормальної роботи підприємства заходи по розвитку та планування майбутніх дій, тому що аналіз являється найважливіший інструмент впливу на підвищення ефективності використання майна, приведення в дію резервів зростання продуктивності праці, підвищення якості продукції, послуг, зниження собівартості, поліпшення всіх показників виробничо-господарської діяльності підприємства. На сучасному етапі розвитку народного господарства технічні, економічні та соціальні процеси тісно взаємопов'язані, взаємозалежні. Встановлення взаємозв'язків, взаємозалежностей - найбільш важливий момент аналізу.

Список використаних джерел:

1. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. ; За ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2016. 256с ;
2. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : навч. посіб. / О. Я. Базилінська. – К. : Центр учбової літератури, 2015. 56с. ;
3. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік: нормативно-правові документи. Коментар: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2012;
4. Державна служба статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/12/Dsvsmm_19.pdf

Маркевич А.-М. О.

Науковий керівник: к.е.н., доц.. Клепанчук О. Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВА АРХІТЕКТУРА БІЗНЕСУ: ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ.

Принципи фінансової архітектури бізнесу виступають важливим аспектом при здійсненні аналізу, з використанням існуючих підходів, глобальної економіки, а також при визначенні процесів фінансової глобалізації.

Вперше дефініцію «фінансова архітектура» у вересні 1998 році використав тогочасний президент США Білл Клінтон[1]. Термін прозвучав під час виступу

президента США, що стосувався фінансової кризи, яка спіткала країну в період з 1997 по 1998 рік. За його словами, дана криза – «найбільший фінансовим виклик, з яким світ зіткнувся за останні півстоліття» і закликав країни «сімки» «адаптувати міжнародну фінансову архітектуру до XXI сторіччя». Поняття «фінансова архітектура» на сьогодні застосовується досить широко та часто використовується в наукових виданнях. Тому тема завжди буде актуальною і потребує більш ґрунтовного дослідження.

Основне трактування терміну «архітектура» розглядає його з точки зору таких складових:

- 1) Мистецтво в плані проєктування, будівництва та художнього декорування споруд;
- 2) Характерний стиль об'єкта будівництва (для прикладу: готична архітектура, стиль модерн тощо);
- 3) Будова або ж композиція чого-небудь в переносному значенні [2].

Варто зазначити, що протягом останніх років термін «архітектура» використовується не лише для означення будівництва, а й тлумачиться як побудова різних систем, насамперед інформаційних систем, систем бізнесу тощо.

Під бізнес-архітектурою розуміють «загальний, як правило, схематичний опис діяльності організації з визначенням цілей, функцій, активних елементів, ключових процесів і способу їх взаємоузгодження в єдине ціле» [3].

Термін «фінансова архітектура» відносно діяльності підприємств уперше було використано в роботі С. Маерса, який відзначив, що «фінансова архітектура – це фінансовий дизайн бізнесу, що охоплює власність (концентровану або розпорошену), організаційно-правову форму (публічні чи приватні), стимули, способи фінансування та розподіл ризиків між інвесторами» [4].

Фінансова архітектура бізнесу потребує ґрунтовного теоретичного обґрунтування з точки зору всіх її часток [5, с. 62]. Фінансова архітектура організації повинна формуватись на основі чергових принципів:

1. Принцип цілеспрямованості. З назви можна зрозуміти, що даний принцип зосереджений на формуванні чіткої, стратегічної мети діяльності бізнесу. Тому, усі програми фінансових заходів повинні реалізовувати досягнення поставленої мети. Коректне здійснення цього принципу можливе за допомогою застосування методу «дерева цілей», тобто реалізація повинна починатися із основної мети і закінчуватися цілями першого рівня управління.

2. Принцип перспективності. Формування фінансової архітектури бізнесу спрямовано на довготривалий період. Результати застосованих стратегічних рішень відіграють важливу роль у розвитку підприємства протягом тривалого часу. Проте варто зазначити, що стратегічні помилки досить складно виправити, і як результат жодними оперативними методами неможливо поправити наслідки помилкових стратегічних рішень

3. Принцип пріоритетності. Утворюючи фінансову архітектуру бізнесу, керівництву слід бути готовим послідовно дотримуватися її скерованості, підпорядковуючи свої тактичні дії конкретним пріоритетам. Проте, враховуючи довго тривалість процесу, керівництво безперервно необхідно проводити коригування. Всі кориговані зміни повинні бути обґрунтованими і тому неприємним допускати, щоб вони виходили за рамки узгодженої концепції розвитку бізнесу. Принцип пріоритетності розкривається у формуванні довгострокового стратегічного напрямку, який є пріоритетним та визначним по відношенню до всієї наступної діяльності бізнесу.

4. Принцип реальності. Формування фінансової архітектури бізнесу слід проводити враховуються реальні можливості підприємства.

5. Принцип поетапності. Формування фінансової архітектури проводиться поетапно. Таким чином, фінансова архітектура формується шляхом скрупульозної систематичної роботи.

6. Принцип комплексності. Розгорнутий аналіз та врахування інформації дає право своєчасно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Для того, щоб сформувати результативну фінансову архітектуру, необхідно врахувати велику кількість різних чинників. При цьому, навіть більшу увагу слід надати зовнішньому середовищу, але і про підприємство (внутрішнє середовище) теж забувати не варто. Необхідно відслідковувати усі проблемні питання підприємства.

7. Принцип безперервності моніторингу (сканування тенденцій розвитку). Сканування передбачає збирання інформації, оцінку та прогноз значимості для бізнесу найважливіших змін у зовнішній соціально-економічній та технологічній сфері з метою підготовки необхідних рішень.

8. Принцип селективності. Селективність формування фінансової архітектури пов'язана із акцентуванням на певні зони господарювання – окремі сегменти ринку. Критерії відбору зон господарювання вирізняються цілями бізнесу.

9. Принцип стратегічної конкуренції. Стратегічна конкуренція має вагомий вплив на продуктивність бізнесу. Зокрема, успішне використання механізмів стратегічної конкуренції можуть спричинити суттєве зростання ефективності та дозволить розпоряджатися майбутнім підприємства.

10. Принцип дотримання безпеки. Сформована фінансова архітектура повинна відповідати усім загрозам економічної, політичної та кібербезпеки.

Проаналізувавши вище сказане можна зробити висновок, що розробник, або «архітектор», повинен безперервно спостерігати за ходом діяльності системи, оскільки будь-яка система, якою б закритою вона не була, існує в умовах зовнішнього середовища, яке має властивість змінюватися в значних гранях. До завдань розробника архітектури варто віднести постійний моніторинг ефективності функціонування системи, так як досягнення системою параметрів з крайніми значеннями може відбуватися у досить невеликому часовому періоді. «Архітектор» повинен швидко помічати, виділяти та вилучати проблемні частини і компоненти системи, замінюючи їх новими, підтримуючи систему в необхідній рівновазі.

Список використаних джерел:

1. Ефременко И.Н., Евлахова Ю.С. Направления развития мировой финансовой архитектуры в условиях финансовой глобализации // Финансовые исследования. 2007. № 1(14). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/napravleniya-razvitiya-mirovoy-finansovoy-arhitektury-v-usloviyah-finansovoy-globalizatsii>
2. Dictionary of the Ukrainian language 11 tomakh. Том 1. 1970 [in Ukrainian].
3. Калянов Г.Н. Построение архитектуры предприятия. Корпоративные системы. 2005. № 3 URL: <http://www.management.com.ua/ims/ims110.html>.
4. Myers S.C. Financial architecture. European Financial Management. 1999. Vol.5. № 2. P. 133–141.
5. Душак, М. І. Теоретичне підґрунтя формування фінансової архітектури підприємства [Текст]. Економіка та держава. 2019. № 8. С. 62-66.

Мацей К.П.
Науковий керівник: Татарин Н.Б.
 Львівський Національний університет імені Івана Франка

КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ І НАПРЯМИ ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У сучасному суспільстві банківська система відіграє важливу роль завдяки зв'язкам з усіма секторами економіки. Найважливіші функції банків, як відомо, полягають у забезпеченні безперебійного грошового обігу капіталу, в фінансуванні підприємств та в постійному обслуговуванні клієнтів, а також створенні сприятливих умов для залучення коштів з метою нагромадження заощаджень у національній економіці.

Саме завдяки важливості даного сектора економіки у розвитку та функціонуванні держави виникає об'єктивна необхідність у дослідженні сучасного стану банківського сектору України та його подальших перспектив розвитку.

Станом на 2020 рік банківський сектор України продовжує боротьбу з проявами системної кризи 2014 року, для чого НБУ реалізує Програму реформ оздоровлення банківської системи, що призвело до суттєвого скорочення кількості банківських установ в Україні (табл. 1) та до радикальних змін в умовах функціонування банківської системи загалом.

Важливим кроком на шляху стабілізації та розвитку банківської системи України є прийняття середньострокової Стратегії Національного банку у 2018 році, яка визначає цілі його діяльності у середньостроковій перспективі. Вона декларує наступні напрями розвитку банківського сектору: забезпечення низької та стабільної інфляції, підвищення його прозорості, відновлення кредитування, забезпечення ефективного регулювання, вільний рух капіталу, фінансову інклюзію, та оптимізацію центрального банку держави [4].

Постійні зміни стану банківського сектору України знайшли своє відображення у коливаннях основних показників діяльності банків за 2013 – 2020 роки (табл. 1). Відповідно до даних НБУ, протягом останніх 8 років зберігається тенденція до скорочення кількості банківських установ, при їх загальна кількість знизилась більш ніж на 56 % - зі 176 у 2013 році до 74 у грудні 2020 року. При цьому кількість банків зі 100% іноземним капіталом у 2020 році досягла докризового рівня [2].

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України за 2013 – 2019 роки

Показники	Роки							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість діючих банків, од.	176	180	163	117	93	82	77	74
з них: з іноземним капіталом	53	49	51	41	38	39	37	33
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	19	19	17	17	18	23	23
Активи банків, млн. грн.	1127192	1278095	1316852	1254385	1212812	1301560	1359998	1754736
Пасиви банків, млн. грн.	1127192	1278095	1316852	1254385	1212812	1301560	1359998	1754736

Рентабельність активів, %	0,45	0,12	-4,07	-5,46	0,33	1,54	4,79	2,93
Рентабельність капіталу, %	3,03	0,81	-30,46	-51,91	3,33	12,78	40,93	22,92

Джерело: розроблено автором [2].

Щодо динаміки активів та пасивів банків, то протягом вказаного періоду відбувались коливання як у сторону їх зростання, так і в сторону зменшення. Більш доцільно звернути увагу на показники рентабельності активів та рентабельності капіталу, які демонструють, що найбільш глибоко прояви кризи для банківського сектору були помітні протягом 2015-2016 років, коли дані показники мали від'ємні значення, а рівень збитків складав до 50 % від середньої вартості балансового капіталу [2].

Відповідно до оприлюдненої Національним банком Програми дій на 2020 рік, яка є частиною глобальної середньострокової дворічної Стратегії, український центральний банк визначає наступні кроки до досягнення основних стратегічних цілей та підвищення фінансової стійкості банківської системи:

1. Посилення ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду, зокрема шляхом удосконалення аналізу банківських стратегій та побудови життєздатних бізнес-моделей, посилення суворості сценаріїв щорічного стрестестування та підвищення контролю за операціями банків із пов'язаними особами.

2. Скорочення обсягів проблемних банківських кредитів та відновлення кредитування, шляхом розроблення чітких покрокових інструкцій до виконання, 88 спрощення процедури стягнення застави за кредитами та заохочення розвитку вторинного ринку проблемних заборгованостей, підвищення захисту прав кредиторів на основі вдосконаленої процедури банкрутства і розширення інституту приватних виконавців, ліквідації обмежень щодо прийому землі як застави з урахуванням законодавства та формування нових інструментів розвитку кредитування, започаткування процентних свопів.

Центральний банк також висловив рекомендації українським банкам, які вважає найголовнішими у нинішній ситуації, а саме: активізувати роботу з непрацюючими кредитами, звертати більше уваги на оцінювання кредитного ризику за споживчими кредитами, обираючи більш консервативні підходи, уникати підвищення доларизації балансів, активно залучати та утримувати більш стійкі довгострокові ресурси задля підвищення загальної строковості їх фондування, виконувати вимоги щодо докапіталізації та реструктуризації відповідно до результатів стрес-тестування, дотримуватись стандартів кредитування та слідкувати за рівнем концентрації корпоративних позичальників.

Отже, провівши аналіз сучасного стану банківської системи України можна визначити головні кроки до досягнення стратегічних цілей та підвищення фінансової стійкості банківської системи, а саме: посилення ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду, зокрема шляхом удосконалення аналізу банківських стратегій та побудови життєздатних бізнес-моделей; посилення суворості сценаріїв щорічного стрес-тестування та підвищення контролю за операціями банків із пов'язаними особами; скорочення обсягів проблемних банківських кредитів та відновлення кредитування, шляхом розроблення чітких покрокових інструкцій до виконання, спрощення процедури стягнення застави за кредитами та заохочення розвитку вторинного ринку проблемних заборгованостей, підвищення захисту прав кредиторів на основі вдосконаленої процедури банкрутства і розширення інституту приватних виконавців.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку банківської системи України 2016-2020: «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки»: Проект // Київ, 2016 URL: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf
2. Основні показники банківської системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 ;
2. Звіт про фінансову стабільність Національного банку України, 2018 URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603>;
3. Стратегія Національного банку України. Програма дій 2020 URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-natsionalnogo-banku-ukrayini-programadiy-2020>

Мучичко К.Ю.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Клепанчук О.Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК МЕТОД ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних економічних умовах перед підприємствами стоїть важливе завдання оптимізації економічного управління діяльністю підприємства. Як метод управління, бюджетування може вирішувати питання оперативного та стратегічного планування, координувати корпоративні плани, оцінювати тенденції та формувати прогнози розвитку. Розробка бюджетної системи може комплексно контролювати та аналізувати показники діяльності підприємства, а також забезпечувати відповідний кількісний процес обробки інформації для прийняття адміністративних рішень та сприяти підвищенню ефективності системи управління підприємством.

Проблеми організації бюджетування на підприємстві досліджували провідні вітчизняні та закордонні вчені, а саме М. В. Гунченко, І. Є. Давидович, С. О. Джерелейко, С. Я. Єлецьких, Т. П. Карпов, Р. С. Квасницька, О. Є. Кузьмін, О. Л. Лісовська, І. А. Маркіна, Н. М. Михайличенко, Н. В. Наумова, В. А. Панков, В. П. Савчук, О. М. Таран-Лала, С. В. Ушеренко та інші.

Дослідження показали, що за сучасних обставин немає єдиного погляду на сутність бюджету та процес бюджетування.

Бюджет можна розглядати як «план майбутніх операцій, виражених у кількісних (здебільшого грошовому) вимірниках, це фінансове, кількісно визначене вираження маркетингових та виробничих планів, необхідних для досягнення встановленої мети» [1]. Бюджет відноситься до плану підприємства чи підрозділу [2], а бюджет охоплює всі сфери корпоративних фінансово-господарських заходів, а саме постачання продукції, виробництво та реалізацію, управління, інвестиційну діяльність тощо.

В.З. Бугай та інші вважають, що бюджет - це оперативний фінансовий план, що відображає витрати та доходи та витрати в певній фінансово-господарській діяльності, і координується підрозділом, що є основою управління корпоративними фінансовими ресурсами [3, ст.11]. При цьому, на думку автора, бюджетування є невід'ємною частиною фінансового плану, а результат походить від бюджетної системи, розділеної за напрямками підприємницької діяльності та підрозділами.

Бюджетування - процес планування майбутньої діяльності підприємства, результати якого формулюються бюджетною системою [4] та використовують бюджетування, головним чином, в операційному плані.

Деякі автори вважають, що бюджет є процесом розробки найкращих напрямів доходів і витрат у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства і розрахований на певний період, тобто це процес планування майбутнього бізнесу та проектування його результатів у вигляді системи бюджетів [1].

Багато авторів вважають бюджетування інструментом реалізації оперативнотактичних планів із використанням кількісних цільових наборів [5, ст.83].

Тому в сучасних умовах ми можемо виділити наступні методи для пояснення сутності бюджетування:

- бюджетування як інструмент планування діяльності підприємства;
- бюджетування як інструмент реалізації оперативного і тактичного планування;
- бюджетування як метод управління;
- бюджетування як управлінська технологія.

Слід зазначити, що бюджетування - це економічний метод управління підприємством, який має на меті сформуванню бюджетну систему, яка охоплює всі сфери діяльності підприємства та має на меті підвищення ефективності поточної та майбутньої діяльності.

Бюджетування вирішує багато проблем. На думку В.П. Савчука, до таких проблем належать:

- забезпечення поточного планування;
- забезпечення координації, кооперації та комунікації підрозділів підприємства;
- обґрунтування витрат підприємства;
- створення бази для оцінювання та контролю планів підприємства;
- виконання вимог законів та контрактів [4]

І. А. Маркіна, О. М. Таран Лара, М. В. Гунченко розширили перелік бюджетних завдань і наголосили на наступному:

розробка бізнес-концепцій;

- здійснення регулярних планів корпоративно-фінансової та господарської діяльності
- забезпечення координації, співпраці та спілкування, щоб план привертав увагу керівників усіх рівнів;
- кількісне обґрунтування менеджерами їхніх планів, виявлення потреб у грошових ресурсах і оптимізація фінансових потоків;
- забезпечення розуміння бізнес-витрат;
- створення основи для оцінювання і контролю виконання завдань та ефективності роботи керівників на місцях за допомогою порівняння фактичних витрат з нормативними;
- мотивування співробітників, зосереджуючись на досягненні організаційних цілей;
- дотримання законів та контрактів [1]

У процесі бюджетування формуються різні типи та рівні корпоративних бюджетів. Тому Н. В. Наумов та Л. А. Жарікова розрізняють операційний, інвестиційний та фінансовий бюджет [6]. Як етапи бюджетування І. Є. Давидович розглядає такі:

1. Повідомлення основних напрямків розвитку підприємства особам, які відповідають за розроблення бюджетів.
2. Визначення факторів, які обмежують випуск продукції.
3. Підготовка програми збуту.
4. Початкова підготовка бюджету.
5. Обговорення бюджетів з вищим керівництвом.

6. Координація і аналіз розглянутих бюджетів.
7. Кінцеве затвердження бюджетів.
8. Аналіз бюджетів [7].

Отже, бюджетування - це метод економічного управління підприємством, який має на меті формування бюджетної системи, яка охоплює всі сфери діяльності підприємства і спрямована на підвищення ефективності поточної та майбутньої діяльності. Система бюджетування - сукупність корпоративного бюджету та методи його розробки та реалізації. Для формування ефективної системи бюджетування на підприємстві необхідно виконати певні послідовні етапи, тобто проаналізувати та оцінити статус підприємства; встановити концепцію бюджетування на підприємстві; сформулювати метод бюджетування; організувати моніторинг бюджетного процесу підприємства. У цьому випадку перспективним напрямком досліджень є вибір та доведення доцільності використання методу розробки та впровадження бюджетної системи на підприємстві для підвищення ефективності бюджетування та підвищення якості прийнятих управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Маркіна І. А. Контролінг для менеджерів : навч. посіб. / І. А. Маркіна, О. М. Таран-Лала, М. В. Гунченко. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 304 с.
2. Давидович І. Є. Контролінг : навч. посіб. / І. Є. Давидович. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 552 с.
3. Бугай В. З. Аспекти бюджетування в управлінні господарською діяльністю на підприємстві / В. З. Бугай, А. В. Бугай, Ю. Ю. Ренгевич // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 4 (8). – С. 10–16.
4. Савчук В. П. Управление финансами предприятия : учеб. пособие / В. П. Савчук. – 2-е изд., стер. – М. : БИНОМ, Лаборатория знаний, 2005. – 480 с.
5. Панков В. А. Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства : навч. посіб. / В. А. Панков, С. Я. Єлецьких, Н. М. Михайличенко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 112 с.
6. Наумова Н. В. Бюджетирование в деятельности предприятия : учеб. пособие / Н. В. Наумова, Л. А. Жарикова. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – 112 с.
7. Давидович І. Є. Контролінг : навч. посіб. / І. Є. Давидович. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 552 с.

Нечитайло О.О., Онисько Е.М.

*Львівський національний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: доц., к.е.н. Блащук-Дев'яткіна Н.З.*

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ ПРАКТИЦІ У СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ

Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій суттєво змінює сучасний бізнес-простір, у тому числі банківську сферу. Технології надають нові можливості банкам розширювати свою клієнтську базу і зменшувати витрати, одночасно пропонуючи своїм клієнтам більш зручний доступ до своїх продуктів і послуг [1]. Розуміння напряму розвитку сучасних технологій банківського обслуговування і можливість їх ефективного застосування є актуальними для всіх банківських установ, оскільки саме впровадження їх у діяльність банку буде в короткостроковій перспективі визначати не тільки прибутки і конкурентоздатність банку на ринку фінансових та банківських послуг, а й узагалі його існування.

В Україні пріоритетні канали оперативного обслуговування клієнтів банками пов'язані з використанням новітніх технологій. Надання банківських послуг з використанням новітніх технологій трактується як використання сучасних технологій комунікації для роботи з клієнтом на умовах дистанційного обслуговування, яке не передбачає безпосереднього контакту з клієнтом під час його обслуговування. Чимало банків уже надає інформаційно-довідкові інтернет-послуги, однак вони здебільшого орієнтовані на досягнення певних рекламно-маркетингових цілей. Метою освоєння Інтернету, як каналу фінансового обслуговування, має бути розширення присутності на ринках і клієнтської бази шляхом створення клієнтам універсального середовища управління персональними фінансами у режимі реального часу. Але це тільки зручне джерело інформації, найефективніші ж зарубіжні системи фінансових інтернет-послуг, які діють за принципом інформаційних вузлів і пропонують персонально орієнтовані комплексні послуги, демонструють клієнтам постійну готовність банку оперативно підтримувати їх бізнес.

Поява нових шляхів і засобів доступу клієнтів до банківських послуг, заснованих на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, змінює банківську систему. До цих технологій прийнято відносити Інтернетбанкінг, мобільний банкінг, СМС-банкінг, телефонний банкінг, банкомати і термінали самообслуговування [3]:

1. Банкомати і термінали самообслуговування являють собою комп'ютеризовані телекомунікаційні пристрої, які надають клієнтам банку доступ до фінансових операцій за межами відділення банку, насамперед для депонування або зняття готівки. Фактично вони є перехідною ланкою між традиційним і дистанційним обслуговуванням клієнтів.
2. Телефонний банкінг – банківський сервіс, що дає змогу клієнтам одержувати доступ до особистого рахунку і проводити банківські операції в телефонному режимі. Для організації каналу банківськими установами створюються кол-центри. Здебільшого цей канал використовується для надання інформаційних і консультативних послуг, через що його ефективність незначна.
3. СМС-банкінг є сервісом, що дає змогу проводити клієнтам банківські операції за допомогою СМС-команд зі свого телефону. Зрозуміло, що телефонний банкінг і СМС-банкінг поступово втрачають свою актуальність і затребуваність через постійне зростання кількості користувачів, що мають доступ до мережі Інтернет.
4. Інтернет-банкінг (онлайн-банкінг) забезпечує клієнтам доступ до особистого рахунку і банківських операцій через мережу Інтернет у будь-який час. Як правило, доступ клієнт здійснює через сайт банку у вікні браузера без установлення будь-яких додатків. Кількість пропонованих послуг, доступних онлайн, залежить від банку.
5. Мобільний банкінг забезпечує клієнтам усі можливості Інтернет-банкінгу, але доступ до особистого рахунку і банківських операцій здійснюється зі смартфона або планшета через мережу оператора мобільного зв'язку. Як правило, одержати доступ клієнт може через мобільний додаток, установлений на смартфоні або планшеті [3].

Спільними рисами вищезазначених технологій є можливість надання банківських послуг за межами традиційного відділення фінансової установи шляхом самообслуговування за допомогою різних каналів комунікацій. Інакше кажучи, йдеться про трансформацію каналів зв'язку клієнта з банком. Також відсутня необхідність спілкування з працівниками банку за винятком телефонного банкінгу. Фактично спостерігається усунення обмежень, характерних для обслуговування у

відділенні банку, а саме час і швидкість обслуговування, прив'язка до місця обслуговування і необхідність спілкування з працівниками банку.

Суттєвий вплив на розвиток інноваційних технологій обслуговування клієнтів мають науково-технологічні фактори, оскільки банки у своїй діяльності використовують наявні технології, насамперед можливості мережі Інтернет і мереж мобільного зв'язку. Саме завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій відбулися зміни в підходах до обслуговування клієнтів банківськими установами, оскільки зазначені мережі забезпечують високу швидкість передачі даних, а програмні засоби, у т. ч. мобільні додатки, не вимагають потужного апаратного забезпечення. Україна має високі показники доступу населення до мережі Інтернет і мереж стільникового зв'язку.

Станом на 31 грудня 2020 р. доступ до мережі Інтернет мають 54,5% населення світу, 85,2% населення Європи. Для України цей показник становить 63% населення [4]. Оптимальним і недорогим рішенням забезпечення 100-відсоткового доступу населення до мереж є використання мереж стільникового зв'язку. До безпосереднього оточення банку відносять конкурентів і клієнтів. Сьогодні спостерігається посилення конкуренції між банками, до того ж додалася й конкуренція з фінтех-компаніями і технологічними компаніями, які, по-перше, надають широкий спектр фінансових послуг на більш вигідних умовах [5], а по-друге, не мають таких законодавчих обмежень, як банківські установи. Наприклад, надання таких послуг, як переказ коштів і здійснення платежів, уже не є виключно банківською прерогативою. Такі послуги активно просувають Google, Apple, Facebook, Samsung, LG, Microsoft та ін.

Впровадження інноваційних фінансових інструментів і конкурентних систем обслуговування — важлива складова стратегії розвитку банків країни, що свідчить про врахування ними тенденцій ринку фінансових послуг (у тому числі шляхом аналізу інформації на інтернет-сайтах банків), зазначимо, що банки віддають перевагу традиційним послугам. Так, у секторі зовнішньоекономічних послуг зазвичай пропонується купівля-продаж валюти, транскордонні платежі, фінансування контрактів, авізування акредитивів і гарантій іноземних банків тощо. Ряд банків уже надає більш складні фінансові послуги. Високий рівень проектів з фінансування вітчизняного агросектору групами банків-нерезидентів та з участю їх українських "дочірніх відділень" неодноразово відзначався провідними аналітичними агенціями Європи.

Недостатня розвиненість структури міжнародних фінансових послуг свідчить, що економічні відносини банків України з учасниками міжнародних фінансових ринків перебувають на початковій стадії, а тому процес їх інтеграції у світову фінансову систему — справа майбутнього. Отже, освоєння важливих для економіки комплексних фінансових послуг банками є об'єктивною необхідністю і вагомим чинником їх подальшого розвитку.

Враховуючи обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів, зростання конкуренції на міжнародному і національному ринках фінансових послуг, а також підвищення вимог клієнтів до якості їх фінансового обслуговування, необхідною умовою подальшого розвитку і зміцнення банківського сектору, як провідної ланки вітчизняного ринку фінансових послуг, стає підвищення якісних показників діяльності банків та інтенсифікація банківського бізнесу. Важливими складовими вирішення цього завдання є підвищення ефективності діяльності вітчизняних банківських установ і забезпечення конкурентоспроможності їх послуг.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко О.В. Оцінювання впливу інноваційних технологій на ринок банківських послуг України / Кузьменко О.В., Овчаренко В.О. // Бізнес Інформ. -2018. -№ 2. - С. 121–126.
2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7.12.2000 № 2121-III. Верховна Рада України. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 01.03.2019).
3. Кучанський О.Ю. Перспективи розвитку в Україні систем дистанційного банківського обслуговування клієнтів / Кучанський О.Ю. // Управління розвитком складних систем. -2015. -№ 23(1). - С. 115–119.
4. Internet User Statistics & 2018 Population for the 53 European countries and regions. URL : <https://www.internetworldstats.com/stats4.htm> (дата звернення: 08.02.2019).
5. Міщенко В.І. Маркетинг цифрових інновацій на ринку банківських послуг / Міщенко В.І., Міщенко С.В. // Фінансовий простір. -2018.- № 1. - С. 75–79.
6. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні. URL : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59735329 (дата звернення: 09.02.2019).

Педченко І. І.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н. З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах нестабільного розвитку економіки й уведення режиму плаваючого валютного курсу все більш актуалізується проблема капіталізації банків. Банківський бізнес може стати чинником зростання економіки за достатнього рівня капіталізації банків.

У сучасних умовах проблема капіталізації банків є актуальною, оскільки рівень капіталізації банківської системи будь-якої країни є важливим показником, який визначає достатність банківського капіталу в економіці. Недокапіталізація банків може призвести до негативних наслідків як для банківського сектору, так і для економіки країни у цілому. Так, для економіки недокапіталізація може обернутися втратою позицій на світовому ринку, зниженням темпів економічного розвитку, кредитною кризою, зниженням інвестиційного рейтингу; для банківського сектору – уповільненням розвитку бізнесу, зниженням рейтингів надійності, невиконанням вимог регулятора.

Ми вважаємо, що найбільш точним та загальним показником рівня забезпеченості капіталом як окремого банку, так і всієї банківської системи, є рівень капіталізації. Науковці по-різному тлумачать поняття «капіталізація». Проте, на нашу думку, найбільш вдале визначення поняття «капіталізація» запропоноване В. Коваленко та К. Черкациною [1], які вважають це комплексом дій, спрямованих на реальне збільшення обсягу капіталу банку шляхом реінвестування отриманого прибутку, залучення грошових коштів та їх еквівалентів ззовні, а також завдяки консолідації та концентрації.

Для розуміння процесів, які очікуються у сфері капіталізації банківського сектору України, важливо проаналізувати найістотніші зрушення в нинішньому розвитку банківського бізнесу (Табл. 1).

Таблиця 1.

Основні показники діяльності банків України за 2017–2021 рр.

Показник	01.02.2017р.	01.02.2018р.	01.02.2019р.	01.02.2020р.	01.02.2021р
Кількість банків, які мають банківську ліцензію	93	82	77	75	73
З них: з іноземним капіталом	38	39	37	35	33
Зокрема, зі 100% іноземним капіталом	17	18	23	23	23

*Складено самостійно за даними джерела [2].

Виходячи з даних таблиці 1, упродовж 2017–2021 рр. кількість банків в Україні, які мають ліцензію знизилася на 20 установ. Протягом 2017–2021 рр. спостерігається також зменшення кількості банків з іноземним капіталом на 3 установ. Також спостерігається збільшення кількості банків зі 100%-м іноземним капіталом, які на початок 2017 р. склали лише 17 установ, а вже на початок 2021р. стало 23 установи.

Важливим показником, який дозволяє оцінити достатність власного капіталу для здійснення активних операцій є співвідношення обсягів капіталу до наданих кредитів, що продемонстровано на прикладі таблиці 2. Упродовж 2017–2021 рр. співвідношення власного капіталу і наданих кредитів збільшилось на 9,9%. Ця тенденція є позитивною і свідчить про достатню участь банківського капіталу у формуванні кредитного портфеля. Відповідно до цього спостерігаємо збільшення співвідношення власного капіталу і зобов'язань на 2,4%. Це означає, що банки повільнішими темпами нарощують обсяги капіталу, ніж зобов'язань. Ми вважаємо, що абсолютний розмір власного капіталу є найголовнішим окремо взяти.

Таблиця 2

Динаміка обсягів власного капіталу, наданих кредитів та зобов'язань комерційних банків України за 2017–2021 рр., млн грн*

Показники	01.01.2017р.	01.01.2018р.	01.01.2019р.	01.01.2020р.	01.01.2021р.
Власний капітал	123 784	163 597	162 491	208 533	213 853
Надані кредити	1 005 923	1 042 798	1 105 954	1 038 136	963 664
Зобов'язання	1 132 515	1 172 761	1 197 507	1 324 139	1 612 174
Співвідношення власного капіталу і кредитів, %	12,3	15,7	14,7	20,1	22,2
Співвідношення власного капіталу і зобов'язань, %	10,9	13,9	13,6	15,7	13,3

*Розраховано самостійно за даними джерела [2].

Недостатнім є рівень капіталізації банківської системи. Станом на 01.01.2019 р. балансовий капітал українських банків становив 156 млрд грн (еквівалент 5,6 млрд дол. США), регулятивний капітал – 126 млрд грн (еквівалент 4,6 млрд дол. США). Протягом 2019 р. показники капіталізації банківської системи поліпшились: балансовий капітал українських банків зріс до позначки 201 млрд грн, регулятивний капітал – до 150 млрд грн (табл. 3.)

Таблиця 3

Динаміка капіталізації українських банків у 2019 р.

	01.01.2019	01.04.2019	01.07.2019	01.10.2019	01.01.2020
Власний (балансовий) капітал, млн грн	155 650	171 338	166 569	186 051	200 854
Регулятивний капітал, млн грн	126 117	128 231	136 023	143 946	150 314

*Складено самостійно за даними джерела [2].

У Водночас, рівень капіталізації банківської системи України не відповідає масштабу завдань, що стоять перед нею (у першу чергу – забезпечення безумовного збереження заощаджень населення та коштів юридичних осіб і відновлення кредитування реального сектору економіки).

Таким чином, загальний рівень капіталізації банківської системи є низьким. Залишається відкритим питання, як інші банки будуть нарощувати власний статутний капітал. Виявивши особливості і тенденції сучасного стану капіталізації банківської системи України, вважаємо за необхідне систематизувати стратегічні напрями подальшої роботи задля нарощення капіталу банками України таким чином:

1. На макрорівні:

- удосконалення та стабілізація банківського законодавства (удосконалення Законів України, Закону України «Про банки та банківську діяльність», Закону «Про доступ до публічної інформації»);

- активізація регулятивної політики НБУ (посилення контролю зі сторони Національного банку України за нормативами капіталу; введення санкцій за порушення чинного законодавства; активізація та удосконалення механізму злиття та поглинання банків);

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняних банків порівняно з іноземними банками (стимулювання відкриття філій іноземних банків у певних регіонах; визначення оптимальної частки іноземного капіталу у банківській системі; узгодження банківського законодавства зі світовими нормами).

2. На мікрорівні:

- посилення контролю ризик-менеджменту у банках (впровадження рекомендацій Базельського комітету (Базель II, Базель III); удосконалення діяльності інформаційно-аналітичної служби банку);

- запровадження рейтингової звітності банків (підвищення ділової репутації банків; налагодження зв'язків з громадськістю);

- зростання альтернативних джерел капіталізації (використання інвестицій власників банків; залучення субординованого боргу; конвертація кредитних ліній, які раніше використовували акціонери; додаткова емісія акцій, яка розміщується серед нових акціонерів; активізація процедури злиття та поглинання). Виконання цих заходів певною мірою сприятиме зростанню капіталізації банків України, що у свою чергу впливатиме на відновлення довіри до банківської системи, підвищить конкурентоспроможність вітчизняних банків на світовому фінансовому ринку та забезпечить фінансову стабільність національної економіки.

Список використаних джерел:

4. Коваленко В. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрямки підвищення: монографія / В. Коваленко, К. Черкашина. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2018. 162 с
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.
6. Каба О.В. Проблема капіталізації банків на шляху інтеграції фінансово-кредитної системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_NTSB_2007/Economics/20371.doc.

Педченко І. І.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І. Ф.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В Україні через недостатню увагу до управління фінансовими ресурсами малих підприємств у промисловості наслідком фінансової кризи стало суттєве невиконання договірних зобов'язань, зниження обсягів інвестицій, порушення координації в господарських процесах. Значною мірою це стосується промисловості, де найгостріше постає проблема розробки дієвих фінансових стратегій і тактики дій фінансових менеджерів у процесі реалізації господарських операцій за різними стадіями логістичних ланцюгів. Виходячи з цього, оцінка сучасного стану формування та використання фінансових ресурсів малими підприємствами у промисловості є важливою у напрямку виявлення існуючих недоліків та подальшої розробки заходів щодо удосконалення підходів до управління фінансовими потоками.

Фінансові ресурси підприємств - це доходи, накопичення, надходження сформовані для підприємства і призначені для простого і розширеного товаровиробництва [1]. Будь-яке підприємство у умовах ринкової економіки неминуче з проблемою раціонального формування та використання фінансових ресурсів. Під формуванням фінансових ресурсів ми розуміємо - процес надходження коштів у розпорядження підприємства із відповідних джерел. Використання фінансових ресурсів - це передусім застосування фінансових ресурсів із єдиною метою здійснення виробничої діяльності підприємства.

За суттю, формування та використання фінансових ресурсів - два взаємозалежних процеси, що характеризують і котрі розкривають сутність механізму руху фінансових ресурсів для підприємства. Формування - це початкова фаза руху фінансових ресурсів, саме тут визначаються джерела коштів, форми надходження, і пропорції їх об'єднання. Зазвичай, в цій стадії фінансові ресурси перебувають у вартісній формі, що сприяють їхньому контролю та плануванню. Формування визначає подальший рух фінансових ресурсів у форми їх використання. І на цій стадії кругообігу стає можливим запуск самого процесу виробництва для підприємства. Тут фінансові ресурси господарюючого суб'єкту матеріалізуються в основні оборотні фонди. У виробничих фондах фінансові ресурси перебувають у прихованій формі, бо їх непідвладна інфляції вартісна оцінка не носить визначального характеру, але безумовну важливість набувають показники виробничої діяльності підприємства.

Фінансові ресурси підприємства формуються за рахунок цілого ряду джерел, серед яких виділяють власні та залучені. Джерелами фінансових ресурсів є: прибуток, амортизаційні відрахування, кошти від продажу цінних паперів, статутні та

інші внески юридичних і фізичних осіб, кредити, кошти від реалізації страхового поліса і т.д [2].

Фінансові ресурси знаходяться в основі господарської діяльності кожного суб'єкта господарювання. Їх обсяги, узгодження джерел формування та напрямів використання у фінансових планах визначають перспективи існування підприємств та подальший розвиток. Обґрунтування раціональних обсягів та структури фінансових ресурсів, а також результативність багатьох фінансових рішень досягаються під час фінансового планування та прогнозування [2]. Проте важливою складовою фінансового планування та прогнозування є визнання факту стійкості зміни обсягів фінансових ресурсів від одного звітного періоду до іншого.

Динаміка обсягів активів суб'єктів господарювання у промисловості представлено в табл. 1.

Таблиця 1.

Динаміка обсягів активів суб'єктів господарювання у промисловості протягом 2014-2019 р. р.

Роки	Необоротні активи		Оборотні активи		Всього млн грн
	%	млн грн	%	млн грн	
2014	39,0	50 077,8	60,9	78 049,4	128 127,2
2015	34,1	55 357,4	65,8	107 024,1	162 381,5
2016	36,2	68 676,6	63,7	120 650,7	189 327,3
2017	34,5	83 386,2	65,4	157 983,3	241 369,5
2018	35,8	122 687,7	64,2	219 667,6	342 355,3
2019	40,6	153 384,7	59,3	223 976,3	377 361

Складено автором за даними джерела [3]

Зміни обсягів активів в промисловості, за останні роки відображають постійне їх зростання. Обсяги необоротних та оборотних активів в промисловості у 2019 році порівняно з 2014 роком зросли у 3,06 та 2,87 разів відповідно. Така ситуація характеризує високі темпи росту активів промисловості протягом аналізованого періоду.

Питома вага необоротних активів промисловості змінилася з 39% у 2014 році до 40,6% у 2019 році, а питома вага оборотних активів відповідно зменшилася з 60,9% у 2014 році до 59,3% у 2019 році. Характерним для суб'єктів господарювання промисловості є перевищення частки оборотних активів над необоротними - відбулися зміни у сторону збільшення питомої ваги оборотних активів та зменшення необоротних. В цілому обсяги оборотних активів 2019 році порівняно з 2014 роком зросли на 187,0% або 145 926,9 млн. грн., а необоротні активи в той самий період по промисловості в цілому зросли на 206,3% або 103 306,9 млн. грн. Якщо ж аналізувати суму необоротних та оборотних активів, то вона у 2019 році порівняно із 2014 роком зросла на 194,5% або 249 233,8 млн. грн. Основні засоби та нематеріальні активи займають найбільшу питому вагу у валюті балансу.

Перевищення приросту обсягів необоротних активів над оборотними активами ще раз підтверджує високі фінансові можливості малих підприємств в промисловості, які характеризують наявність вкладень в оновлення основних засобів та відображають використання коштів в оборотних активах, що спричинено зниженням обсягів дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, складуванням виробничих запасів з метою мінімізації інфляційних ризиків, використанням готової продукції, спричиненим достатнім попитом через платоспроможність населення.

У напрямку розробки дієвих підходів до управління фінансовими потоками відіграють обсяги оборотних активів. Вони визначають рівень ліквідності та

платоспроможності підприємств, який є взаємозалежним з параметрами фінансових потоків. Для глибокого дослідження змін обсягів оборотних активів суб'єктів господарювання в промисловості важливим є вивчення структури оборотних активів.

Структура оборотних активів по промисловості за період з 2014 по 2019 роки представлена в табл. 2.

Таблиця 2.

Структура оборотних активів суб'єктів господарювання промисловості в 2014-2019 рр., млн. грн.

Роки	Запаси	Поточні біологічні активи	Дебіторська заборгованість	Поточні фінансові інвестиції	Грошові кошти	Витрати майбутніх періодів	Інші оборотні активи	Всього
2014	22107,9	25,0	45189,5	2103,9	4293,3	2101,1	2228,7	78049,4
2015	27614,0	94,8	61567,2	3084,4	6995,6	4426,4	3241,7	107024,1
2016	31196,4	96,4	68424,0	2071,8	9017,5	5930,2	3914,4	120650,7
2017	40414,1	141,0	85860,4	2246,5	11185,4	12111,4	6024,5	157983,3
2018	52848,5	116,6	133378,5	1992,9	15944,7	7720,7	7665,7	219667
2019	60829,7	68,1	129516,8	2445,2	14568,3	9242,7	7305,5	223976,3

Складено автором за даними джерела [3]

Результати аналізу показують, що по промисловості найбільшу частку займає дебіторська заборгованість. Її наявність вважається об'єктивним явищем за умови, коли контрагенти підприємства-кредитора виконують свої договірні зобов'язання. Однак структура активів суб'єктів господарювання, де питома вага дебіторської заборгованості становить 40-50% від обсягів оборотних активів не є ефективною.

Отже, за результатами проведеного аналізу доцільно виокремити ряд проблем, що призвели до нестабільної роботи малих підприємств промисловості та на вирішення яких мають бути направлені першочергові дії управлінців всіх рівнів.

До таких проблем ми відносимо:

1) негативний вплив світових криз на співробітництво вітчизняних суб'єктів господарювання промисловості з закордонними партнерами, який проявляється у скороченні ринків збуту, обсягів замовлень, фінансових та супутніх їм потоків;

2) несприятливі умови ведення бізнесу в Україні, що обумовлюють високий рівень трансакційних витрат через складне податкове адміністрування, недосконалість процедур технічного регулювання, високий рівень корупції; 3) неможливість забезпечення достатнього обсягу фінансування для створення сучасної технологічної бази;

3) скорочення обсягів реалізації продукції промисловості на внутрішніх ринках через зменшення обсягів виробництва у суміжних галузях та істотне зниження платоспроможного попиту населення;

4) втрата кадрового потенціалу галузі та дефіцит висококваліфікованих фахівців через нестійкі відносини підприємств з навчальними та науково-дослідними установами;

Вирішення вказаних проблем потребує інтегрованого підходу до створення системи механізмів на різних рівнях функціонування економіки (макро-, мезо-, мікро-) та їх комплексного поєднання, яке дозволить вирішити проблеми не лише промисловості на малих підприємствах, а й цілої низки суміжних з нею галузей економіки та окремих суб'єктів господарювання. За цих умов виникає об'єктивна необхідність посилення координації взаємозв'язків між учасниками процесу руху фінансових ресурсів на основі їх інтеграції в єдину систему. Така ситуація визначає доцільність переорієнтування підприємств промисловості на формування логістичних систем, що забезпечать використання логістично-орієнтованих інструментів

управління фінансовими потоками, особливістю яких є орієнтування на використання синергетичних залежностей та забезпечення оптимізації руху фінансових потоків між учасниками логістичного ланцюга.

Список використаних джерел:

1. Райзберг, Б.А., Лазовский, Л.Ш., Стародубцева, Е.Б. Сучасний економічний словник /Б.А.Райзберг, Л.Ш.Лазовский, Е.Б. Стародубцева М.:ИНФРА-М, 2015. 480 с.
2. Ломачинська І.А. Формування джерел фінансового забезпечення розвитку суб'єктів малого підприємництва. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. — 2012. Т. 17. Вип. 3–4. С. 37–43.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.

Петрович А.З.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І.Ф.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

З переходом до ринкової економіки відбулося урізноманітнення форм власності суб'єктів господарювання, суттєво розширилися права підприємств у фінансовоекономічній діяльності. Від об'єктивності й своєчасності інформації про фінансовий стан підприємства безпосередньо залежить обґрунтованість управлінських рішень [4, с.188].

Діяльність підприємств аграрної галузі України демонструє негативну динаміку щодо зменшення прибутковості. Незважаючи на те, що обсяг реалізованої продукції аграрними підприємствами за період з 2015 року по 2018 рік зріс на 31,2%, кінцеві результати діяльності відображають негативну динаміку. Відповідно до статистичних даних, чистий прибуток аграрних підприємств за 2015-2018 рр. зменшився на 31846,5 млн грн, кількість прибуткових підприємств знизилася на 2,2%, а рівень рентабельності всієї діяльності зменшився на 28% (табл.1.1).

Таблиця 1

Показники оцінки діяльності підприємств сільського, лісового та рибного господарства України

Показник	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Обсяг реалізованої продукції, млн.грн	220163,3	372033,4	414799,9	467636,1	540509,3
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	20,6	41,7	32,4	22,4	13,7
Чистий дохід від реалізації продукції, млн грн	214972,5	366966,4	402597,4	452760,1	528657,8
Разом чисті доходи, млн. грн	262207,8	451008,4	456910,9	499974,9	588554,0
Кількість суб'єктів господарювання, од	75660	79284	74620	76593	76328
Кількість зайнятих осіб, тис. осіб	733,4	642,6	658,8	635,7	626,1
Обсяг виробленої продукції, млн. грн	286905,6	416620,0	474884,1	524120,7	616094,0
Чистий прибуток (збиток), млн. грн	21481,3	102849,1	90613,2	68858,5	71002,6

Для підтримки аграрних підприємств в Україні діють спеціальні програми державної підтримки, які фінансуються як із загального фонду, так і спеціального фонду державного бюджету. Відповідно до даних, представлених Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, рівень державного фінансування аграрної галузі за період 2015-2019 рр демонструє суттєве зростання. За аналізований період кількість запланованих видатків збільшилась майже у 4 рази (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Фінансування видатків по Мінагрополітики, млрд. грн.

Фінансування видатків	Рік				
	2015	2016	2017	2018	2019
Загальний фонд бюджету	1658,5	1652,3	5565,6	10689,8	5909,0
Спеціальний фонд бюджету	530,2	459,6	3876,7	1385,9	2671,7
Всього	2188,7	2111,9	9442,3	12075,7	8580,7

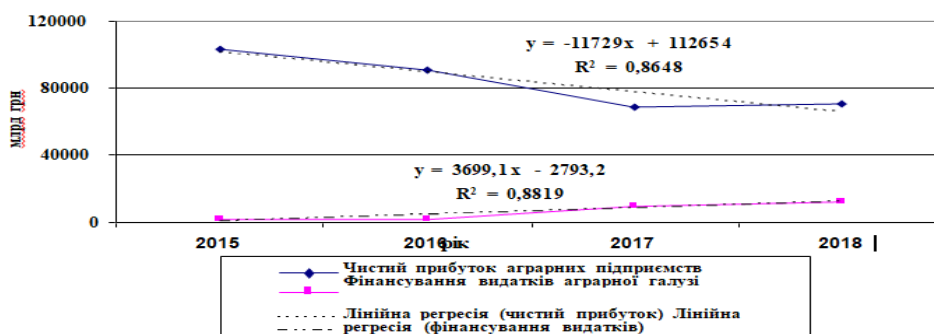
Джерело: Інформаційно-аналітичний портал АПК України, Закони України

Суттєво збільшився обсяг видатків загального фонду бюджету України. За період 2014-2018 рр запланований розмір фінансування зріс на 32%. Збільшення фінансування відбулось за рахунок значного росту видатків на підтримку галузі тваринництва, хмелярства та забезпечення діяльності установ в системі АПК і діяльності Аграрного фонду.

Щодо видатків спеціального фонду бюджету України, то розмір фінансування видатків цього фонду зменшився на 52,5%. Суттєво знизилися витрати Аграрного фонду, пов'язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експортом об'єктів державного цінового регулювання інтервенційного фонду.

Отже, збільшення видатків держбюджету на Міністерство аграрної політики та продовольства України не забезпечує стрімке зростання ефективності діяльності аграрних підприємств. Досліджуючи взаємозв'язок між рівнем державного фінансування галузі та результатами діяльності аграрних підприємств України можна зробити висновок, що існує обернена залежність між показниками.

На рисунку 1 можна побачити прямо протилежні тенденції щодо зміни показників. За допомогою економіко - математичного інструментарію ми розрахували коефіцієнти детермінації, рівняння функцій та побудували тренди лінійної регресії. Розраховані коефіцієнти детермінації (R^2) мають достатньо високий рівень значення $R^2 > 0,8$ і говорять про те, що побудовані лінійні тренди на 86,48% та 88,19% відображають тенденції щодо зміни показників.

**Рис. 1 Аналіз результатів діяльності аграрних підприємств та видатків
Державного бюджету Україну на аграрну галузь**

Джерело: побудовано автором

З метою проведення більш детального аналізу щодо залежності між показниками проведемо кореляційно-регресійний аналіз і побудуємо кореляційне поле (рис. 2).

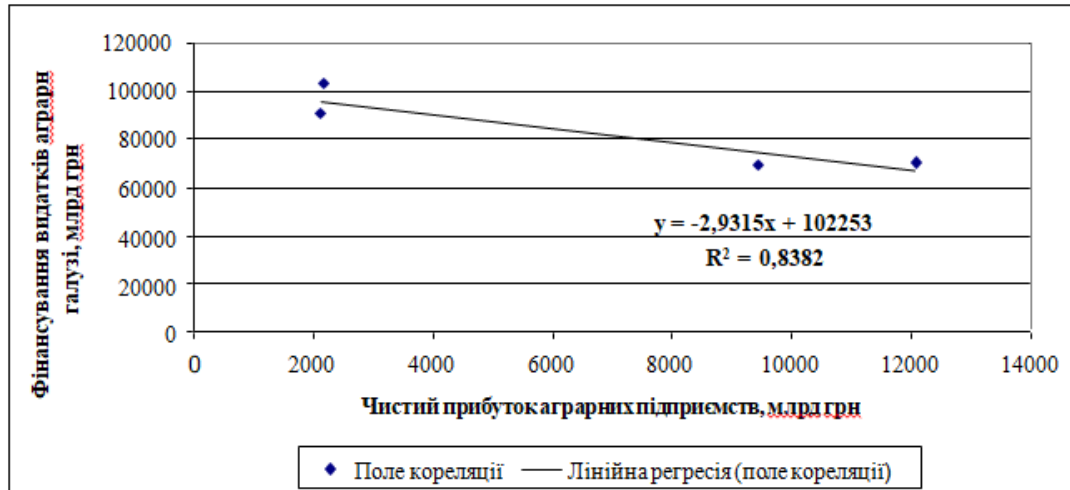

Рисунок 2 - Графік залежності результатів діяльності аграрних підприємств від видатків Державного бюджету України на аграрну галузь

Джерело: побудовано автором

Проведений аналіз показав, що між показниками існує достатньо сильний взаємозв'язок. Коефіцієнт кореляції дорівнює $R = -0,916$ і показує що тіснота зв'язку між показниками висока, а зв'язок зворотній, що і було нами раніше припущено на підставі аналізу трендів лінійної регресії на рисунку 1. Коефіцієнт детермінації дорівнює $R^2 > 0,8382$ і говорить про те, що 83,82% зміни чистого прибутку аграрних підприємств обумовлено державним фінансуванням галузі. А отримане рівняння говорить про те, що збільшення видатків держбюджету на фінансування аграрної галузі у розмірі 1 млрд грн. призведе до зменшення чистого прибутку аграрних підприємств на 2,93 млрд грн.

Проведений аналіз впливу державного фінансування аграрної галузі на результати діяльності сільськогосподарських підприємств показав, що незважаючи на державні стимулюючі програми підтримки вітчизняних сільгоспвиробників, ефективність діяльності аграрних підприємств демонструє негативну динаміку щодо зменшення прибутковості.

Отже, в умовах сьогодення сільськогосподарським підприємствам необхідно оптимізувати витрати при невисоких доходах, активно впроваджувати наукові розробки і передові аграрні технології в свою діяльність, застосовувати інноваційні методи. Рентабельність діяльності сільськогосподарських підприємств обумовлена ефективністю конкретного підприємства в управлінні запасами, стратегії продажів і географією присутності компаній.

Список використаних джерел:

1. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
2. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємства URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/12/Dsvsмм_19.pdf
3. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами (Авторизований доступ): навч. Посіб. / І. В. Жолнер. – К.: ЦУЛ, 2012. – 368 с.
4. Ясіновська І.Ф. Оцінка фінансового стану підприємств регіону. *Регіональна економіка: Науково-практичний журнал*. Львів. 2016. № 1. С. 188–195

Підручник К. П.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Смолінська С. Д.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ ОБЧИСЛЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У системі техніко-економічних розрахунків на підприємстві важливе місце займає калькулювання – обчислення собівартості окремих виробів. Калькулювання потрібне для вирішення багатьох економічних завдань: обґрунтування цін на вироби, обчислення рентабельності виробництва, аналізу витрат на виробництво однакових виробів на різних підприємствах, визначення економічної ефективності різних організаційно-технічних заходів.

Незалежно від конкретних особливостей виробництва і продукції калькулювання передбачає розв'язання таких методичних завдань: визначення об'єкта калькулювання і вибір калькуляційних одиниць, визначення калькуляційних статей витрат та методи їхнього обчислення [1].

Собівартість продукції є одним із найважливіших показників діяльності, який впливає на рентабельність і самоокупність підприємства. Крім того, собівартість продукції визначає ступінь досягнення стратегії зниження витрат у зміцненні конкурентоспроможності підприємства. Проте формування собівартості продукції вимагає уточнення як на методологічному так і на законодавчому рівнях, зокрема щодо питань оприбуткування виробленої продукції, обліку її якості, складу виробничих витрат та їх класифікації, методи калькуляції тощо. Правильне трактування економічного змісту собівартості має принципове значення при визначенні номенклатури витрат, які включаються до неї, і тих, які покриваються за рахунок інших джерел. Саме від цього залежить об'єктивність розрахунку такого важливого економічного показника, як прибуток. Собівартість продукції формується з елементів їх вартості і є частиною вартості, що відшкодовує витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції для здійснення процесу відтворення, виражаючи при цьому складну систему економічних зв'язків, які складаються в процесі виробництва й реалізації продукції. Проте не можна розглядати собівартість ізольовано від інших категорій, оскільки вона включає в себе всі витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції [2].

Традиційно методи калькулювання розглядають як способи обчислення собівартості продукції (всього обсягу конкретного виду і калькуляційної одиниці). У вітчизняній та зарубіжній практиці фінансового та управлінського обліку утворились і використовуються більше десятка методів калькулювання і обліку витрат. Проте не систематизоване викладення сутності цих методів у науковій і спеціальній літературі

не дає можливості чітко розібратися в особливостях кожного з них. Кожен з методів має цілу низку як переваг, так і недоліків, тому кожне підприємство повинно самостійно підходити до вибору методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, який найбільш повно задовольняв би функціонування підприємства. Деякі вчені процес калькулювання собівартості продукції, робіт, послуг поділяють на три етапи. На першому етапі розраховують собівартість випущеної продукції загалом, на другому – фактичну собівартість кожного виду продукції, на третьому – собівартість одиниці продукції. Проаналізувавши погляди науковців щодо даної проблематики, ми прийшли до висновку, що способи обчислення собівартості продукції поєднуються з методами обліку витрат, чітко не виокремлюються. Використовуючи різні способи, можна отримати неоднозначну величину собівартості певного виду продукції, хоча загальна сума витрат при цьому залишається незмінною. Тому вибір конкретних методів калькулювання залежить від потреб отримання необхідної інформації для прийняття оперативних, тактичних і стратегічних рішень. Методи калькулювання, які слід застосовувати в діяльності підприємства, потрібно обов'язково відображати в наказі про облікову політику. Розрахунок собівартості виду продукції й окремої його одиниці – основна і кінцева мета виробничого обліку [3].

Собівартість продукції підприємства є найважливішим узагальнюючим показником економічної ефективності її виробництва. В ній відбиваються всі сторони господарської діяльності: ступінь технологічного оснащення виробництва та освоєння технологічних процесів; рівень організації виробництва і праці, ступінь використання виробничих потужностей; економічності використання матеріальних і трудових ресурсів і інші умови і чинники, які характеризують виробничо-господарську діяльність. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємств, темпи розширеного виробництва і, звичайно ж, їх фінансовий стан. Зниження собівартості продукції сприяє збільшенню прибутку та підвищенню конкурентоспроможності. Таким чином, при постійному пошуку нових методів і факторів зниження собівартості продукції діяльність промислових підприємств в Україні може вийти на новий, більш ефективний рівень функціонування [4].

Отже, одним із найважливіших оціночних показників господарської діяльності підприємства – обчислення собівартості продукції. Вона дозволяють визначити ефективність та якість роботи трудового колективу. Правильне обчислення собівартості продукції на підприємствах, своєчасний контроль за їх формуванням, оперативний аналіз мають важливе значення для ефективного управління. Собівартість об'єктів калькулювання варто визначати від специфіки організації діяльності підприємства та методів калькулювання з урахуванням різних систем виробничого обліку. Облік виробничих витрат допомагає удосконалити управління і контроль за витратами у сировині та матеріалів на виробництво продукції, вчасно усувати відхилення від норм, що виникають, та з більшою вірогідністю калькулювати собівартість продукції і визначити її рентабельність.

Список використаних джерел:

1. Методи калькулювання собівартості продукції. URL: https://pidru4niki.com/84368/ekonomika/metodi_kalkulyuvannya_sobivartosti_produktsiyi
2. Болюх М.А., Бурчевський В.З., Горбатов М.І. та ін. Економічний аналіз: Навчальний посібник. К., 2010. 556 с.
3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський та фінансовий облік на підприємствах України: [підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл.] / Н.М. Ткаченко. К.: А.С.К., 2002. 542 с.
4. Шляхи зниження собівартості продукції на підприємстві. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1959>

Прокопчук В.О.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н.Б.
 Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМА МОДЕРНІЗАЦІЇ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні система пенсійного забезпечення знаходиться в стадії модернізації. Діюча пенсійна система в період переходу до ринкової економіки виявила неспроможність забезпечити достатні виплати пенсіонерам, тому з'являються недержавні пенсійні фонди.

Система недержавного пенсійного забезпечення (далі – НПЗ) становить третій рівень пенсійної системи. Її розбудова та модернізація здійснюється починаючи з 2004 року після набрання чинності Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Основу такої системи становлять недержавні пенсійні фонди [1].

Основною метою інвестування пенсійних активів є отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат разом із забезпеченням дохідності пенсійних активів вище рівня інфляції та залучення довгострокових інвестиційних ресурсів, необхідних для модернізації економіки [3].

Станом на 30.09.2020р. в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 63 недержавні пенсійні фонди (далі – НПФ) та 22 адміністратори НПФ (довідково: станом на 30.09.2019 у Державному реєстрі налічувалось 64 НПФ та 22 адміністратори) [2].

Аналіз діяльності ринку недержавного пенсійного забезпечення проведено на підставі поданих звітних даних станом на 30.09.2020р.

Основні показники діяльності НПФ, згідно з поданими звітними даними, та темпи їх приросту наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів

Показники	Станом на 30.09.2018	Станом на 30.09.2019	Станом на 30.09.2020	Темпи приросту, %	
				станом на 30.09.2019/ станом на 30.09.2018	станом на 30.09.2020/ станом на 30.09.2019
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	66,3	74,7	84,7	12,7	13,4
Загальна кількість учасників НПФ, тис. Осіб	848,8	868,7	880,4	2,3	1,3
Загальна вартість активів НПФ, млн. грн.	2 651,30	2 977,9	3 488,6	12,3	17,1
Пенсійні внески, всього, млн. грн.	1 964,20	2 112,6	2 319,4	7,6	9,8
у тому числі:					
- від фізичних осіб	153,1	208,7	275,4	36,3	32,0
- від фізичних осіб-підприємців	0,2	0,2	0,3	0,0	50,0

- від юридичних осіб	1 810,40	1 903,1	2 043,3	5,1	7,4
Пенсійні виплати, млн. грн.	781,5	912,9	1 069,5	16,8	17,2
Кількість учасників, що отримали/отримують пенсійні виплати, тис. Осіб	80,8	83,3	86,3	3,1	3,6
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	1 667,20	2 038,7	2 558,8	22,3	25,5
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн. грн.	1 355,30	1 665,7	2 119,7	22,9	27,3
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	311,9	373,0	439,1	19,6	17,7

Джерело: створене автором за даними [2]

Недержавні пенсійні фонди відповідно до законодавства України створюються у вигляді відкритих, корпоративних та професійних пенсійних фондів. Серед діючих переважають відкриті фонди (майже 90%); вони більш доступні для широких верств населення порівняно з професійними та корпоративними фондами. Серед усіх недержавних пенсійних фондів вирізняється корпоративний недержавний пенсійний фонд НБУ, фінансовий стан і результати діяльності якого справляють суттєвий вплив на загальний стан системи недержавних пенсійних фондів країни [5].

Проте сьогодні ефективному розвитку недержавного пенсійного забезпечення, за висновками Нацкомфінпослуг, перешкоджають не лише загальноекономічні чинники, а й специфічні, притаманні фінансовому ринку. Серед них:

- обмежений вибір фінансових інструментів, придатних для інвестування в них пенсійних коштів;
- складна процедура доступу недержавних пенсійних фондів до зовнішніх фінансових ринків;
- збільшення ризиків неповернення пенсійних активів, які розміщені на депозитних рахунках банківських установ, до яких запроваджено тимчасову адміністрацію або прийнято рішення про їх ліквідацію;
- відсутність зацікавленості роботодавців у фінансуванні недержавних пенсійних програм для своїх працівників;
- низький рівень роз'яснювальної роботи щодо ролі накопичувального пенсійного забезпечення в суспільстві та недостатня фінансова спроможність громадян щодо участі в ньому [3].

До того ж при впровадженні третього рівня пенсійної системи Україна зіткнулася з рядом проблем, серед яких є суперечливі питання державного регулювання та оподаткування, недостатній рівень розвитку фінансових ринків, зосередженість роботодавців не на соціальних питаннях, а на розв'язанні поточних проблем, що виникли внаслідок фінансової кризи та інших дестабілізуючих факторів. Проблеми недовіри та недостатньої поінформованості тісно пов'язані й потребують комплексного підходу до їх розв'язання. Для цього: по-перше, необхідно визначитися зі змістом інформації для подання її широкому загалу; по-друге, із засобом її поширення; потретє, запевнити громадян у державній підтримці сфери пенсійного забезпечення. Інформація має бути зрозумілою недосвідченим у фінансових питаннях громадянам, достовірною та відображати всі важливі характеристики функціонування НПФ [5].

Аналіз кількісних показників діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні свідчить про поступовий розвиток даного сегменту, однак кількісне зростання на

даному етапі розвитку НПФ не супроводжується суттєвими якісними змінами у сфері пенсійного забезпечення населення. Адже незважаючи на те, що з часів законодавчих змін 2003 р. минуло більш ніж десятиліття, вплив даного компонента пенсійної системи на рівень життя пенсіонерів досі залишається низьким. Разом із тим, функціонування НПФ – це один із сучасних способів підвищення якості життя осіб похилого віку, адже солідарна пенсійна система не спроможна забезпечити гідний рівень життя пенсіонерів, враховуючи економічні та демографічні реалії сьогодення [4].

Отже, для активізації розвитку і модернізації НПФ в Україні необхідно впроваджувати заходи, які безпосередньо впливають на ефективність подальшого реформування сфери пенсійного забезпечення, а саме: посилення стимулів для працівників та роботодавців (у першу чергу, податкових) для участі у недержавних пенсійних програмах; проводити більш активну інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо видів та переваг недержавного пенсійного забезпечення, юридичних консультацій з питань чинного законодавства, що регулює сферу пенсійного забезпечення; запровадження відповідних освітніх програм. Окрім того, розвиток НПФ в Україні неможливий без подальшого розвитку фінансового ринку та зростання доходів населення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>
2. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.09.2020 URL: <https://www.npf.com.ua/>
3. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг URL: <http://www.dfp.gov.ua/>
4. Статистичні дані Організації Економічного Розвитку і Співробітництва // URL: <http://www.oecd.org/statistics/>
5. Шевченко Н. Інвестиційна діяльність недержавних пенсійних фондів: проблеми та перспективи розвитку недержавного пенсійного забезпечення / Н. Шевченко, В. Даценко // Україна: аспекти праці. 2012. № 1. С. 3-7.

Прокопчук С.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Шушкова Ю.В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Державний борг є складовою економічної системи, що здійснює прямий і опосередкований вплив на всі її основні елементи, зокрема, на державний бюджет, грошово-кредитну й валютну системи, рівень інфляції, внутрішні заощадження, іноземні інвестиції.

Вирішення проблеми управління державним боргом є одним із ключових факторів економічної стабільності в країні. Від характеру врегулювання боргової проблеми значною мірою залежить бюджетна дієздатність держави, стабільність її національної валюти. Необхідність вирішення цих питань потребує пошуку шляхів удосконалення механізму управління і обслуговування державного боргу в Україні [1].

Відповідно до ст. 2 Бюджетного Кодексу України державний борг – загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [2].

Державні запозичення здійснюються з метою покриття дефіциту державного бюджету та рефінансування державного боргу. Право на здійснення державних запозичень в межах, визначених законом про Державний бюджет України, належить державі в особі Міністра фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України визначає основні умови здійснення державних запозичень, у тому числі основні умови кредитних договорів та основні умови випусків і порядок розміщення державних цінних паперів [3].

Відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу України, гарантований державою борг – загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо отриманих та непогашених на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями. До вступу в силу державних гарантій (настання гарантійного випадку), операції щодо зазначеної заборгованості не відображаються в державному бюджеті [2].

Державні гарантії надаються на умовах платності, строковості, а також забезпечення виконання зобов'язань у спосіб, передбачений законом.

Державні гарантії не надаються для забезпечення боргових зобов'язань суб'єктів господарювання, якщо безпосереднім джерелом повернення кредитів (позик) передбачаються кошти державного бюджету (крім боргових зобов'язань, що виникають за кредитами (позиками) від міжнародних фінансових організацій).

Платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань держави, здійснюються згідно з відповідними договорами незалежно від обсягу коштів, визначених на цю мету в законі про Державний бюджет України, та відображаються як надання кредитів з бюджету стосовно суб'єктів господарювання, зобов'язання яких гарантовані.

Граничний обсяг державного боргу і гарантованого державою боргу, граничний обсяг надання державних гарантій визначаються на кожний бюджетний період законом про Державний бюджет України.

Розмір державного та гарантованого державою боргу розраховується у грошовій формі, як непогашена номінальна вартість боргових зобов'язань. Стан державного та гарантованого державою боргу визначається у гривнях та дол. США за офіційним курсом Національного банку України на останній день звітного періоду та включає операції за цей день [3].

Загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України [2].

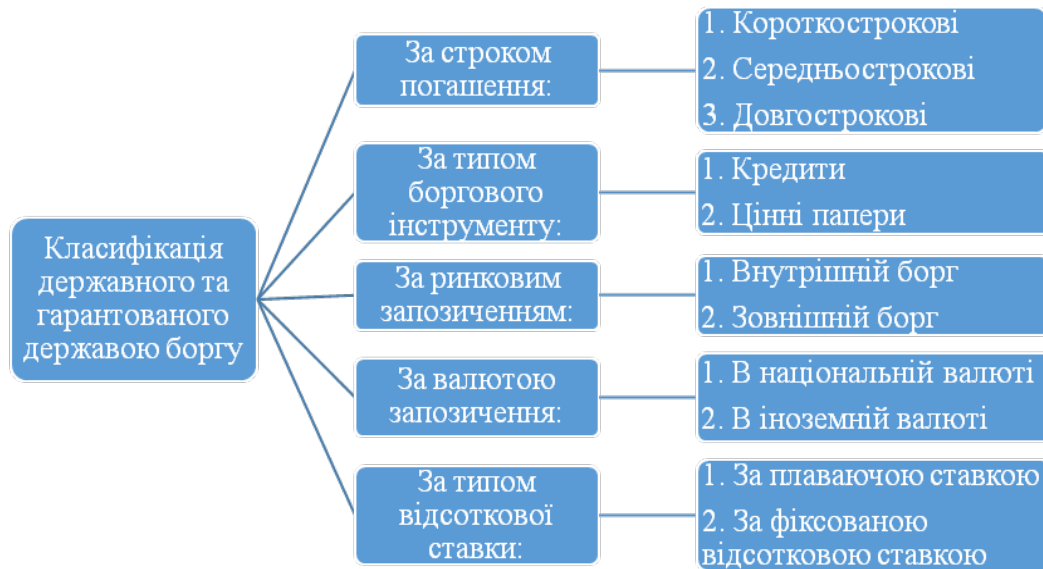

Рис. 1. Класифікація державного та гарантованого державою боргу
Джерело: побудовано за даними [3].

Україна перебуває у стані критичної залежності від зовнішнього фінансування, адже рівень зовнішнього державного боргу щороку зростає і тиск на економіку України посилюється.

Переважання зовнішньої заборгованості в структурі державного боргу несе в собі валютні ризики. Слабкий розвиток ринку внутрішніх державних запозичень ускладнює залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів і змушує вдаватися до зовнішніх позик [4].

Таблиця 1
Державний та гарантований державою борг України за 2017-2020 рр.
(млрд.грн)

Показник	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
Державний та гарантований борг України	2 141,67	2 168,63	1 998,28	2 551,88
Державний борг України	1 833,71	1 860,50	1 761,37	2 259,23
Державний зовнішній борг	1 080,31	1 099,41	931,87	1 258,52
Державний внутрішній борг	753,40	761,09	829,50	1 000,71
Гарантований державою борг України	307,96	308,13	236,91	292,65
Гарантований державою зовнішній борг	294,69	297,81	227,35	260,41
Гарантований державою внутрішній борг	13,28	10,32	9,56	32,24
Зовнішній борг України	1 375	1 397,22	1 159,22	1 518,41
Внутрішній борг України	766,6	771,41	839,06	1 032,95
Ріст державного та гарантованого боргу	211,87	26,94	-170,35	553,6

Джерело: побудовано на основі даних [3].

Таким чином, загальний борг на 31.12.2017 рік складав 2 141,67 млрд. грн, а на 31.12.2020 рік – 2 551,88 млрд. грн. тобто збільшився на 410,21 млрд. грн. У період 2017-2018 рр. відбулося невелике зростання державного боргу, а вже станом на 31.10.2019 державний борг України зменшився.

Спостерігається тенденція до збільшення зовнішнього та внутрішнього боргу.

Також можна звернути увагу на те, що зовнішній борг значно перевищує внутрішній, і це має свої негативні наслідки.

Існування великого державного боргу може підірвати економічне зростання країни і негативно впливати на її фінансовий стан, зокрема:

1. виплата державного боргу за рахунок збільшення пропозиції грошей на основі їх емісії може призвести до лавиноподібного зростання темпів інфляції, руйнівної для економіки;

2. за умови великого внутрішнього боргу може проявитися й посилитися ефект витіснення приватних інвестицій. Вихід держави на позичковий ринок веде до посилення на ньому конкуренції, внаслідок чого підвищується процентна ставка, що скорочує число прибуткових інвестиційних проектів, знижує інвестиційну активність в економіці;

3. обслуговування зовнішнього державного боргу передбачає витік ресурсів з країни-боржника, що звужує можливості споживання та інвестування в національній економіці;

4. велика зовнішня заборгованість може призвести національну економіку до серйозної економічної кризи. Країна змушена більше експортувати, ніж імпортувати, для того щоб виплачувати відсотки боргу і частину боргу за своїми зобов'язаннями;

5. швидке зростання зовнішнього боргу може поставити країну в несприятливе залежне становище від кредиторів, знизити міжнародний авторитет країни і підірвати довіру населення до політики її уряду;

6. необхідність обслуговувати борг може викликати збільшення податкових ставок, і як наслідок – зниження ділової активності в економіці [5].

Для того щоб вирішити проблему зростання обсягів державного боргу необхідно зменшити обсяги видатків державного бюджету, скоригувати боргову політику держави, скоротити обсяги дефіциту бюджету.

Основними джерелами погашення та обслуговування державного боргу можуть бути:

– кошти, передбачені у державному бюджеті на погашення та обслуговування державного боргу відповідно до Закону про Державний бюджет України на поточний рік;

– кошти, які надійшли від приватизації державного майна;

– внутрішні і зовнішні державні запозичення;

– золотовалютні резерви держави тощо.

Таким чином до основних складових елементів сучасної ефективної системи управління державним боргом Україну можна віднести: законодавче забезпечення боргової політики держави; управління борговими ризиками; оптимізацію структури боргового портфеля держави; моніторинг кон'юнктури на кредитних ринках та забезпечення постійного зв'язку з основними кредиторами держави; активне управління державним зовнішнім боргом; сприяння розвитку національного ринку державних цінних паперів з метою часткової переорієнтації із зовнішніх державних запозичень на внутрішні.

Список використаних джерел

1. Державний борг України та його вплив на основні соціально-економічні показники. URL: <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/13286/1/3.pdf>
2. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
4. Сутність державного боргу та його вплив на розвиток національної економіки. URL: <http://dspace2.regi.rovno.ua:8088/jspui/handle/123456789/1860>
5. Державний борг та його вплив на економіку країни. URL: [http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21183/2/SEIED 2017 Babiy L-Public debt and its influence 81-84.pdf](http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21183/2/SEIED%202017%20Babiy%20L-Public%20debt%20and%20its%20influence%2081-84.pdf)

Скидан У. І.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Блащук-Дев'яткіна Н.З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Ефективний розвиток країни залежить від економічної ефективності капітальних вкладень, наявності в держави новітньої техніки, продуктивності праці та дієвих реформ в економічній сфері. Проте, не лише вище перелічені принципи є гарантією успіху, важливе значення відіграє продуктивна діяльність національної банківської системи. Саме завдяки їй відбувається якісне банківське обслуговування, як суб'єктів підприємницької діяльності, так і населення, які отримують необхідні їм банківські послуги.

Для виконання банківською системою своїх завдань та функцій, банкам необхідно бути достатньо забезпеченими фінансовими ресурсами. Тобто кожен банк повинен проводити правильну ресурсну політику щодо поповнення власних ресурсів. Сучасна структура ресурсної бази комерційних банків характеризується незначною часткою власних коштів, адже основну частину формують залучені ресурси, лівову частку яких становлять депозити. Проте, сьогодні довіра населення до банків доволі низька, що породжує проблему боротьби банків за вільні кошти населення.

У нинішніх умовах розвитку економіки банківська система, зокрема комерційні банки, відіграють неабияку роль. Саме від надійності банківської системи залежить подальший ефективний розвиток економіки країни, адже банківський сектор є основним посередником на ринку фінансових ресурсів та пов'язує між собою різні ланки господарської діяльності. Запорукою успіху банківської системи є достатній обсяг фінансових ресурсів.

Основою для здійснення банком активних операцій є формування залучених банківських ресурсів через проведення депозитних операцій. Можливості комерційних банків у залученні коштів регулюються Національним банком України. Банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій. Варто зазначити, що у банківській практиці традиційно пріоритетна роль серед джерел формування залученого капіталу належить депозитам. Сучасна банківська практика характеризується великою різноманітністю депозитів і депозитних рахунків [1].

Сьогодні спостерігається зменшення кількості банків, зареєстрованих в Україні, в тому числі і банків з іноземним капіталом. Так, станом на 01.01.2021 р. в Україні

zareєстровано 74 діючих комерційних банків, тоді як станом на 01.01.2017 р. їх діяло 96.

Розглянемо тенденції, які склалися в структурі ресурсів комерційних банків. Обов'язковою умовою для економічного зростання та стабільного розвитку банківської системи України та економіки в цілому є нарощення необхідної маси ресурсів та капіталу, тому розглянемо динаміку капіталу комерційних банків України (Рис. 1) [2].

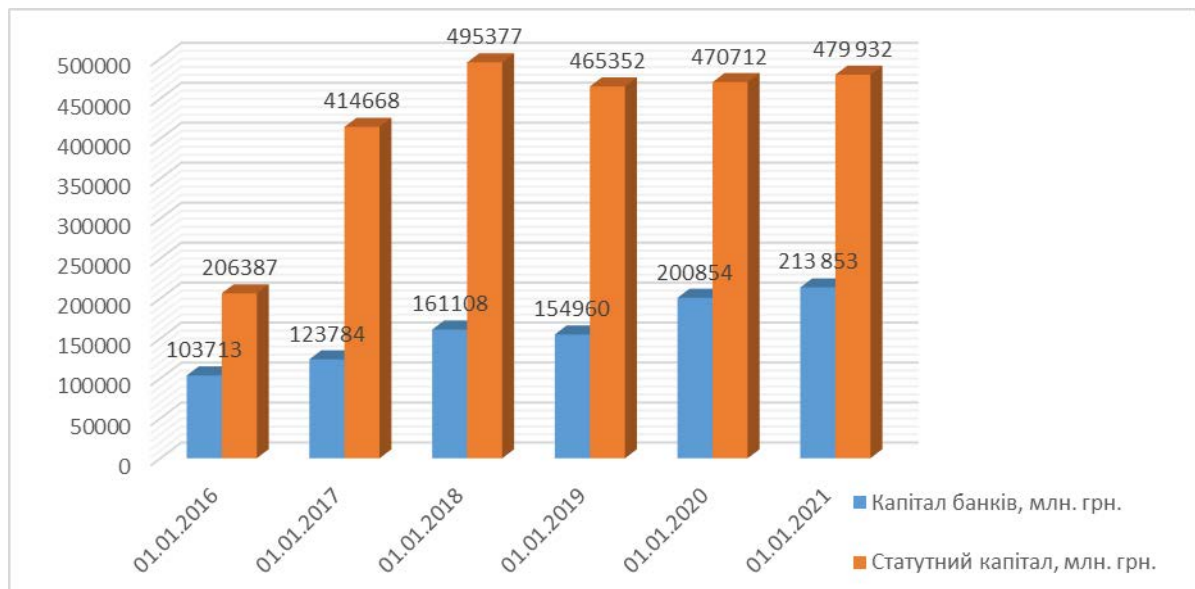

Рис. 1 Динаміка капіталу банків України 2016 – 2021 рр., млн. грн.

Джерело: розроблено авторами за даними [2]

Розглянувши звітність комерційних банків України, варто відмітити, що статутний капітал та капітал банків мали позитивну тенденцію протягом досліджуваного періоду. Так, станом на 01.01.2016 року капітал банків складав 103713 млн. грн., а вже 01.01.2021 – 213 853 млн. грн., тобто збільшився на 110 140 млн. грн.

Що стосується статутного капіталу, то протягом 2016 – 2018 рр. спостерігалось його збільшення. Проте, у 2019 р. розмір статутного капіталу комерційних банків України зменшився на 6% у порівнянні з 2018 роком, і становив 465 352 млн. грн. Протягом 2019 – 2021 рр. даний показник також набув позитивної тенденції і вже 01.01.2021 становив 479 932 млн. грн., що на 2% більше ніж у 2020.

У формуванні ресурсів комерційних банків значна частка належить залученим фінансовим ресурсам, серед яких кошти юридичних осіб, фізичних осіб та небанківських фінансових установ. Розглянемо динаміку залучених банками фінансових ресурсів протягом останніх років (Рис. 2).

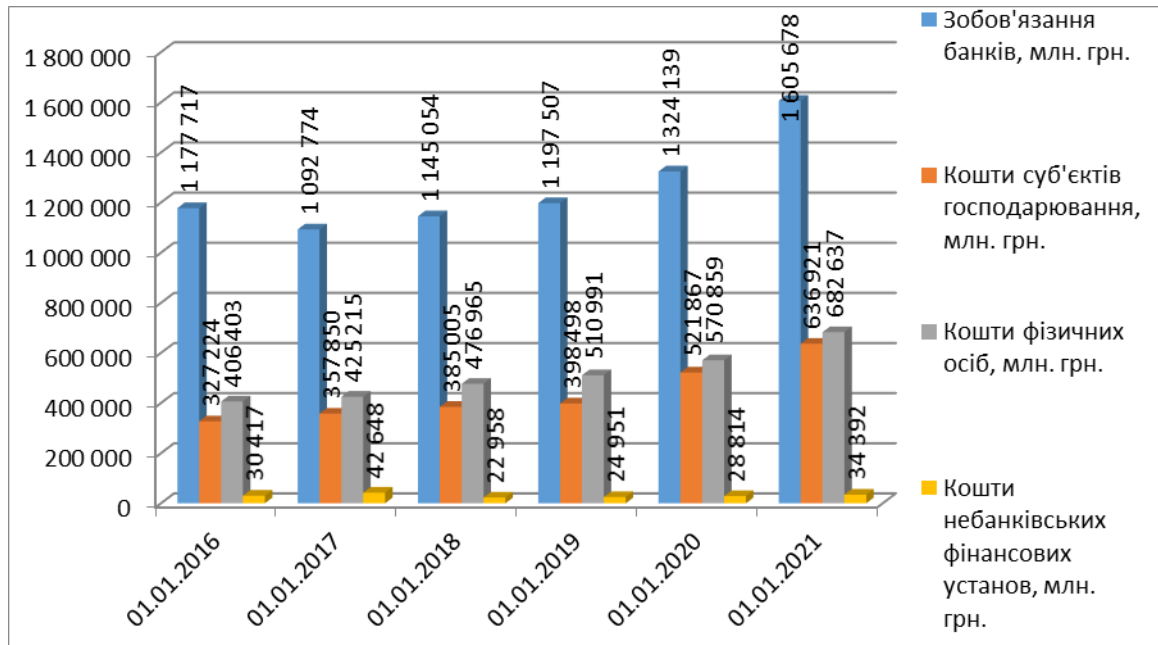

Рис.2 Динаміка залучених банками фінансових ресурсів 2016 -2021 рр., млн. грн.

Джерело: розроблено авторами за даними [2]

Дослідивши особливості формування ресурсів комерційних банків, варто відмітити, що зобов'язання займають важливе місце у ресурсній базі банків України. Так, станом на 01.01.2016 р. зобов'язання банків становили 1 177 717 млн. грн. Протягом 01.01.2016 р. – 01.01.2017 р. спостерігалось зменшення зобов'язань на 2,2% до 1 092 774 млн. грн. Станом на 01.01.2018 р. зобов'язання банків зросли на 4,8% і становили 1 145 054 млн. грн. Протягом 01.01.2019 – 01.01.2021 р. зобов'язання зростали і вже станом на початок нинішнього року становили 1 605 678 млн. грн.

Кошти суб'єктів господарювання мали тенденцію до збільшення протягом досліджуваного періоду. Так, станом на 01.01.2016 рік вони становили 327 224 млн. грн., а вже станом на 01.01.2021 року - 636 921 млн. грн, тобто збільшились на 94,6 %.

Кошти фізичних осіб у ресурсах комерційних банків також мали тенденцію до зростання. Так, 01.01.2016 р. даний показник становив 406 403 млн. грн., а вже станом на 01.01.2021 р. – 682 637 млн. грн. (зросли на 68%).

Найменшою у ресурсах комерційних банків є частка коштів небанківських фінансових установ. Так, 01.01.2016 року вони становили 30 417 млн. грн., а вже 01.01.2021 р. зросли на 13,1% до рівня 34 392 млн. грн.

На сьогодні структура ресурсної бази комерційних банків України потребує ефективного реформування. Основним і найважливішим кроком залишається підвищення рівня довіри до банківської системи з боку населення. Як результат – збільшиться кількість залучених коштів банками України, а це призведе до підвищення рівня довіри від іноземних інвесторів. Крім того, не менш важливим залишається удосконалення маркетингових заходів, управління відсотковою політикою та розвиток новітніх банківських послуг.

Отже, основними економічними та організаційними перспективами збільшення ресурсної бази українських банків є наступні дії: стимулювання розвитку банківського кредитування; сприяння залученню ресурсів через застосування гнучкої цінової політики для кожного клієнта із застосуванням різних процентних ставок; удосконалення системи банківського моніторингу; стимулювання розвитку низки

сучасних додаткових банківських послуг клієнтам з використанням інтернет-банкінгу та підвищення якості обслуговування своїх клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Синенький М.О. Формування ресурсів комерційних банків // Наукові конференції Rusnauka URL: [Http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2009/Economics/45574.doc.htm](http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2009/Economics/45574.doc.htm)
2. Національний банк України. Офіційний сайт. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>

Скидан У. І.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Шот А.П.

Львівський національний університет імені Івана Франка

**НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В ОПОДАТКУВАННІ
МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

На сьогоднішній день перед Україною стоїть складне завдання – перейти до соціально орієнтованої ринкової економіки, адже такий перехід допоможе забезпечити нарощення підприємницької активності в усій країні. Одним із перспективних напрямів дії ринкового середовища є розвиток малого бізнесу.

Ефективна діяльність малого бізнесу відіграє вагомую роль у сучасній ринковій економіці. Такий бізнес підтримує конкурентне середовище у державі, вказує на рівень розвитку економіки та ступінь демократизації суспільства, збільшує кількість робочих місць, заохочує інноваційну діяльність, сприяє покращенню ринкових відносин та активізує рух фінансових ресурсів. Роль малих і середніх підприємств важко недооцінити, адже за даними Міністерства економічного розвитку та торгівлі в Україні малий та середній бізнес забезпечує 79% робочих місць та створює 15% ВВП.

Одним із найбільш обговорюваних питань сьогодні є питання формування принципів обліку діяльності підприємств малого бізнесу та умов оподаткування, що пов'язані з критеріями віднесення до малих підприємств в Україні. Дана обставина виникла на основі невідповідності засад виокремлення малих підприємств з боку ГКУ, ПКУ та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». В результаті чого виникає питання про можливість використання спрощеної форми бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а отже, про необхідність формування цілісних методологічних критеріїв для організації обліку підприємств малого бізнесу в Україні.

Розробка єдиних методологічних підходів до організації обліку діяльності підприємств малого бізнесу залежить від соціально-економічного змісту поняття «малий бізнес». Таке поняття в законодавчих документах країни є досить неоднозначним. Причиною цього є недосконала нормативно-правова база. Так, вперше, зміст поняття «мале підприємництво» в Україні було законодавчо визначене у 1991 році Законом України «Про підприємництво», згодом, цей закон втратив свою чинність, а вже з 1 січня 2004 року вступив у силу Господарський кодекс України. Відповідно до статті 55 глави 6 ГКУ: суб'єктами малого підприємництва є фізичні та юридичні особи, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ [1]. Пізніше Законом України «Про розвиток і державну підтримку малого і середнього

бізнесу в Україні» було внесено зміни до ГКУ та введено нове поняття «суб'єкт мікропідприємництва». Такими суб'єктами пропонується вважати фізичних чи юридичних осіб, у яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та обсяг річного доходу не перевищує суму, еквівалентну двом мільйонам євро [2]. Таким чином, критеріями для віднесення підприємства до малих є чисельність працівників і обсяг доходу від реалізації продукції.

Проте з 01.01.2018 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 05.10.2017 р., яким визначено критерії таких підприємств як «мікропідприємство», «мале підприємство», «середнє підприємство» та «велике підприємство».

Такі часті законодавчі зміни у визначенні одних і тих же понять не сприяють ефективній організації обліку на малих підприємствах, яка повинна відповідати всім вимогам щодо обліку: забезпечувати інформаційну, контрольну, аналітичну та оціночну функції. Адже основним завданням організації обліку на малих підприємствах є створення такої системи отримання інформації, яка б забезпечувала реальне управління суб'єктом малого підприємництва та примноження доходу від його діяльності.

При дослідженні напрямів вдосконалення обліку та звітності малого бізнесу, варто звернути увагу на показники діяльності такого сегменту бізнесу протягом останніх років (табл. 1).

Таблиця 1

Показники діяльності суб'єктів малого підприємництва 2017-2019 рр.

	2017			2018			2019		
	МП	Усього	% до всього	МП	Усього	% до всього	МП	Усього	% до всього
Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг), тис.грн.	1319332391, 1	5328975426, 2	24,7	1605385409, 8	6207687571, 8	25,9	1971187073, 0	6981863748, 8	28,2
Додана вартість за витратами виробництва, тис.грн.	542427779, 0	225729748 8,3	24,0	650790290, 0	251065657 9,2	25,9	791831355, 5	297363623 4,2	26,6
Кількість суб'єктів малого підприємництва, одиниць	1789406	1805059	99,1	1822671	1839593	99,1	1922978	1941625	99,1
Кількість найманих працівників, осіб	239327 7	657589 8	36,4	260313 5	695984 1	37,4	259584 8	729113 7	35,6

Капітальні інвестиції, тис.грн.	80497649	35915980 ³	.	23412349	47111554 ²	.	15960309	52447407 ⁴	.
---------------------------------	----------	-----------------------	---	----------	-----------------------	---	----------	-----------------------	---

Джерело: сформовано авторами на основі даних [3].

Таким чином, з табл. 1 видно, що протягом досліджуваного періоду обсяг виробленої продукції збільшувався, і вже у 2019 році був більшим на 67% за відповідний показник 2017 року. Додана вартість за витратами виробництва зросла на 249 403 576,5 тис. грн.

Варто відмітити, що частка суб'єктів малого бізнесу, у загальній частці суб'єктів підприємництва становить 99,1% а частка кількості найманих працівників складає 35,6%. Відповідно до цього, можна зробити висновок, що важливість існування сприятливого середовища для функціонування малого бізнесу в Україні є надзвичайно важлива.

Своєрідність організаційно-правової структури суб'єктів малого підприємництва зумовлюють особливості організації обліку на малих підприємствах. Передусім це має відношення до форми бухгалтерського обліку як системи реєстрів обліку суб'єктів малого бізнесу, порядку та способу реєстрації в них.

Так, відповідно до Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами від 25.06.2003 р. №422 зазначено, що узагальнення інформації про господарські операції малі підприємства можуть здійснювати за:

1) простою формою бухгалтерського обліку, яку використовують малі підприємства з невеликою кількістю документів (господарських операцій), що здійснюють діяльність з виконання нематеріаломістких робіт і послуг, та яка передбачає використання Журналу обліку господарських операцій;

2) спрощеною формою бухгалтерського обліку, яка передбачає узагальнення інформації про господарські операції у реєстрах бухгалтерського обліку.

Така побудова реєстрів відповідає застосуванню спрощеного Плану рахунків та формуванню звітності відповідно до НП(С)БО 25 [4].

Таким чином, застосування спрощеної системи оподаткування, організації обліку та формування фінансової звітності для підтримки як пріоритетних видів господарської діяльності, так і безпосередньо окремих груп суб'єктів підприємництва є одним з шляхів забезпечення ефективного їх розвитку в умовах ринкової економіки. Тому саме спеціальний податковий режим має бути спрямований на стимулювання малого підприємництва.

Варто зазначити, що сьогодні, на розвиток малого бізнесу і його економічну безпеку в Україні впливають наступні чинники:

- нестабільна політична і соціально-економічна ситуація в країні;
- недосконалість нормативно-правової бази та її часта зміна;
- надзвичайно високий рівень корупції та ін.

Таким чином, сьогодні гостро постала проблема підтримки розвитку малого підприємництва. Та потрібно розуміти, що активний розвиток підприємництва можливо досягнути лише в умовах існування здорової конкуренції, створення сприятливого клімату, раціональної державної підтримки та ефективної дії ринкових механізмів.

Отже, ситуація щодо ефективного функціонування малого підприємництва в Україні залишається на етапі становлення. Тому, пріоритетними напрямками розвитку малого підприємництва в Україні має бути створення постійної нормативно-

правової бази, вдосконалення податкової політики та забезпечення раціонального функціонування спрощеної системи оподаткування. Тільки за умови створення механізму ефективної взаємодії між державою та підприємницьким сектором вдасться забезпечити розвиток малого підприємництва в Україні.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 04.03.2021).
2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення 04.03.2021).
3. Державна служба статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm (дата звернення 08.03.2021).
4. Хмелюк А. Розвиток малого бізнесу в Україні як фактор становлення соціально орієнтованої економіки: нормативний та обліковий аспект. Економічний аналіз. Тернопіль. 2019. Том 29. № 3. С. 116-123 URL: https://www.researchgate.net/publication/337696747_DEVELOPMENT_OF_SMALL_BUSINESS_IN_UKRAINE_AS_A_FACTOR_OF_ESTABLISHMENT_OF_A_SOCIAL_AND_ORIENTED_ECONOMY_NORMATIVE_AND_ACCOUNTING_ASPECTS (дата звернення 04.03.2021).

Стахів С. Ф.

Науковий керівник: доц. Татарин Н. Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сучасний кредитний ринок в Україні характеризується швидким розвитком банківського сектору, а також небанківських фінансово-кредитних установ, які у сукупності відіграють важливу роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання. Позитивні зрушення на ринку кредитування сприяють збільшенню ефективності й обсягів виробництва, пришвидшенню товарообігу, оптимальному розподілу вільних грошових коштів. Варто зазначити, що серед всіх позичальників на грошово-кредитному ринку найбільш вразливим є малий бізнес(далі – МБ), адже саме цей підприємницький сектор дуже часто відчуває потребу у залученні фінансових ресурсів, особливо на початкових стадіях своєї діяльності.

Сприяння розширенню доступу до додаткових фінансових ресурсів суб'єктів малого підприємництва відіграє важливу роль у стимулюванні розвитку економіки, оскільки МБ є важливою галуззю економіки, яка забезпечує гнучкість та стійкість економіки, визначає соціально-економічний розвиток країни загалом. Особливого значення в умовах європейської інтеграції та глобалізації набуває державна підтримка ринку кредитування, адже однією з вимог, передбачених положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС є вдосконалення банківського регулювання та нагляду, лібералізації руху капіталу, посилення захисту прав споживачів фінансових послуг, оновлення засад функціонування платіжних систем[1].

Як відомо, панівну роль у кредитуванні відіграє саме банківський сектор, однак, як свідчать дані розвитку кредитного ринку України за 2018-2020 рр. відбулися різкі

негативні зміни у грошово-кредитному секторі країни, зокрема через зниження наданих банками кредитів. За цей інтервал часу знизився обсяг наданих кредитів суб'єктам малого бізнесу на 13%[2]. Втрата інтересу до кредитування пояснюється високою дорожнечою кредитів та складним процесом їхнього отримання - лише 5% МБ вважають кредити повністю доступними, а для більшості вони є достатньо «дорогими»[3].

Рис. 1. Доступність кредитів для малого бізнесу[3]

Державна фінансова допомога у сфері кредитування є одним зі шляхів розв'язання проблеми дорожнечі кредитів для малого бізнесу. У 2020 р. вступив у дію проект державної підтримки малого бізнесу «Доступні кредити 5-7-9». Держава гарантує повернення частини відсотків за кредитом, тобто ставки кредиту становлять 5%, 7% та 9% річних, і нараховуються залежно від обсягу виторгу та кількості створених робочих місць. Основними напрямками кредитування є стимулювання розвитку малого бізнесу, збільшення обсягів виробництва, експорт та імпортозаміщення, розвиток переробної галузі, впровадження інновацій. Цього ж року, у березні уряд вніс деякі зміни до програми «Доступні кредити «5-7-9%», а саме, розширив її функціонал та коло підприємців, які зможуть нею скористатися. Серед поправок були такі: максимальна сума кредиту 2 млн грн та збільшення списку цілей, за якими можуть надаватися кредити. Відомо, що за півроку за цією програмою, наприклад, Ощадбанк утричі збільшив кількість виданих кредитів мікро-, малому та середньому бізнесу [4].

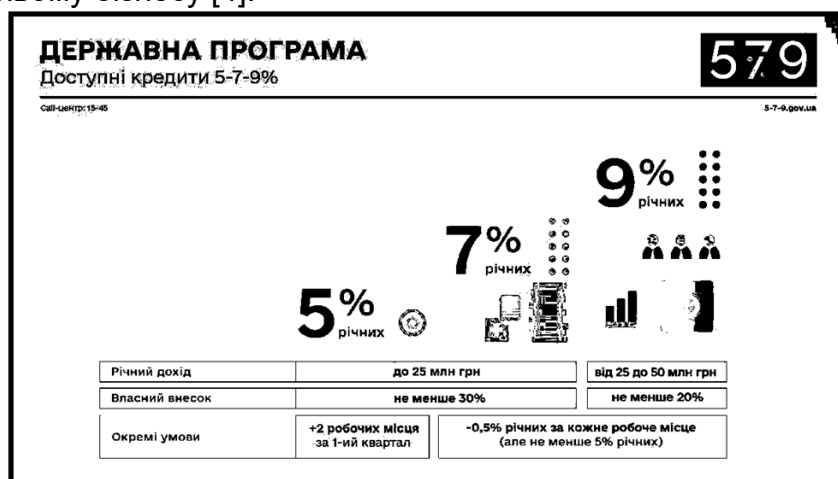

Рис. 1. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» [4]

Очевидно, що такого роду державна підтримка стимулює розвиток малого підприємництва, однак, навіть тут є недосконала система. По-перше, перевага надається бізнесу, який діє понад 12 місяців, тобто, якщо ви хочете отримати кредит на створення нового бізнесу або зареєстровані як ФОП менше, ніж один рік, то

пільговий кредит вам не нададуть. Друге — потрібно мати досвід, тобто, якщо ви плануєте працювати без працівників перший час і не маєте досвіду, то ставка кредиту буде не 5%, а вже 7%. Наступне, це обов'язковість застави транспортного засобу чи нерухомого майна. У свою чергу, такі кредити можуть бути корисними лише для сформованого прибуткового малого бізнесу як спосіб отримання дешевих коштів для придбання основних фондів[5].

Окрім банківського кредитування також відбулася активізація кредитування небанківськими фінансовими установами. Наприклад, у 2019 р., у порівнянні з 2018 р., кредитні спілки збільшили свій кредитний портфель на 12%, приріст обсягу позик, наданих фінансовими компаніями, послуг з факторингу – 34%, фінансового лізингу – 69% [2].

Тобто, розвиток кредитування значно залежить від регуляторної державної політики, яка складається з декількох груп чинників, які впливають на його потенціал. По-перше, це правові фактори, які включають дотримання законодавства, надійний захист кредиторів, ефективну діяльність судових та правоохоронних органів [2]. По-друге, це процентна ставка, адже вартість банківських продуктів напряму залежить від вартості ресурсів. 2018-2019 рр. характеризувалися жорсткою монетарною політикою, зокрема, у 2019 р. в Україні була одна з найвищих облікових ставок у світі (18%), що є на 2% більше попереднього року, і, відповідно, кредитні ресурси теж мали високу вартість. У 2020 р. облікова ставка становила 6%, тобто відбулася лібералізація монетарної політики, що позитивно вплинуло на кредитний ринок [2].

Отже, кредитування малого бізнесу є перспективною сферою в Україні. Проведене опитування у 2019 році серед українського малого бізнесу свідчить, що 47% підприємців очікують покращення стану справ у бізнесі протягом найближчих 6 місяців, проти 76, 2% в минулому році [3]. Пріоритетними завданнями для подолання проблем розвитку МБ у сфері кредитування є вдосконалення, в першу чергу, законодавчої та нормативної бази щодо підтримки й розвитку малого бізнесу на регіональному та загальнодержавному рівні, а також стабільна фінансова підтримка держави; залучення позабюджетних коштів для підтримки малого бізнесу. Виконання таких заходів дозволить залучити нові ресурси та забезпечить прибутковість бізнесу, і як результат, це сприятиме розвитку кредитного ринку країни. Також варто звернути увагу на сприяння розвитку небанківських установ, які мають позитивну динаміку розвитку та впливають на економіку країни.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prodovjuje-vikonuvati-zaplanovani-zahodi-u-sferi-yevropeyskoyi-integratsiyi>
2. Станет ли 2020 годом кредитования экономики. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/03/10/657884/>
3. Індекс настроїв малого бізнесу Спільний проект Liga:ЗАКОН та ЕВА. URL: file:///C:/Users/serhiy/Desktop/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B8/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B8%202%20%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81/4%20%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%80/%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0/Indeks-nastroyiv-malogo-biznesu_2019.pdf
4. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів. Доступні кредити 5-7-9%. URL: <https://5-7-9.gov.ua/>
5. Солонина Є. Полювання на кредит 5–7–9%: чому з 700 тисяч малих і середніх підприємств України пільгові позики отримали тільки 2,5 тисячі. Радіо свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/problemy-deshevyx-kredytiv/30803915.html>

Тишковець М. М.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І. Ф.
 Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ДИНАМІКИ КАПІТАЛІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У сучасних умовах капітал відіграє важливу роль у розвитку підприємства для захисту інтересів його власників і є важливим елементом управління його фінансовим станом. Капітал суб'єкта господарювання визначає загальну вартість майна у всіх її формах і є одним з найважливіших елементів, який представляє загальні фінансові ресурси суб'єкта господарювання. Отже, його ретельний та професійний аналіз дозволить підприємству отримати обґрунтовану та важливу інформацію про фінансові ресурси та розробити відповідні управлінські рішення, які дозволять суб'єкту господарювання досягти поставлених цілей.

Капітал являє собою загальний обсяг наявних власних та позикових фінансових ресурсів підприємства, які необхідні для його фінансового забезпечення з метою реалізації головної мети підприємства [1, 2].

При аналізі капіталу потрібно розглянути, які за звітний період відбувалися зміни в структурі та складі власного та позикового капіталу та визначити питому вагу всіх його компонентів.

Аналіз динаміки капіталів українських підприємств наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз динаміки капіталів підприємств України за 2015-2019 роки*

	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення у 2019 році в порівнянні з 2015 роком, + -	Темп приросту, %
	млн. грн.	млн. грн.	млн. грн.	млн. грн.	млн. грн.		
Власний капітал	2 288 741	2 445 804	2 458 528	2 708 577	3 092 766	+804 024	35%
Позичковий капітал	5 785 042	7 545 987	7 503 251	8 169 473	8 402 209	+2 617 167	45%
Баланс	8 073 783	9 991 791	9 961 779	10 878 050	11 494 975	+3 421 192	42%

*Джерело: складено на основі [3]

Проведені розрахунки дають зрозуміти, що за останні 5 років розмір капіталів підприємств постійно зростав. У 2019 сукупний розмір усіх капіталів склав 11494975428,7 тис. грн, що на 3421192052,3 тис. грн (або на 42%) більше, ніж у 2015 році. Це дає підставу зробити висновок про збільшення кількості, розвиток нових та розширення діяльності старих підприємств в Україні.

Розглянемо також як змінилася динаміка власного та позикового капіталів підприємств України за 2015-2019 роки. Спершу слід зазначити, що швидшими темпами відбувалось зростання саме позикових коштів в капіталі даних підприємств. У порівнянні з 2015 роком їх сума у 2019 році зросла на 45% у той час, як розмір власного капіталу збільшився лише на 35%. Такі негативні тенденції свідчать про зменшення забезпеченості підприємств України власними коштами та збільшення ризиків для підприємств. Залучення відсутніх грошових ресурсів в діяльність підприємств і організацій буває необхідним з різних причин. Як правило, це розширення діяльності або тимчасова нестача фінансування.

У табл. 2 продемонстровано структурний аналіз капіталів українських підприємств за 2015-2019 роки.

Таблиця 2
Структурний аналіз капіталів підприємств України за 2015-2019 роки*

	2015		2016		2017		2018		2019	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Власний капітал	2 288,7	28,3	2 445,8	24,5	2 458,5	24,7	2 708,6	24,9	3 092,8	26,9
Позичковий капітал	5 785,1	71,7	7 546	75,5	7 503,3	75,3	8 169,5	75,1	8 402,2	73,1
Баланс	8 073,8	100	9 991,8	100	9 961,8	100	10 878,1	100	11 495	100

**Джерело: складено на основі [3]*

Як бачимо, в таблиці наведено дані щодо частки власного та позичкового капіталів в структурі балансу. З метою мінімізації фінансових ризиків та оптимізації роботи підприємства визначено частку власного капіталу в структурі балансу, яка не повинна бути меншою 50 % всього капіталу. Нажаль дана закономірність не здійснюється в жодному із проаналізованих років та менша від норми в середньому на 25 %. Не зважаючи на це, в періоді з 2016 по 2019 роки спостерігається позитивна тенденція щодо збільшення власного капіталу та зменшення позичкового в структурі загального, хоч і дуже низькими темпами (в середньому на 0,6 % в рік).

Це змусить в подальшому підприємства України повертати великі суми запозичених коштів разом із відсотками, що в свою чергу збільшить витрати підприємств, а отже, зменшить їх прибуток та розмір сплати до бюджету податку на прибуток.

Досить важливим завданням управління капіталу є оптимізація структури капіталу суб'єкта господарювання. В літературі виділяють три основні методичні підходи до оптимізації структури капіталу (Табл. 3).

Таблиця 3
Основні методичні підходи до оптимізації структури капіталу підприємств України*

Критерій оптимізації структури капіталу	Характеристика
Максимізація рівня фінансової рентабельності	Визначення рівня фінансового левериджу за різних умов залучення коштів в діяльність підприємства
Мінімізація вартості	Визначення різних варіантів середньозваженої вартості капіталу виходячи з вартості власного та залучення зовнішніх коштів на різних умовах
Мінімізація рівня фінансових ризиків	Диференційований вибір джерел фінансування різноманітних складових активів підприємства використовуючи за критерій рівень фінансової стійкості

**Джерело: складено на основі [4,5]*

Таким чином, аналіз стану управління капіталом включає в себе загальний аналіз капіталу, аналіз фінансової стійкості підприємства, аналіз руху капіталу, аналіз ефективності його використання, оптимізацію структури капіталу.

Отже, для оптимізації та збільшення власних фінансових ресурсів суб'єктів господарювання України доцільно вирішити такі основні завдання як: забезпечити

максимізацію формування прибутку з урахуванням прийняттого фінансового ризику; здійснювати ефективну політику розподілу прибутку підприємства (дивідендна політика); здійснювати об'єктивну оцінку вартості окремих елементів власного капіталу тощо.

Список використаних джерел:

1. Крамаренко Г.О. Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. — 520 с.
2. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посібник. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: КНЕУ, 2002. — 240 с.
3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 17.03.2021).
4. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Стемблевська О. Г. Особливості управління капіталом підприємств кондитерської галузі України. Інфраструктура ринку. 2017. Вип. 7. С. 127-133.
5. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум. Вінниця: ВНТУ, 2017. 143 с.

Трачук Г. М.

Науковий керівник к.е.н. доц. Клепанчук О.Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Сучасна практика господарювання і світовий досвід показують, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування і взаємодія великих, середніх і малих підприємств та їх оптимальне співвідношення. Малий бізнес, що постійно змінюється, є найбільш динамічним елементом структури народного господарства, а також є органічним структурним елементом ринкової економіки. Цей сектор економіки історично і логічно відігравав роль необхідної передумови створення ринкового середовища. Він був первинною вихідною формою ринкового господарювання у вигляді дрібнотоварного виробництва. Саме тому дрібнотоварне підприємництво відіграло структуроутворюючу роль в історії становлення економіки конкурентно-ринкового типу. [1]

У структурі сучасної змішаної економіки співіснують та органічно взаємодоповнюються малий, середній та великий бізнес. Але на відміну від двох останніх малий бізнес є вихідним, найбільш численним, а тому і найбільш динамічним сектором економіки. Відмінності між цими трьома видами бізнесу обумовлені різним рівнем суспільного розподілу праці, характером спеціалізації та усупільнення виробництва, а також вибором технологічного типу виробничого процесу. Специфіка та своєрідне функціональне призначення малого бізнесу набувають особливого значення для країн, які йдуть шляхом відтворення ринкової системи господарювання, тому ця тема набуває актуальності та необхідності у дослідженні. [1]

Політика державної підтримки малого бізнесу реалізується в рамках комплексної програми розвитку підприємництва в Україні. Проте, реальну допомогу малому бізнесу можна надати не в межах універсальної програми для України, а в рамках визначених територій, з урахуванням специфіки, потреб місцевого населення і т. ін. Частково ці завдання виконувалися через регіональні структури Фонду підтримки фермерських господарств. Однак повне врахування інтересів місцевого

населення можливе тільки при підтримці малого бізнесу як на рівні місцевих рад, так і на рівні конкретної галузі народного господарства. [2]

Для підтримки малого бізнесу на рівні галузі необхідно створити нові структури з прив'язкою до галузі: спілки малого бізнесу при відповідних міністерствах, фонди підтримки на рівні галузі, субпідрядні форми організації відносин малого бізнесу з великим. З метою розвитку малого бізнесу і забезпечення державної підтримки малого бізнесу Уряд України прийняли спеціальні постанови. Відповідно до постанов затверджено комплекс першочергових заходів для розвитку малого підприємництва в Україні: нормативно-правове забезпечення, фінансово-кредитне забезпечення, інформаційно-технічне забезпечення, зовнішньоекономічна діяльність, організаційна, кадрова, консультаційне забезпечення. Передбачаються доручення ряду міністерств і відомств щодо внесення змін і розробки відповідних положень у сфері фінансування і кредитування, науково-технічного розвитку, матеріально-технічного забезпечення і збуту продукції, підготовки кадрів, зовнішньоекономічної діяльності, а також установа додаткових податкових пільг для суб'єктів малого підприємництва. [2]

На Міністерство економіки України покладено розробку основ політики державної підтримки малого підприємництва, а також координації центральних органів виконавчої влади і формування інфраструктури малого підприємництва. Як показує досвід, малий бізнес створює умови для підвищення зацікавленості кожного робітника в кінцевих результатах праці. [3]

Основні причини гальмування розвитку малого бізнесу в Україні є:

- неопрацьованість законодавства як з питань розвитку малого підприємництва, так і підприємництва в цілому;
- високі податки, що змушує деяких суб'єктів малого бізнесу йти в тіньову економіку;
- недостатня державна фінансова-кредитна і майнова підтримка малого бізнесу;
- відсутність дійового механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого бізнесу;
- недосконалість системи обліку та статистичної звітності малих підприємств;
- обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення;
- недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності;
- відсутність стимулів для інвестицій;
- психологічне неприйняття позитивної ролі підприємців у ринкових перетвореннях серед окремих верств населення. [2]

Малий бізнес найбільш масова, динамічна та гнучка форма ділового життя зі своїми закономірностями розвитку та специфічними перевагами, що при певних умовах стають недоліками, стримуючими його розвиток. Наприклад, відносно невеликий капітал для започаткування малого бізнесу звужує рамки виробництва й обмежує можливість залучення додаткових ресурсів: науково-технічних, фінансових, виробничих, трудових та ін. Нестійкість малого бізнесу внаслідок обмеженості ресурсів, а також підвищеної чутливості до змін в економіці, набагато вище, ніж у великих і середніх підприємницьких структур. Близько 80% малого бізнесу існують рік-два, а більше третини є збитковими. [2]

До основних проблем розвитку малого бізнесу слід віднести:

1. Загальний стан економіки України. На тенденції розвитку малого підприємництва безпосередньо впливає негативна динаміка основних макроекономічних показників. Підприємництво функціонує як один з елементів реальної економічної системи, тому реагує на всі зміни (позитивні і негативні), які відбуваються в економіці країни.

2. Монополізація бізнесу. Для нормального розвитку малого бізнесу необхідно зменшити масштаби монополізації великого бізнесу. Адже зараз в Україні великі підприємства просто витісняють дрібний бізнес. У підсумку виходить, що невелика кількість великих гравців просто поглинають ринки.

3. Низька конкуренція на внутрішніх ринках. У багатьох сферах спостерігається висока концентрація великих підприємств, а показники виходу на ринок нових фірм залишаються низькими. У такій ситуації новим гравцям на ринку виробництва товарів і послуг важко зміцнити свої позиції, та й взагалі вижити.

4. Відсутність достатнього стартового капіталу, власних фінансових ресурсів, сировини, матеріалів, приміщень і обладнання. Визначальною метою становлення малого бізнесу в Україні є вирішення проблеми фінансового забезпечення його діяльності, тобто створення достатньої фінансової бази. До цієї проблеми додаються: низька інвестиційна активність, відсутність стимулів для інвестицій; проблеми з доступом до кредитів, недолік заставного майна, найвищі розміри процентних ставок комерційних банків; недоступність кредитних ресурсів, як для започаткування, так і для ведення бізнесу чи його відновлення; недостатні зв'язки з міжнародними фінансовими організаціями по залученню інвестицій і гарантій.

5. Недосконалість податкової системи. Сучасною податковою системою держава створила сприятливі умови для переходу підприємств у тіньовий сектор економіки. Так, через високі відрахування до фонду заробітної плати, єдиного соціального внеску багато малих підприємств ведуть подвійну бухгалтерію.

6. Високий рівень корупції, нестабільність умов ведення бізнесу, бюрократія, рейдерство. Залежно від того, яка економічна культура панує в країні, збільшуються або зменшуються ризик і витрати ведення бізнесу. Це дуже важливо і для вітчизняних підприємців, і для зарубіжних партнерів. На жаль, Україна належить до країн, в яких підприємництво є справою з високим ступенем ризику і великими неформальними витратами.

7. Нерозвиненість інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва. Незважаючи на велику кількість об'єктів інфраструктури (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, технологічні парки, інформаційно-консультативні установи, громадські об'єднання суб'єктів підприємництва), їх роль у розвитку малого бізнесу України ще дуже незначна.

8. Декларативна форма державної підтримки. На сьогодні в Україні діє слабкий механізм фінансування та кредитування, має місце неправильне інформаційне та консультаційне забезпечення, недосконала система підготовки та перепідготовки кадрів.

9. Нестача кваліфікованого персоналу, відсутність практичних навичок підприємливості працівників у веденні бізнесу, недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності.

10. Обмежені можливості для захисту від протиправних посягань.

11. Криза неплатежів та проблеми з формуванням нових взаємозв'язків каналів збуту. [2]

Отже, в сучасній ринковій економіці України малий бізнес вимушений долати ряд макроекономічних перешкод, основною причиною яких є неефективна фіна сова підтримка, надмірний податковий тиск та інші обмеження, встановлені на законодавчому рівні. [1]

Саме тому перспективним шляхом подолання цих бар'єрів має стати досягнення консенсусу в тому, що інтереси підприємництва мають захищати самі підприємці. Роль держави ж має полягати лише в покращенні необхідної інфраструктури та створенні ефективної правової бази, що б створила простір для

розвитку громадських організацій та інших асоціацій, націлених на вирішення проблем розвитку малого бізнесу в Україні. [3]

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_14/D_V_VasilyevaTopical_Problems_of_Small_Business_Development_in_Ukraine.pdf.
2. Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2018/16.pdf.
3. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні URL: https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_14/D_V_VasilyevaTopical_Problems_of_Small_Business_Development_in_Ukraine.pdf.

Хмизовець В.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н.Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУЧАСНИЙ СТАН БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В сучасних умовах функціонування економіки пріоритетним завданням є забезпечення сталого та стабільного розвитку фінансового сектору держави. Дієва бюджетна політика є надзвичайно важливою для суспільства, адже вона, плануючи та розподіляючи наявні та майбутні доходи і видатки, може повністю змінити стан економіки в будь-яку сторону. В ході реалізації цієї політики можна оперувати значною кількістю інструментів та важелів, які можуть за умов ефективного та вчасного використання дати поштовх для прогресивного розвитку. Тому постає питання якісної оцінки її впливу на фінансову безпеку України, переваги, недоліки та стратегічні можливості.

У процесі формування бюджетної політики вагомими залишаються інституційні чинники. Так В. В. Бутенко зазначає, що Міністерство фінансів фактично зобов'язує секторальні міністерства і місцеві органи влади до виконання структурних реформ. При цьому Міністерство фінансів не бере на себе відповідальності за наслідки та перекладає її на секторальних міністрів та місцевих чиновників.. Міністерство фінансів майже не проводить обговорення проекту бюджету з міністрами або проводить це формально, майже не прислухаючись до думки міністерств. Саме ці фундаментальні засади бюджетної політики визначені у постановах Верховної Ради України щодо основних напрямів бюджетної політики за відповідні роки[1].

На противагу цьому забезпечення фінансової безпеки впродовж останніх років є пріоритетним завданням державної фінансової політики. Звідси можна сформулювати її основні напрями на 2015-2020 роки. У 2015 році на меті були стабілізація економіки, забезпечення ефективності, раціональності, жорсткості та прозорості бюджетної політики, виконання вимог співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями. Основні ідеї на 2016 рік полягали у створенні передумов зростання економіки за рахунок здійснення структурних реформ, забезпеченні ефективності бюджетної політики, у фінансуванні безпеки та оборони. Пріоритетними напрямами на 2017 рік було забезпечення стабільності розвитку економіки, збалансованості державного бюджету, виконання вимог міжнародних фінансових організацій та розширення співробітництва з ЄС. Протягом 2018-2020 років бюджетна політика мала проєктивний характер управління бюджетними коштами із

забезпеченням фінансової стабільності та економічного зростання зі зменшенням рівня державного боргу[2].

Основними загрозами бюджетній політиці та фінансовій безпеці є декілька факторів: інфляція, значний дефіцит державного бюджету, підвищення частки видатків державного бюджету на фінансування оборони, високий рівень державного боргу. Дослідивши ці загрози, можна сказати, що індикатори бюджетної безпеки України відображають той факт, що державні фінанси є недостатньою стійкими. Це призводить до підвищення загроз та ризиків у фінансовій сфері. Також вагомими проблемами є низька купівельна спроможність більшості населення, зниження експорту та одночасно зростання імпорту, збільшення зовнішніх зобов'язань перед світовими фондами, несприятливий рівень інвестиційної привабливості[3].

На сучасному етапі розвитку бюджетної політики потрібно визначити такі цілі, які будуть гарантувати економічний розвиток держави. Кабінет Міністрів України ухвалив Проект Постанови про Основні напрями бюджетної політики на 2019-2021 роки. У проекті були визначені пріоритетні завдання, а саме:

- граничний обсяг дефіциту державного бюджету повинен становити 2,2% ВВП;
- показник граничного обсягу державного боргу має бути меншим, ніж 56,0% ВВП;
- граничний обсяг надання державних гарантій мусить бути 3% від доходів загального фонду Державного бюджету;
- прожитковий мінімум на одну особу на місяць з 1 грудня 2019 р. — 2 011 грн;
- обсяг державних капітальних вкладень на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів має бути більший, ніж 1,8 млрд грн.;
- використання коштів позик для соціально-економічного розвитку повинно становити 18 млрд грн[4].

Ефективність реалізації завдань бюджетної політики щодо зміцнення фінансової безпеки держави можливо підвищити за умови комплексного та системного підходу органів державної влади до формування бюджетного процесу, упровадження дієвої видаткової політики й стабільних надходжень до бюджету оцінки реального бюджетного потенціалу окремих територій, а також вибору оптимальних методів покриття дефіциту. Водночас інструментарій і пріоритети бюджетної політики мають бути систематизовані та узгоджені[5].

Отже, бюджетна політика являє собою сукупність національних інтересів і конкретних заходів щодо організації і використання фінансових ресурсів держави для вирішення економічних і соціальних завдань країни. Вона передбачає створення умов для постійного підвищення якості життя та якості державних послуг, реальних доходів населення, зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів, соціально-економічного розвитку регіонів та їх економічного потенціалу, також може гарантувати якісний прорив у створенні сприятливого інвестиційного клімату, розвитку підприємницької активності громадян. Удосконалення бюджетної політики та забезпечення фінансової безпеки повинне передбачати цілеспрямовану роботу органів державної влади, управління та місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Бутенко В. В. Роль бюджетної політики в системі забезпечення фінансової безпеки України. В. В. Бутенко. Вісник соціально-економічних досліджень. 2017. № 1. С. 170-179.
2. Грабчук О. М. Трансформації концептуальних засад бюджетної політики України. О. М. Грабчук, І. А. Валуйський. Економіка розвитку. 2017. № 3. С. 14-19.
3. Тарасова О. В. Фінансова політика і бюджетна безпека України. О. В. Тарасова. Економіка харчової промисловості. 2018. Т. 10. Вип. 1. С. 76-80.

4. Про основні напрями бюджетної політики на 2019-2021 роки : проект постанови. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63995.
5. Лисяк Л. В. Сучасний стан та основні проблеми фінансової безпеки України. Л. В. Лисяк, Я. Ю. Подлужна. Ефективна економіка. 2015. № 12. URL: <http://www/economy.nayka.com.ua>.

Хом'як М. Ю.

Науковий керівник: д.е.н., професор Ватаманюк-Зелінська У. З.
Львівський національний університет імені Івана Франка

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Формування в Україні ринкової економіки європейського типу є неможливим без підвищення підприємницької активності. Важливе місце в економіці держави і в житті суспільства посідає мале підприємництво. Адже, воно є вагомим складовим й основною базою цивілізованого господарства країн із ринковою економікою.

Мале підприємництво в Україні має такі переваги [1]:

1. Мале підприємництво може змінити структуру економіки (в країнах зі сприятливими умовами для ведення бізнесу переважну частину ВВП виробляють малі й середні підприємства).
2. За рахунок малих підприємств створюються додаткові робочі місця.
3. Малі підприємства забезпечують конкуренцію на ринку, допомагають наповнити ринок товарами й послугами, які мають попит, забезпечити швидку окупність витрат.

МСП становлять ліву частку від загальної кількості підприємств в Україні у 2019 році: кількість середніх підприємств становила 17 751 од., малих — 362 328 од., з яких мікро — 313 380 підприємств [2]. За підсумками рейтингу Світового банку «Doing Business – 2020», показники ведення бізнесу в Україні, на сьогодні, порівняно з 2015 роком, достатньо покращилися. У цьому рейтингу у 2020 році Україна займає 64 місце, тоді як у 2015 році лише 96 місце.

Незважаючи на збільшення кількості малих підприємств у 2019 р. (362 328 од.) порівняно з 2015 р. (327 814 од.) на 34 514 од., та на 39 408 од. порівняно з 2017 р. (322 920 од.), кількість фізичних осіб підприємців зменшилася з 1 630 571 од. у 2015 р. до 1 560 650 од. у 2019 р. Зменшилась також кількість зайнятих у сфері малого підприємництва працівників — із 2164,6 тис. осіб у 2010 р. до 1746,6 тис. осіб у 2019 р.

Це свідчить про деякі суперечності у країні щодо розвитку малих підприємств. З одного боку, є постійне підвищення позиції України у рейтингу «Doing Business» групи Світового банку щодо сприятливих умов ведення бізнесу з 128 місця серед 175 країн у 2007 р. до 64 місця у 2020 р. серед 188 країн, значне покращення законодавчої бази для малих підприємств шляхом прийняття достатньо великої кількості законодавчих актів, а з іншого — зменшення кількості підприємців порівняно з 2015 роком, постійна збитковість малих підприємств за умов збільшення обсягів діяльності [3].

Основні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні станом на 2020 рік [4]:

- низький попит;
- нестабільна політична ситуація;
- високі ставки податків;
- податкове адміністрування та бухоблік;
- інфляція;
- часті зміни економічного законодавства;

- високий регуляторний тиск;
- корупція;
- війна на Сході України;
- брак кваліфікованих працівників.

Ще однією важливою проблемою для малого підприємництва станом на 2020 рік є введення карантину (оголошення карантину в березні 2020 року з метою запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)). За даними Спілки українських підприємців України у березень 2020 року збанкрутіли і закрили свій бізнес приблизно 6% суб'єктів малого підприємництва, що є величезною проблемою для держави. У третини власників бізнесу (переважно мікро-) відбулось зниження доходів на 90-100% за березень та квітень 2020 року. Внаслідок чого було звільнено приблизно 50% співробітників цих підприємств. У власників малого та середнього бізнесу зменшився дохід на 25-50% порівняно з докарантинним періодом і, на даний момент, вони змушені були звільнити від 10 до 25% працівників.

Крім цього, держава отримала додаткове фінансове навантаження на бюджет щодо соціальних виплат, тому що багато громадян опинились без доходу. Прогнозується, що у разі карантин буде продовжено, 51% суб'єктів малого підприємництва – це мікро та малий бізнес, зможуть працювати не більше 1 місяця, 2–3 місяця – 25%, 4–6 місяців – 4% до 1 року – 1%.

Вирішення цих проблем в Україні сприятиме розвитку малого бізнесу, тим самим позитивно впливаючи на зайнятість; темпи економічного розвитку; формування економіки ринкового типу; структуру та якісну характеристику внутрішнього валового продукту. На даний момент, основними напрямками розвитку малого підприємництва в Україні є [5]:

- формування належної законодавчої бази, яка буде сприятливою для розвитку малого бізнесу;
- вдосконалення фінансово-кредитної підтримки МСП;
- забезпечення матеріально-технічних та інноваційних умов розвитку малих підприємств;
- інформаційне та кадрове забезпечення бізнесу;
- стимулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва;
- розробка нових та вдосконалення діючих підходів до власності та форм її захисту;
- створення сприятливого податкового, інвестиційного, інноваційного та цінового клімату для суб'єктів малого підприємництва;
- упорядкування механізму державного регулювання та контролю підприємницької діяльності.

Отже, малий бізнес в Україні, наразі, гальмується низкою проблем, які потребують негайного вирішення. Тому, необхідно створити сприятливе середовище для ведення бізнесу шляхом реформування державної політики у сфері регулювання підприємницького розвитку. Насамперед, потрібно створити фінансово-кредитну і матеріально-технічну підтримку та відповідну правову базу розвитку малого підприємництва, а також, варто стимулювати мале підприємництво науково-методичним та інформаційно-консультативним забезпеченням.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми розвитку малих підприємств в Україні та перспективні напрями їх вирішення. А. О. Крисак. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/14_2019/6.pdf

2. Малий бізнес в Україні: стан та проблеми розвитку. Лановенко В.О. URL: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/3183/>
3. Рейтинг Світового банку «Doing Business». URL: <https://www.doingbusiness.org/en/doingbusiness>
4. Bussiness Ombudsman Council. Системний звіт: Великі проблеми малого бізнесу. URL: https://boi.org.ua/media/uploads/system_bigproblemssmalbusiness/3_2020_system_ua.pdf
5. Проблеми малого бізнесу в Україні та шляхи їх подолання. URL: https://pidru4niki.com/12631113/ekonomika/problemi_malogo_biznesu_ukrayini_shlyahi_podolannya

Цимбал К.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Татарин Н.Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО ЗАКОНОПРОЄКТУ ПРО БРОКЕРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ НЕРУХОМОСТІ

Брокерська діяльність на ринку цінних паперів України є ліцензійним видом діяльності, державне регулювання та контроль за яким здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі — НКЦПФР).

Згідно з законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» брокерська діяльність — це діяльність інвестиційної фірми з укладення деривативних контрактів та вчинення правочинів щодо фінансових інструментів за рахунок та від імені клієнтів або за рахунок клієнтів, але від свого імені.

За законодавством України здійснювати брокерську діяльність на ринку цінних паперів можуть тільки юридичні особи, створені у формі господарського товариства (відповідно до ст. 16 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [1] акціонерні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю), для яких операції з цінними паперами є виключним видом діяльності.

У своєму дослідженні я обрала брокерську діяльність у сфері нерухомості.

Брокерська діяльність у сфері нерухомості – діяльність суб'єктів брокерської діяльності, які визнані такими згідно з Законом України «Про брокерську діяльність у сфері нерухомості», що полягає в управлінні нерухомістю відповідно до вимог Цивільного кодексу України, організації відчуження або придбання нерухомості, оренди (найму) нерухомості, що здійснюються на підставі письмового договору від імені замовника брокерської послуги та в інтересах такого замовника.

Дія цього Закону не поширюється на правовідносини, пов'язані з:

- 1) відчуженням нерухомого майна, яке є державною та комунальною власністю;
- 2) відчуженням нерухомого майна відповідно до законодавства про приватизацію;
- 3) організацією продажу нерухомого майна згідно з рішеннями судів або органів виконавчої влади.

Дія цього Закону не розповсюджується на операції з нерухомістю (продаж, купівля, оренда тощо), що здійснюються самостійно особами, які є власниками такої нерухомості, або особами, які володіють зазначеною нерухомістю на законних підставах. [2]

Брокером з нерухомості не може бути особа, яка:

1) має непогашену чи незняту в установленому законом порядку судимість за вчинення умисного злочину проти власності або злочину у сфері господарської діяльності;

2) визнана судом недієздатною чи обмежено дієздатною;

3) позбавлена права на заняття брокерською діяльністю протягом двох років з дня прийняття кваліфікаційно-дисциплінарною комісією рішення про анулювання кваліфікаційного сертифіката брокера з нерухомості.

4) Забороняється надання брокерських послуг у сфері нерухомості суб'єктом господарювання, який не отримав свідоцтва на право заняття брокерською діяльністю у сфері нерухомості або свідоцтво якого анульовано.

5) Суб'єктам брокерської діяльності під час надання брокерської послуги у сфері нерухомості забороняється залучати агентів з нерухомості, інформація про яких відсутня в одному із реєстрів агентів з нерухомості, які ведуться саморегульвними організаціями брокерів з нерухомості та агентів з нерухомості.

Згідно з пояснювальною запискою, основні положення Проекту передбачають,

що:

1) регулювання брокерської діяльності у сфері нерухомості згідно із положеннями проекту здійснюється переважно шляхом громадського регулювання, яке забезпечується саморегульвними організаціями брокерів з нерухомості та агентів з нерухомості;

2) Фонд є органом державної влади, що здійснюватиме державне регулювання брокерської діяльності у сфері нерухомості та забезпечуватиме ведення Державного реєстру;

3) необхідним є проходження короткострокового навчання фізичною особою, яка планує працювати агентом з нерухомості, та підтвердження кваліфікації брокера з нерухомості шляхом складання кваліфікаційного іспиту (кожні три роки);

4) за порушення брокером з нерухомості та (або) суб'єктом брокерської діяльності законодавства з питань брокерської діяльності до зазначених учасників ринку нерухомості можуть бути застосовані відповідні дисциплінарні стягнення, зокрема: зупинення дії кваліфікаційного сертифіката брокера з нерухомості, позачергове підтвердження кваліфікації та виключення суб'єкта господарювання з Державного реєстру. Також за невиконання законних вимог посадових осіб Фонду держмайна застосовуватиметься адміністративна відповідальність у вигляді попередження або накладення штрафу у розмірі від трьохсот до п'ятисот НМДГ (5100-8500 грн). За повторне порушення - штраф у розмірі від тисячі до двох тисяч НМДГ (17000-34000 грн).

Розглянемо переваги та недоліки у роботі з брокерськими посередниками на ринку фінансових послуг. Так, серед переваг співпраці з брокерами: заощадження кількості часу на прийняття рішення щодо конкретного фінансового інструменту, нівелювання допущення помилки при оформленні документів; упущення найвигідніших пропозицій. Відсутність досвіду і знань як для фізичних, так і юридичних осіб може стати причиною серйозних фінансових втрат. Найчастіше набагато простіше звернутися до брокерів, ніж намагатися розібратися в тонкощах і нюансах процедури самостійно. Проте є і відповідний ряд недоліків, зокрема це висока вартість послуг, низький рівень професіоналізму брокерів тощо. [3]

Список використаних джерел:

1. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 №3480IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348015#Text>
2. Проект Закону України " Про брокерську діяльність у сфері нерухомості" / Фонд державного майна України. URL: <http://www.spfu.gov.ua/documents/4742.html>
3. О. В. Озерчук, К. В. Клименко. Окремі аспекти брокерської діяльності на фінансовому ринку України. Журнал «Економічна наука». 2020. С. 55

Юрченко І. М.

Науковий керівник: к. н. е., доц. Блащук-Дев'яткіна Н. З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

КРЕДИТНИЙ РИЗИК ЯК ПРОБЛЕМА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ: МЕТОДИ ЙОГО КОНТРОЛЮ ТА МІНІМІЗАЦІЇ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

В даний час основою стабільного розвитку економіки є надійна банківська система. А задля ефективного її функціонування, потрібен контроль за всіма економічними процесами та ризиками. Один з таких є кредитний ризик, а саме можливість невиконання зобов'язань контрагентом, згідно узгоджених умов банку.

Розглянемо яка ситуація складається на вітчизняному кредитному ринку (рис.1).

Рис. 1 Обсяг наданих кредитів та кредитного ризику за 2018-2020 рр., млн грн

Джерело: складено на основі [1]

На рис. 1 спостерігаємо негативну динаміку обсягу наданих кредитів фізичним та юридичним особам протягом 2018-2020 рр. Так у 2019 р. обсяг наданих кредитів у порівнянні з 2018 р. зменшився на 85430 млн грн (-7,6%). У 2020 р. – ще на 69766 млн грн (-6,8%). Також зменшився і кредитний ризик. У 2019 р. – на 58272 млн грн (-10,1%). У 2020 р. – на 91422 млн грн (-17,7%).

Незважаючи на це, частка непрацюючих кредитів у всій сукупності кредитів є достатньо великою. У період 2018-2020 рр. середнє її значення по системі становило 48,5%, що є половиною всієї кредитної заборгованості. Така ситуація пояснюється політико-економічною нестабільністю та погіршенням фінансового стану населення через кризу, викликану вірусом COVID-19.

Задля контролю та мінімізації кредитного ризику комерційні банки використовують різні методи управління ним. На рівні індивідуального кредитного ризику: аналіз кредитоспроможності позичальника; аналіз та оцінка кредиту; структурування позики; документування кредитних операцій; контроль за наданим кредитом та станом застави. На рівні портфельного ризику: формування резервів; лімітування кредитів диверсифікація кредитів; сек'юритизація активів [2].

Обсяг резервів за активними операціями банку подано на рис. 2.

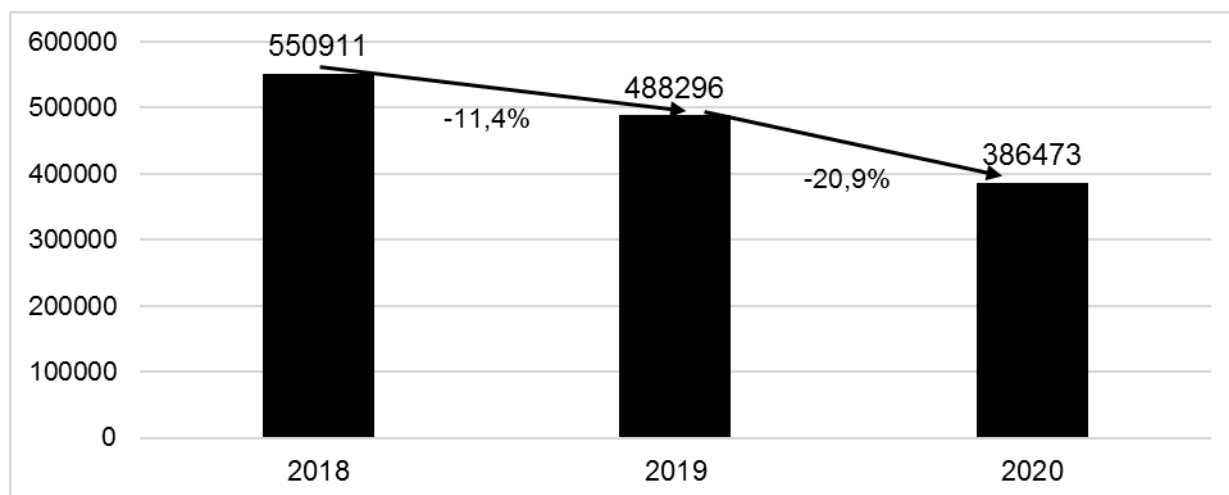

Рис. 2 Обсяг резервів за активними операціями банку за 2018-2020 рр., млн грн

Джерело: складено на основі [1]

З рис 2 видно, що обсяг резервів за активними операціями банку протягом 2018-2020 рр. лише зменшувався, що негативно впливає на банківську систему. У 2019 він зменшився на 62615 млн грн (-11,4%) , у 2020 р. – ще на 101823 млн грн (-20,9%).

Окрім комерційних банків, НБУ також контролює кредитні ризики за допомогою встановлення економічних нормативів кредитного ризику. Детальніше про них дізнаємось з таблиці 1.

Таблиця 1

Економічні нормативи НБУ по системі за 2018-2020 рр., %

Рік	Н7 (не більше 25%)	Н8 (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	Н9 (не більше 25%)
2018	19,83	176,23	10,41
2019	17,61	105	7,02
2020	19,14	87,39	4,10

Джерело: складено на основі [1]

Відповідно до зазначених вище нормативів мінімізації кредитних ризиків НБУ, можна стверджувати, що середнє значення нормативу Н7 протягом 2018-2020 рр. становить 18,86%, нормативу Н8 - 122,9 % та нормативу Н9 - 7,2 %.

Серед вітчизняних банків норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) порушили Укрексімбанк, Індустріалбанк, Промінвестбанк, Сбербанк, Ощадбанк і Місто Банк. Норматив Н8 (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу) не порушив жоден банк України. Значення 25% нормативу Н9 не досягли такі банки, як Мегабанк, Перший інвестиційний банк, Юнекс Банк і Мотор-Банк.

Отже, спираючись на аналіз, можемо зробити такі висновки:

1. Комерційні банки застосовують різні методи контролю та мінімізації кредитних ризиків, які себе частково виправдовують, адже обсяг кредитного ризику по системі зменшується, але резервів за активними операціями банку все ж недостатньо, щоб зменшити часту проблемних кредитів у всій сукупності заборгованості.

2. Методи НБУ задля мінімізації кредитного ризику є дієвими, адже серед усіх комерційних банків нормативи порушили лише декілька.

3. Серед проблем, які впливають на кредитний ризик є такі: економічна та політична нестабільність в країні, слабка довіра населення до банківських установ, погіршення фінансового стану суспільства через кризу, викликану вірусом COVID-19.

4. Щоб їх вирішити НБУ спільно з комерційними банками задля подолання кризи «коронавірусної кризи» пом'якшує умови кредитних договорів, вводить гнучкіші правила

оцінки кредитного ризику на цей складний період та збільшує ваги кредитного ризику до 150%. Все це повинно допомогти населенню, підприємствам та банкам справитись з ситуацією, що склалась.

Список використаних джерел:

1. Дані наглядової статистики про діяльність банків URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.
2. Нормативи кредитного ризику [Електронний ресурс] // Сайт Національного банку України – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/OzUX8KC>

Юрченко І. М.

*Науковий керівник: к. н. е., доц. Голинський Ю. О.
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ БІЗНЕСУ З ПАНДЕМІЄЮ COVID-19

Весь світ, починаючи з грудня 2019 року, потрапив під величезний вплив пандемії COVID-19. Криза, зумовлена цим вірусом, наклала суттєві обмеження на соціально-культурне життя населення і кардинально змінила тренди глобальної економіки.

Оскільки кількість підтверджених випадків коронавірусу COVID-19 продовжує зростати, перевищивши 160 млн станом на 12 травня 2021 року, у всьому світі підприємці, бізнес та мультимільйонери-благодійники надають допомогу населенню. [1]

Деякі збільшують роботу державних органів, а інші заповнюють прогалини, які інакше могли б залишитися незаповненими. У нашій роботі хочемо навести короткий огляд деяких заходів та ініціатив, що здійснюються організаціями приватного сектору задля подолання пандемії та, як наслідок, кризи.

Наразі африканські країни зафіксували низький рівень зараження коронавірусом, проте Джек Ма, мільярдер, засновник китайського гіганта електронної комерції Alibaba, вирішив не ризикувати та через свій фонд подарувати 1,1 мільйона наборів для тестування, 6 мільйонів масок та 60 000 захисних костюмів та щитів для обличчя. Їх усіх відправляють спочатку в Ефіопію, звідки відправлятимуть у всі інші країни африканського континенту.

«Як члени світового співтовариства, ми будемо безвідповідально сидіти на паркані, панікувати, ігнорувати факти чи не діяти. Нам потрібно вжити заходів зараз», - сказав він. [2]

Під час кризи Китай не вперше надсилає допомогу іншим частинам світу. На початку місяця Китайський Червоний Хрест направив до Італії групу з дев'яти медичних працівників та 30 тон обладнання, включаючи маски та респіратори.

Також лікєро-горілчані заводи в США та Європі додавали дезінфікуючий засіб для рук до своїх звичних асортиментів рому та віскі.

Власник та засновник компанії Whisky & Spirit у м. Вейл, штат Колорадо, заявив, що планує розпочати його безкоштовну роздачу людям, які проїжджають біля спиртового заводу. [3]

У той час як шотландський пивоварний завод BrewDog також розпочав виробництво дезінфікуючого засобу для рук, а французька компанія Pernod Ricard дарує чистий алкоголь.

Деякі з найбільших американських технологічних фірм також активізували зусилля, спрямовані на боротьбу з коронавірусом. Разом з Microsoft, Amazon також є одним із співавторів Фонду реагування на COVID-19, націленого на постраждалих штат Вашингтон. Вони та інші компанії, такі як Alaska Airlines та Фонд Starbucks, пожертвували до цього часу 2,5 мільйона доларів. Президент Microsoft Бред Сміт сказав: «Як великі корпорації, ми можемо зробити цей крок і повинні. Але не всі підприємства зможуть це зробити. Оскільки наша громада зосереджується на потребах охорони здоров'я під час спалаху COVID-19, важливо, щоб ми також об'єднались для задоволення незадоволених економічних потреб, що розвиваються навколо нас». [4]

Facebook заявив, що пожертвує 20 мільйонів доларів на підтримку зусиль з протидії коронавірусу, тоді як Apple виділяє 15 мільйонів доларів.

Швейцарський фармацевтичний гігант Roche розпочав доставку тестів на коронавірус до США і планує вивезти щонайменше 400 000 щотижня. Його повністю автоматизовані тести здатні давати до 960 наборів результатів кожні вісім годин за допомогою однієї з його потужних аналітичних машин.

Тестові набори призначені для близько 30 лабораторій, які мають широкий географічний охоплення та великий вплив на пацієнта. [5]

У Великобританії уряд звернувся до деяких найбільших промислових імен країни, включаючи Rolls Royce та виробника електроніки Dyson. Їх закликають розпочати виробництво рятувальних вентиляторів. Компанія Vauxhall запропонувала зібрати вентилятори та компоненти вентиляторів за допомогою тривимірних принтерів на своєму заводі в Англії, після припинення виробництва через падіння попиту. [6]

У США General Motors Co. та Ford Motors Co. досліджували, чи можуть вони також запустити свої «простоючі» заводи на роботу, виготовляючи медичне обладнання.

Французька електростанція LVMH, якій належать Louis Vuitton, Bulgari, TAG Heuer, Tiffany, Dom Pérignon та багато інших високоякісних брендів, зараз зайнялася сектором дезінфікуючих засобів для рук. Фабрики, які зазвичай виробляють парфуми та косметику для таких брендів, як Christian Dior та Givenchy, вводяться в експлуатацію для боротьби з COVID-19. [7]

Отже, згідно вищевказаних даних, можна однозначно стверджувати, що великий бізнес також допомагає подолати пандемію у світі. Одні надсилають медичну допомогу, інші - гроші. Кожна компанія із зазначених, надає допомогу згідно із специфіки свого бізнесу, як до прикладу лікеро-горілчані заводи надавали дезінфікуючий засоби для рук, а компаній Vauxhall, General Motors Co. та Ford Motors Co. - вентилятори.

В Україні теж є практика допомоги від великого бізнесу. До прикладу, у боротьбі з COVID-19: Компанія «Нафтогаз України» та Філія АТ «Укргазвидобування» надали допомогу Дрогобицькій міській лікарні №1, забезпечивши систему моніторингу фізіологічних показників С 50 та 600 костюмів біологічного захисту. [8]

Тільки спільними зусиллями державної влади, бізнесу та народу можна подолати економічну кризу та пандемію COVID-19, зменшити як матеріальні, так і, в першу чергу, людські втрати.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/coronavirus/geography/>
2. Alizila news from Alibaba URL: <https://www.alizila.com/jack-ma-foundation-equips-africa-in-fight-against-covid-19/>
3. Vail, Beaver Creek and Eagle Valley, Colorado News URL: <https://www.vaildaily.com/news/10th-mountain-whiskey-jumps-in-to-help-hand-sanitizer-shortage/>
4. GreekWire news URL: <https://www.geekwire.com/2020/microsoft-amazon-others-form-2-5m-coronavirus-response-fund/>
5. Bloomberg news URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-12-01/roche-test-that-measures-virus-antibody-levels-cleared-in-u-s>
6. The Guardian journal URL: <https://www.theguardian.com/business/2020/mar/17/uk-manufacturers-regear-factories-build-ventilators-nhs>
7. U.S. Chamber of Commerce Foundation URL: <https://www.uschamberfoundation.org/aid-event/corporate-aid-tracker-covid-19-business-action/lvmh-coronavirus-covid-19-response>
8. Офіційний сайт Дрогобицької міської ради URL: <https://drohobych-rada.gov.ua>